



**Σ.Ε.Υ.Π.
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**«Το Φαινόμενο του Trafficking Ανηλίκων από την Αλβανία
στην Ελλάδα. Σύστημα Προστασίας Παιδιών Θυμάτων και
ο Ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού»**

**Όνομα Σπουδάστριάς:
Αλκίνα Αλούσι
Α.Μ: 02089**

**Υπεύθυνη Καθηγήτρια:
Ελένη Παπούλη**

ΑΘΗΝΑ 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΓΕΝΙΚΑ	10
Κεφάλαιο I: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	11
1.1 Το Trafficking ως Παγκόσμιο Φαινόμενο: Ιστορική Αναδρομή	11
1.2 Εννοιολογικός Προσδιορισμός του Φαινομένου και η Διαφοροποίηση της Παράνομης Διακίνησης Ανθρώπων (Trafficking) από την Λαθρεμπορία (Smuggling)	14
1.3. Ο Ορισμός του Φαινομένου	17
1.4 Το Trafficking ως Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα	20
1.5 Το Trafficking Ανηλίκων ως Σύγχρονη Μορφή Δουλείας	23
Κεφάλαιο II: ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ TRAFFICKING ΑΝΗΛΙΚΩΝ	25
2.1 Το Trafficking με Σκοπό την Σεξουαλική Εκμετάλλευση	25
2.1.1 Παιδική Πορνεία	28
2.1.2 Παιδικός Σεξουαλικός Τουρισμός	29
2.1.3 Παιδική Πορνογραφία	30
2.2 Το Trafficking με Σκοπό την Εκμετάλλευση της Παιδικής Εργασίας και της Επαιτείας	31
2.3 Στρατολόγηση Ανηλίκων	33
2.4 Εμπόριο Βρεφών και Παράνομες Υιοθεσίες	35
2.5 Αφαίρεση και Πώληση Οργάνων	36
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ TRAFFICKING ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑΣ	38
Κεφάλαιο I: Η ΑΛΒΑΝΙΑ ΩΣ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ	39
1.1 Η Μετακομουνιστική Αλβανία : Οι επιπτώσεις της Μεταβατικής Περιόδου στον Πολιτικό, Οικονομικό και Κοινωνικό Ιστό της Χώρας	39
1.2 Τα Κενά στο Σύστημα Προστασίας Παιδιών και η Έλλειψη Κοινωνικής Πολιτικής ως Παράγοντες που Διευκόλυναν την Διακίνηση Παιδιών	42
1.3 Σχολική Διαρροή, Παιδική Εργασία και Έλλειψη Ενημέρωσης για το Φαινόμενο	44
1.4 Οι Κοινωνικές Διακρίσεις και η Περιθωριοποίηση των Παιδιών Rom και Jevg στην Αλβανία	46
1.5 Η Σχέση του Οργανωμένου Εγκλήματος και της Διαφθοράς στην Αλβανία με το Φαινόμενο του Trafficking	49
Κεφάλαιο II: Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΘΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	
2.1 Νόμιμη και Παράνομη Μετανάστευση στην Ελλάδα τη Δεκαετία του '90	52
2.2 Αναποτελεσματικότητα Φύλαξης των Συνόρων και η Διαφθορά	53
2.3 Τα Δίκτυα Οργανωμένου Εγκλήματος	54

2.4 Κενά στο Νομικό και Θεσμικό Πλαίσιο για την Αντιμετώπιση του Φαινομένου.....	56
2.5 Προσφορά και Ζήτηση - Ο Πελάτης	59
Κεφάλαιο III: ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΑ ΑΝΗΛΙΚΑ ΘΥΜΑΤΑ	61
3.1 Οι Επιπτώσεις στα Παιδιά	61
3.1.1 Επιπτώσεις στην Υγεία	63
3.1.2 Επιπτώσεις στην Ψυχική Υγεία	64
3.1.3 Επιπτώσεις στη Συμπεριφορά των Παιδιών	65
3.1.4 Δυσκολίες Κοινωνικής Επανένταξης και Ενσωμάτωσης μετά την Επιστροφή στις Χώρες Προέλευσης.....	67
3.2 Οι Επιπτώσεις στην Κοινωνία	69
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΕ ΑΛΒΑΝΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ: ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ.....	71
Κεφάλαιο I: ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ	72
1.1 Κοινωνικές Πολιτικές του Κράτους για την Πρόληψη, Προστασία και την Αρωγή των Ανηλίκων Θυμάτων.....	72
1.2 Η Κοινωνία των Πολιτών και οι Δράσεις της για την Πάταξη του Φαινομένου - Δράσεις Διεθνών και Τοπικών ΜΚΟ.....	74
1.3 Σύζευξη των Δράσεων του Κράτους και της Κοινωνίας των Πολιτών για την Καταπολέμηση του Φαινομένου. Η Επίδραση της στο Φαινόμενο	76
Κεφάλαιο II: ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	79
2.1 Κοινωνικές Πολιτικές του Κράτους για την Πρόληψη, Προστασία και την Αρωγή των Ανηλίκων Θυμάτων.....	79
2.2 Κανονιστικό Πλαίσιο	82
2.3 Η Κοινωνία των Πολιτών και οι Δράσεις της για την Πάταξη του Φαινομένου	83
2.4 Πολιτικές σε Διακρατικό Επίπεδο για την Προστασία και Αρωγή των Ανηλίκων Θυμάτων	86
Κεφάλαιο III: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΟΥ TRAFFICKING	88
3.1 Προγράμματα για την Καταγραφή, τον Εντοπισμό και την Προστασία των Ανηλίκων Θυμάτων - Το Παράδειγμα της ΜΚΟ “ΑΡΣΙΣ”	88
3.2 Παρέμβαση στο ρόμο – Μία Μορφή Κοινωνικής Παρέμβασης εκτός Δομής για τον Εντοπισμό και την Προστασία Θυμάτων Trafficking	90
3.3 Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί ως Φορείς Πρόληψης του Φαινομένου	93
3.4 Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί ως Φορείς Προστασίας, Στήριξης και Επανένταξης των Παιδιών Θυμάτων	95
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	99
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	109

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας δεν θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω την υπεύθυνη καθηγήτρια μου κα. Ελένη Παπούλη για την έμπρακτη συμπαράσταση της καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης αυτής.

Επιπλέον, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω την εκπρόσωπο της ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ κα. Αικατερίνη Πούτου η οποία μου έδωσε την μοναδική ευκαιρία να εργαστώ δίπλα στην ομάδα των συνεργατών της μέχρι και την ολοκλήρωση του προγράμματος TACT (Transnational Actions Against Child Trafficking), το οποίο με επηρέασε σε σημαντικό βαθμό στην επιλογή του θέματος αυτής της μελέτης αλλά και στην απόκτηση εξειδικευμένης γνώσης.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύζυγο μου κο. Νεκτάριο Τζουβάρα για την ηθική υποστήριξη του στην περάτωση αυτής της εργασίας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η επιλογή αυτού του θέματος για την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας είχε ως κεντρικό άξονα το προσωπικό ερευνητικό μου ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο πεδίο. Η ενασχόληση μου για περίπου 2,5 χρόνια στο πρόγραμμα TACT (Transnational Actions Against Child Trafficking) στην ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ το οποίο ως ομάδα στόχου είχε τα παιδιά θύματα Trafficking από την Αλβανία αλλά και η γνώση της Αλβανικής ως μητρικής μου γλώσσας, έπαιξαν εξίσου σημαντικό ρόλο σε αυτή την επιλογή.

Το επαγγελματικό μου πεδίο στο πρόγραμμα TACT ήταν το street work το οποίο σε αυτό το πρόγραμμα αποτέλεσε και τη βασική μεθοδολογία υλοποίησης του. Καθημερινά, για 4 ώρες την ημέρα ερχόμουν σε επαφή με παιδιά κυρίως αλβανικής καταγωγής τα οποία εργάζονται στο δρόμο. Στόχο μας ήταν ο εντοπισμός, η προσέγγιση και στη συνέχεια η προστασία θυμάτων εμπορίας ανηλίκων. Αυτό που με ώθησε στη συγκεκριμένη βιβλιογραφική μελέτη ήταν η κατανόηση σε βάθος αφενός της δυναμικής αυτού του φαινομένου στις δυο χώρες και αφετέρου του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού στην καταπολέμηση του.

Η εμπορία ανηλίκων από την Αλβανία είναι ένα γεγονός που όταν εμφανίστηκε στην Ελλάδα προκάλεσε το έντονο ενδιαφέρον κυρίως του τύπου αλλά και της κοινωνίας των πολιτών. Πληθώρα άρθρων για τα παιδιά των φαναριών, για τα παιδιά θύματα παράνομων υιοθεσιών ή εμπορίας οργάνων από την Αλβανία, γράφτηκαν τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Αλβανία. Ωστόσο, το ερευνητικό ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο φαινόμενο συγκεντρώθηκε κυρίως στην καταγραφή και τη συλλογή στοιχείων για τα θύματα. Στην πραγματικότητα, ελάχιστα στοιχεία υπάρχουν για την κατανόηση αυτού που πραγματικά διαδραματίζονταν σε μία γειτονική χώρα, σχεδόν στα πρόθυρα κατάρρευσης όλων των θεσμικών της συστημάτων, όπως η Αλβανία που ήταν και η χώρα προέλευσης των περισσότερων παιδιών θυμάτων Trafficking στην Ελλάδα.

Γι' αυτόν τον λόγο, αρχικός μου στόχος ήταν να προχωρήσω σε βάθος στην ανάδειξη των ουσιαστικών αιτιών αυτού του φαινομένου που ενώ εκ πρώτης όψεως δείχνει να έχει εγκληματολογικό χαρακτήρα, εν τέλει οι κοινωνικές διαστάσεις του

αναδυθήκαν τεράστιες ακόμα και για εμένα που λίγο πολύ γνώριζα την αλβανική πραγματικότητα.

Το φαινόμενο της εμπορίας ανηλίκων όπως αναδεικνύεται και στην παρούσα μελέτη, παρόλο που είναι ένα φαινόμενο με βαθιές ρίζες στην ανθρώπινη ιστορία, η αντιμετώπιση του από την πολιτεία και στις δυο χώρες έγινε με ένα παρθενικό τρόπο αν όχι πρόχειρο. Και αυτό δεν συνέβη μόνο στην Ελλάδα που είναι μια ανεπτυγμένη χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Παγκοσμίως τα στοιχεία δείχνουν πως τα εγκληματικά δίκτυα είναι σχεδόν πάντα πιο ευέλικτα από τα μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπισή τους.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, προσπάθησα να προσεγγίσω μια άλλη θεματική η οποία σχετίζεται άμεσα με το συγκεκριμένο θέμα μελέτης, αυτή των κοινωνικών παρεμβάσεων εκτός δομής ή όπως αναφέρεται στη διεθνή βιβλιογραφία το *street work*. Στην παρούσα εργασία η προσέγγιση αυτή είναι σε αρχικό στάδιο, όμως θα ήθελα να λειτουργήσει ως έναυσμα για άλλες μελέτες από αυριανούς ερευνητές του πεδίου. Στην Ελλάδα, το *street work* ως μεθοδολογικό εργαλείο στην κοινωνική εργασία εφαρμόζεται συστηματικά από τους εξής φορείς: Το Κέντρο Πολλαπλής Παρέμβασης «ΕΞΕΛΙΞΙΣ» του ΚΕΘΕΑ, τον Σταθμό Φροντίδας Εξαρτημένων Ατόμων/η Ειδική Μονάδα Εφαρμογών του ΟΚΑΝΑ, την Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων «ΑΡΣΙΣ» την Π.Ρ.Α.Κ.Σ.Ι.Σ.- Προγράμματα Ανάπτυξης, Κοινωνικής Στήριξης και Ιατρικής Συνεργασίας, τους «Γιατρούς του Κόσμου».

Από την μικρή εμπειρία μου των τριών σχεδόν χρόνων από τον Απρίλιο του 2006 μέχρι τον Απρίλιο του 2009, διδάχθηκα πως αποτελεί ένα βασικό εργαλείο για τον κοινωνικό λειτουργό που δουλεύει ειδικά με ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού. Ελπίζω τα στοιχεία που καταθέτω σε αυτή την εργασία, τα οποία αφορούν σε σημαντικό βαθμό και την αλβανική πραγματικότητα σε σχέση με το αντικείμενο της μελέτης να είναι αντάξια αξιοποίησης σε άλλες έρευνες.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Συνοπτικά η παρούσα εργασία αποτελείται από οχτώ κεφάλαια τα οποία έχουν διανεμηθεί σε τρία βασικά μέρη. **Στο πρώτο μέρος** η εισαγωγή στο φαινόμενο του Trafficking αναδεικνύει την διάσταση του ως παγκόσμιο φαινόμενο με βαθιές ρίζες στην ανθρώπινη ιστορία, καθώς αποτελεί οργανωμένο έγκλημα σε διεθνές επίπεδο αλλά και μια σύγχρονη μορφή δουλείας εις βάρος πρώτα απ' όλα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο σε συνέχεια του καθορισμού των εννοιών, του ορισμού και της διαφοροποίησης του Trafficking από την Λαθρεμπορία ανθρώπων, γίνεται αναφορά στις μορφές του φαινομένου της εμπορίας ανηλίκων όπου κανείς φτάνει εύκολα στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά εμπορεύτηκαν προς κάθε είδους εκμετάλλευσης τους σαν να πρόκειται για εμπόρευμα προς πώληση.

Τα δυο πρώτα κεφάλαια του **δεύτερου μέρους** παρουσιάζουν τη βιβλιογραφική μελέτη που αφορά τη δυναμική του φαινομένου. Αφενός καταγράφονται οι αιτίες που προκάλεσαν την εμφάνιση του στην Αλβανία ως χώρα προέλευσης των ανηλίκων θυμάτων και από την άλλη οι συνθήκες που προκάλεσαν την άνθιση του στην Ελλάδα ως χώρα προορισμού. Ειδική μνεία έχει γίνει στα στοιχεία που συνέθεσαν τη δυναμική του φαινομένου στην Αλβανία το οποίο είχε πάρει τεράστιες διαστάσεις με αποτέλεσμα να θεωρηθεί ως ένα φαινόμενο με αλβανικές ρίζες.

Το τρίτο κεφάλαιο αυτού του μέρους της εργασίας αναφέρεται στις επιπτώσεις του φαινομένου στα ανήλικα θύματα αλλά και στην κοινωνία και τους θεσμούς της η οποία θα έπρεπε να μεριμνήσει σε πρώτη φάση για την πρόληψη του και έπειτα για την προστασία των παιδιών. Παρόλα αυτά τα στοιχεία των οργανώσεων σε τοπικό και διεθνές επίπεδο, που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της προστασίας και αρωγής των παιδιών θυμάτων αναδεικνύουν την αναποτελεσματικότητα των μέτρων που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανηλίκων. Το αποτέλεσμα που προκύπτει αφορά σε ένα επόμενο στάδιο τις δυσκολίες στην κοινωνική επανένταξη των ανηλίκων θυμάτων από τα οποία τα περισσότερα καταλήγουν ξανά θύματα ή σε μια άλλη εκδοχή ακόμα χειρότερη και πιο επικίνδυνη σε θύτες.

Το τρίτο μέρος της παρούσας εργασίας το οποίο αποτελείται από τρία κεφάλαια αφορά τις πολιτικές αντιμετώπισης του φαινομένου της εμπορίας ανηλίκων σε Ελλάδα και Αλβανία καθώς και τις διακρατικές συνεργασίες μεταξύ των δυο χωρών για τον αποτελεσματικότερο συντονισμό κοινών δράσεων και θεσμικών μέτρων σε κρατικό επίπεδο.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το σύστημα προστασίας παιδιών θυμάτων στην Αλβανία σε κρατικό επίπεδο αλλά και στο επίπεδο της κοινωνίας των πολιτών όπου λαμβάνουν μέρος και οι διεθνείς οργανισμοί που δραστηριοποιούνται στην Αλβανία στο πεδίο προστασίας θυμάτων εμπορίας ανηλίκων. Αξίζει να σημειωθεί πως χωρίς τη συμβολή τους - όχι μόνο στο πεδίο του Trafficking αλλά και γενικότερα της προστασίας ανηλίκων - δεν θα ήταν δυνατή η δημιουργία των μονάδων παιδικής προστασίας σε διάφορες πόλεις στην Αλβανία. Η δημιουργία αυτών των μονάδων ήταν αποτέλεσμα της σύζευξης δράσεων μεταξύ του κράτους και της κοινωνίας των πολιτών στην Αλβανία όπου ακόμα η παιδική εργασία και το Trafficking εντός των συνόρων της χώρας παραμένει ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα προς επίλυση. Χρήσιμο εργαλείο στην υλοποίηση προγραμμάτων που αφορούν την προστασία θυμάτων εμπορίας ανηλίκων αποτελεί το συγκεντρωτικό υλικό που παρουσιάζει τις υπηρεσίες αρωγής και προστασίας τους στην Αλβανία και την Ελλάδα αντίστοιχα, στο επόμενο κεφάλαιο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο που αφορά το σύστημα προστασίας θυμάτων εμπορίας ανηλίκων στην Ελλάδα παρουσιάζονται τα μέτρα που λαμβάνονται για την προστασία τους και αφορούν το κανονιστικό πλαίσιο, τη δίωξη των δραστών, την παροχή προστασίας και αρωγής στα θύματα, την πρόληψη του φαινομένου με την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και την ανάπτυξη συνεργασίας σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Και σε αυτό το κομμάτι παρουσιάζεται το έργο της κοινωνίας των πολιτών η οποία είναι ουραγός στην ανάληψη πρωτοβουλιών και την άσκηση πίεσης στα κέντρα λήψης αποφάσεων που αφορούν την πρόληψη, την αντιμετώπιση και γιατί όχι την πάταξη τέτοιων φαινομένων. Επίσης, σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην διακρατική συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας για την αρωγή και προστασία των θυμάτων εμπορίας ανηλίκων από την Αλβανία, η οποία ενώ υπογράφηκε και από τις δυο χώρες το 2006 στα Τίρανα Αλβανίας, στην Ελλάδα μπήκε σε ισχύ μόλις τον Αύγουστο του 2008.

Το τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο αφορά την άσκηση κοινωνικής εργασίας με θύματα εμπορίας ανηλίκων. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού σε προγράμματα για την καταγραφή του φαινομένου της εμπορίας ανηλίκων, τον εντοπισμό και την προστασία τους καθώς επίσης και στη μεθοδολογία εφαρμογής τέτοιων προγραμμάτων στο πεδίο.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΓΕΝΙΚΑ

Κεφάλαιο Ι: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1.1 Το Trafficking ως Παγκόσμιο Φαινόμενο: Ιστορική Αναδρομή

Στην ηλικία των τεσσάρων, η *Anila** πουλήθηκε από τον πατέρα της σε ένα γείτονα τους στην Αλβανία, ο οποίος στη συνέχεια την μετέφερε στην Ελλάδα για να εργαστεί ως ζητιάνα. Η δεκάχρονη *Deeba* από το Μπαγκλαντές, βρέθηκε εργαζόμενη στην αγορά του σεξ στην Καλκούτα έπειτα από την καθοδήγηση κάποιου ο οποίος υποσχέθηκε στη φτωχή χήρα μητέρα της πως θα βρει μια καλή δουλειά στην *Deeba*. Ο δεκαεξάχρονος *Joseph*, μετακινήθηκε στο Τόγκο για μια “καλύτερη ζωή” για να υποστεί τελικά τον εφιάλτη των ξυλοδαρμών και της βιαιότητας των εργοδοτών του¹.

Αυτές οι τρεις ιστορίες παιδιών είναι ο καθρέφτης μιας ζοφερής πραγματικότητας μέσα στην οποία ζουν σήμερα εκατομμύρια παιδιά σε όλο τον κόσμο.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της UNICEF υπολογίζεται πως σχεδόν 1,2 εκατομμύρια παιδιά διακινούνται παγκοσμίως κάθε χρόνο². Ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας ILO (International Labor Organization) εκτιμά πως σήμερα πάνω από 218 εκατομμύρια παιδιά σε όλο τον κόσμο εργάζονται καθώς ανάμεσα τους τα 126 εκατομμύρια ζουν σε καθεστώς δουλείας³. Ο ακριβής αριθμός των παιδιών θυμάτων δεν μπορεί αν υπολογισθεί με ακρίβεια, ωστόσο εκτιμάται ότι 50 % των διακινούμενων ατόμων είναι παιδιά. Τα κέρδη από την καταναγκαστική εργασία των ανηλίκων και το Trafficking ανέρχονται στα 31,6 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως σύμφωνα με έκθεση του ILO το 2005⁴.

Το φαινόμενο της παιδικής δουλείας έχει τις ρίζες του βαθιά στην αρχαιότητα. Στην αρχαία Αθήνα όπως αναφέρει ο Πλούταρχος, μέχρι τη μεταρρύθμιση του Σόλωνα, αν ο πατέρας δεν μπορούσε λόγω της φτώχειας του να αναθρέψει το παιδί του ή απλά δεν το ήθελε, μπορούσε να το εκθέσει ακόμα και να το πουλά. Η έκθεση σήμαινε εγκατάλειψη οπουδήποτε όπου αν δεν τα υιοθετούσε κάποιο άτεκνο ζευγάρι

* Τα ονόματα των παιδιών στο κείμενο δεν αποτελούν τα πραγματικά.

¹ End Child Exploitation - Stop the traffic, UNICEF UK, 2003

² Η καταπολέμηση της Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Παιδιών, Ελληνική Εθνική Επιτροπή, UNICEF, 2008

³ www.ilo.org

⁴ Belser, P., Forced labour and human trafficking: Estimating the profits, ILO-DECLARATION, 2005

ή δεν πέθαιναν (κορίτσια τα περισσότερα), γίνονταν εύκολη λεία για τους άρπαγες ανθρώπων. Αυτά τα παιδιά στη συνέχεια θα αποτελούσαν τους αυλήτριδες, τους μουσικούς, τους υπηρέτες, τις πόρνες και τις εταίρες⁵.

Στην άλλη άκρη του Ατλαντικού, στο πιο πρόσφατο παρελθόν, η ιστορία των παιδιών των αυτοχθόνων Ινδιάνων μαζί με τα ορφανά παιδιά των αποίκων και παιδιά από την Αφρική τα οποία αποτελούσαν το 41 % του πληθυσμού που μεταφέρθηκε στην Αμερική, πουλήθηκαν και μεταπουλήθηκαν σαν να πρόκειται για αντικείμενα και στη συνέχεια έπεσαν θύματα κάθε μορφής εκμετάλλευσης⁶.

Ενώ το Trafficking ως όρος (θα γίνει ειδική αναφορά στην επόμενη ενότητα) χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά κατά τον 16^ο αιώνα για να χαρακτηρίσει τις μετακινήσεις προσώπων και το εμπόριο, αρκετά αργότερα στις αρχές του 19^{ου} αιώνα χρησιμοποιήθηκε για να χαρακτηρίσει το εμπόριο και την πώληση ανθρωπίνων όντων⁷.

Πρόσφατα, τη δεκαετία του 1920, η πώληση ή ο δανεισμός των παιδιών θεωρήθηκε ως αποδεκτή πρακτική επιβίωσης σε πολλές χώρες. Από την Κίνα, όπου αγόρια και κορίτσια γνωστά ως “*mui tsai*”, αγοράζονταν από πλούσιες οικογένειες, τυπικά για υιοθεσία, πρακτικά όμως για να εργαστούν ως υπηρετικό προσωπικό σε οικιακές εργασίες, στην Αϊτή όπου οι φτωχοί χωρικοί έστελναν τακτικά τα παιδιά τους για να εργαστούν στην πρωτεύουσα ως απλήρωτοι οικιακοί υπηρέτες για να μπορούν απλά να επιβιώνουν. Αυτή η κατάσταση συνεχίζεται και σήμερα στην χώρα με τα παιδιά υπηρέτες να λέγονται “*restaveks*”. Την ίδια περίοδο, στην Ευρώπη, κορίτσια από οικογένειες οικονομικά ασθενέστερες, συνεχίζουν να εργάζονται σε πλούσιες οικογένειες σε ηλικία πολύ μικρότερη αυτής που επιτρέπεται στην Ευρώπη σήμερα⁸.

Η αστικοποίηση και ο εκβιομηχανισμός αύξησαν τη ζήτηση για φθηνή εργασία παγκοσμίως. Το 19^ο αιώνα το γεγονός αυτό επηρέασε την ζήτηση για παιδική

⁵ Τσιμπουκίδης Δ., Ανατομία της δουλοκτητικής κοινωνικής σκέψης. Ελεύθεροι και δούλοι, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1995

⁶ Ρότα Μ., Παράνομη διακίνηση και εκμετάλλευση ανηλίκων: Μια απλή έκφραση για μια πολύπλοκη πραγματικότητα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Ερευνών, 2004

⁷ Trafficking for Forced Labour: How to Monitor the Recruitment of Migrant Workers, ILO, 2005

⁸ Dottridge M., Kids as Commodities? Child trafficking and what to do about it, Terre Des Hommes Foundations, 2004

εργασία στις πόλεις της Ευρώπης και της βόρειας Αμερικής. Αυτό το φαινόμενο είναι παράλληλο σήμερα με την υψηλή ζήτηση για παιδική εργασία στις βιομηχανικές ζώνες της Ινδίας και άλλων χωρών της βόρειας Ασίας ειδικά στους τομείς της άτυπης οικονομίας⁹.

Προς το τέλος της δεκαετίας του 1940 μέχρι την δεκαετία του 1980 το Trafficking αναφερόταν κυρίως στις περιπτώσεις θυμάτων σωματεμπορίας. Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα της Γενικής Διεύθυνσης Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών (ΥΔΑΣ), κατά το τέλος της δεκαετίας του 1980 όταν το σωματεμπόριο παρουσίαζε ύφεση, ανήλικα παιδιά από την Νοτιοανατολική Ασία και την Ανατολική Ευρώπη προωθήθηκαν στην αγορά της Δύσης όπου έπεσαν θύματα κάθε μορφής εκμετάλλευσης.

Οι περιπτώσεις ανηλίκων που στρατολογήθηκαν προς τη βιομηχανία του σεξ εκείνη την περίοδο αναφέρονται στις περισσότερες των περιπτώσεων στα κορίτσια εφηβικής ηλικίας.

Κατά την δεκαετία του 1990 το Trafficking ανηλίκων στην Νοτιοανατολική Ευρώπη αυξήθηκε με γοργούς ρυθμούς λόγω των δραματικών αλλαγών στον πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό γίνεσθαι καθώς και λόγω των αποτελεσμάτων τους στους θεσμούς αλλά και στους πολίτες. Έτσι κορίτσια, αγόρια και ενήλικες μετακινούνται κατά χιλιάδες από τη μια χώρα στην άλλη αλλά και εντός αυτών όπου εκμεταλλεύονται με διαφορετικούς τρόπους. Στατιστικά στοιχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης το 2001 υποδεικνύουν πως 120.000 γυναίκες και παιδιά διακινούνται στην Ευρώπη κάθε χρόνο¹⁰. Ενώ τα κορίτσια διακινούνται για να εκμεταλλευτούν στην παράνομη αγορά του σεξ, τα αγόρια διακινούνται κυρίως από τα Βαλκάνια και ειδικά από την Αλβανία για να επαιτούν στους δρόμους, να εργαστούν σε καφέ ή ζαχαροπλαστεία καθώς επίσης εκπαιδεύονται για να συμμετάσχουν σε μικροκλοπές.

Εκτός της περίπτωσης των χωρών της νοτιοανατολικής Ευρώπης, παιδιά από την δυτική Αφρική διακινούνται προς χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου κορίτσια εφηβικής ηλικίας εκμεταλλεύονται σεξουαλικά ενώ μικρότερα σε ηλικία κορίτσια και αγόρια ζητιανεύουν στους δρόμους ή εκπαιδεύονται για να κλέβουν. Σε άρθρο του BBC NEWS το 2004 σχετικό με το Trafficking των παιδιών στην Αφρική,

⁹ Enslaved Peoples in the 1990s, Anti-Slavery International, 1997

¹⁰ http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/womanday_en.htm.

αναφέρεται πως παιδιά διακινήθηκαν για να χρησιμοποιηθούν σε τελετουργίες όπου στο τέλος πέθαιναν. Στο ίδιο άρθρο αναφέρεται πως στη Νιγηρία για παράδειγμα, για πολλούς το Trafficking έχει γίνει τρόπος ζωής.

Σύμφωνα με μια συγκριτική μελέτη για το Trafficking ανηλίκων στον κόσμο από τον Διεθνή Οργανισμό Social Alert¹¹ το έτος 2000, οι περισσότερες χώρες της Αφρικής έρχονται αντιμέτωπες με το φαινόμενο. Στην Δυτική και Κεντρική Αφρική κάθε χρόνο διακινούνται εκατοντάδες παιδιά αγόρια και κορίτσια μεταξύ έξι και δεκαοχτώ ετών. Τα παιδιά εκμεταλλεύονται ως μάγειροι, υπηρέτες, μεταφορείς, θέλγητρο, εθελοντές καμικάζι και τελικά ως κανονικοί στρατιώτες. Κορίτσια μεταξύ τεσσάρων και δεκατεσσάρων ετών μετακινούνται από τις αγροτικές περιοχές σε πόλεις για να εργαστούν ως υπηρέτριες γνωστές ως *tiny hands*, ως σερβιτόρες και ως πόρνες περισσότερες από 12 ώρες την ημέρα πέφτοντας θύματα σεξουαλικής, σωματικής και ψυχολογικής κακοποίησης.

Στην Νοτιοανατολική Ασία εκτιμάται ότι, 200.000 γυναίκες και παιδιά πέφτουν θύματα Trafficking κάθε χρόνο εκ των οποίων από τους 50.000 που φαίνεται να εργάζονται στην πορνεία, περίπου τα δύο τρίτα είναι θύματα εμπορίας.

Στην Νότια Αμερική η διακίνηση των παιδιών περιλαμβάνει την εκμετάλλευση των κοριτσιών από τον Ισημερινό, τη Βολιβία και το Περού στην αγορά της Βόρειας Χιλής όπου εργάζονται ως υπηρέτριες ή πόρνες. Το Trafficking ανηλίκων στην συγκεκριμένη περιοχή συχνά συμπίπτει με την διακίνηση όπλων και ναρκωτικών.

1.2 Εννοιολογικός Προσδιορισμός του Φαινομένου και η Διαφοροποίηση της Παράνομης Διακίνησης Ανθρώπων (Trafficking) από την Λαθρεμπορία (Smuggling)

Σύμφωνα με το λεξικό της Οξφόρδης, Trafficking σημαίνει παράνομη συναλλαγή - εμπόριο, ενώ Smuggling σημαίνει παράνομη εισαγωγή - εξαγωγή. Και στις δυο περιπτώσεις η κάθε διαδικασία αποτελεί παράνομη δραστηριότητα που συνδέεται άμεσα με το εμπόριο. Στη διεθνή βιβλιογραφία στον χώρο των κοινωνικών επιστημών και οι δύο έννοιες χρησιμοποιούνται αντίστοιχα για να ορίζουν τη Διακίνηση και το Λαθρεμπόριο ανθρώπων όπου τη βασικότερη διαφορά μεταξύ τους

¹¹ SOS Trafficking On the Tracks of Stolen Childhood, Research on Economic, Social and Cultural Rights”, Social Alert, N° 2, 2000

αποτελεί η μεταβλητή εκμετάλλευση όταν αυτή δεν υπάρχει στην περίπτωση της Λαθρεμπορίας.

Στην έκδοση του Διεθνή Οργανισμού Εργασίας (ILO) με τίτλο “Αβάσταχτο για την Ανθρώπινη Καρδιά, Παράνομη Διακίνηση και Εμπορία Ανηλίκων και Δράσεις για την Πάταξη τους”, αναφέρεται πως το trafficking ανθρώπων είναι ένας απλός όρος για μια αναμφισβήτητα περίπλοκη πραγματικότητα. Αποτελεί εν μέρει, λόγω της εγκληματικής του φύσης, περισσότερο έναν συνδυασμό γεγονότων που λαμβάνουν χώρα στις χώρες προέλευσης των θυμάτων αλλά και στα σημεία διακίνησης και προορισμού τους, παρά έναν συγκεκριμένο ορισμό μιας ενέργειας η οποία μπορεί να είναι πιθανώς και νόμιμη¹² (νοείται η νόμιμη μετανάστευση στις περιπτώσεις που στα θύματα εξασφαλίζεται βίζα ή άλλα νόμιμα έγγραφα όπως άδεια εργασίας από τους ίδιους τους διακινητές).

Η πολυπλοκότητα του φαινομένου καταδεικνύεται περαιτέρω από την άμεση σύνδεση του και την δυσκολία σαφούς διαχωρισμού του από άλλες, αυτοτελώς ή μη αυτοτελώς αξιόποινες, πράξεις (όπως *αρπαγή ανηλίκων, απαγωγή, παράνομη κατακράτηση, παράνομη βία και απειλή, απατηλή διέγερση σε μετανάστευση, δουλεμπορία, προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας, κατάχρηση σε ασέλγεια, πορνογραφία, μαστροπεία, σωματεμπορία*).

Ο όρος Trafficking χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά κατά τη διάρκεια του 16^{ου} αιώνα και ήταν συνώνυμο του εμπορίου και των μετακινήσεων (synonym for trading and ‘going back and forth’). Παραδοσιακά όμως έχει χρησιμοποιηθεί για να χαρακτηρίσει την παράνομη διακίνηση όπλων και πιο πρόσφατα τη διακίνηση ναρκωτικών¹³.

Προς το τέλος της δεκαετίας του 1940 μέχρι την δεκαετία του 1980 ο όρος trafficking μολονότι αναφερόταν στις περιπτώσεις στρατολογημένων θυμάτων πορνείας, αργότερα χρησιμοποιήθηκε για να χαρακτηρίσει τα θύματα της βιομηχανίας του σεξ τα οποία είχαν πέσει θύματα εκμετάλλευσης είτε με την δική τους συναίνεση είτε είχαν στρατολογηθεί με τη βία.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 στην διεθνή βιβλιογραφία παρατηρούνται αυξημένες αναφορές σε περιπτώσεις παράνομης διακίνησης ανθρώπων καθώς και

¹² Unbearable to the human heart, Child trafficking and action to eliminate it, ILO, 2002

¹³ Dottridge M., Kids as Commodities? Child trafficking and what to do about it, Terre Des Hommes Foundations, 2004

παράνομης διακίνησης ανηλίκων (*'trafficking in people', 'human trafficking', 'trafficking in women and children', 'child trafficking'*).

Στην ελληνική βιβλιογραφία ο όρος *Trafficking in Human Beings* χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίζει την παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων, ενώ το *Child Trafficking* στην παράνομη διακίνηση και εμπορία ανηλίκων.

Το φαινόμενο της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων και ειδικά παιδιών έχει πολλές πτυχές από τις οποίες θα μπορούσε να μελετηθεί: είναι μια εγκληματική δραστηριότητα, είναι ζήτημα ηθικής, μεταναστευτικό, δημόσιας τάξης, εργασιακό ή ζήτημα φύλου καθώς συνιστά κατάφορη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως αυτά προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο και ειδικότερα για τα παιδιά στη σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Η πολυπλοκότητα του φαινομένου ενισχύεται και από το γεγονός πως οι δυο πιο κοινά χρησιμοποιούμενοι όροι για την παράνομη μετακίνηση των ανθρώπων "*Trafficking*" και την Λαθρεμπορία "*Smuggling*", χρησιμοποιούνται δίχως διάκριση από τον τύπο για την κάλυψη του συγκεκριμένου θέματος όταν στην πραγματικότητα είναι εντελώς διαφορετικοί.

Με τον όρο *Λαθρεμπόριο* Ανθρώπων εννοείται η διαδικασία μέσω της οποίας παράνομοι μετανάστες και αιτούντες άσυλο πληρώνουν άλλους ανθρώπους για να τους βοηθήσουν να περάσουν παράνομα τα σύνορα μιας άλλης χώρας. Ο λαθρέμπορος πληρώνεται για να φέρει τον πελάτη σε μια συγκεκριμένη χώρα και από τη στιγμή που φτάνει στον προορισμό του ο λαθρομετανάστης ή ο αιτών άσυλο είναι ελεύθερος.

Σύμφωνα με τους Içduygu και Toktas (2002), η Διακίνηση Ανθρώπων διαφέρει από την Λαθρεμπορία σε δυο σημεία. Πρώτον, η εκμετάλλευση είναι θεμελιώδες στοιχείο σε όλες τις φάσεις της παράνομης διακίνησης, εφόσον το κυριότερο χαρακτηριστικό της Λαθρεμπορίας δεν είναι η εκμετάλλευση. Δεύτερον, η Λαθρεμπορία ανθρώπων ορίζεται ως παράνομο πέρασμα συνόρων, σε αντίθεση με την παράνομη διακίνηση ανθρώπων, η οποία δεν περιορίζεται στην παράβαση συνόρων, αλλά συμπεριλαμβάνει και την διακίνηση ανθρώπων εντός εθνικών συνόρων¹⁴.

¹⁴ How do Smuggling and Trafficking operate via irregular border crossings in the Middle East, IOM, Vol. 40, 2002

Ο επίσημος ορισμός του λαθρεμπορίου όπως διατυπώνεται στο άρθρο 3 (α) του Συμπληρωματικού Πρωτοκόλλου της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών, ενάντια στο λαθρεμπόριο των μεταναστών μέσω στεριάς, θάλασσας και αέρα, είναι ο ακόλουθος:

«Λαθρεμπόριο μεταναστών σημαίνει η προμήθεια, με σκοπό την απόκτηση άμεσα ή έμμεσα, ενός χρηματικού ή άλλου κέρδους, από την παράνομη είσοδο ενός ατόμου σε μία χώρα της οποίας δεν είναι πολίτης ή μόνιμος κάτοικος της»¹⁵.

Η σχέση μεταξύ διακινητή και θύματος καθώς επίσης και η κατάσταση στην οποία επέρχεται το θύμα στην χώρα προορισμού αποτελούν τα σημεία κλειδιά όπου αυτές οι δυο διαδικασίες διαφέρουν η μια από την άλλη. Τα θύματα Trafficking εξαπατώνται και καταναγκάζονται προς εκμετάλλευση από τους διακινητές καθώς μόλις φτάσουν στις χώρες προορισμού χάνουν κάθε θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Στη συνέχεια δεν θα πληρωθούν για την εργασία τους καθώς χάνουν κάθε έλεγχο προς τον εαυτό τους¹⁶.

Παρόλα αυτά, όχι μόνο οι διακινητές εκθέτουν τους μετανάστες σε κακοποίηση και καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, αλλά και οι λαθρέμποροι πράττουν καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως βιασμό, σωματική και πνευματική κακοποίηση, στέρηση τροφής, εγκατάλειψη και θάνατο. Επίσης πολλοί που υπόκεινται λαθρεμπόριο, βασίζονται σε τρίτα πρόσωπα στη χώρα προορισμού, κάτι το οποίο αυξάνει τα επίπεδα ελέγχου που μπορεί να δημιουργήσουν συνθήκες δουλείας¹⁷.

1.3. Ο Ορισμός του Φαινομένου

Η απομάκρυνση των παιδιών από το φυσικό τους περιβάλλον με σκοπό την εκμετάλλευση τους ονομάζεται Trafficking¹⁸.

Όπως αναφέρεται στην έκθεση της Συνδιάσκεψης της Ομάδας Εμπειρογνομόνων των Ηνωμένων Εθνών για την Διεθνή Μετανάστευση και Ανάπτυξη με τίτλο “Trafficking in Human Beings”(2005), η μέγιστη δυσκολία στο ζήτημα της παράνομης διακίνησης ανθρώπων αρχίζει από τον ορισμό και την

¹⁵ http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_1-2.pdf

¹⁶ End Child Exploitation, Stop the traffic, UNICEF UK, 2003

¹⁷ Trafficking and Human Smuggling: A European Perspective. Special Issue, IOM, 2000/01

¹⁸ The Brief Note on the 2nd World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children, ECPAT International, Yokohama-Japan, 2001

ερμηνεία του. Μερικοί χρησιμοποιούμενοι όροι για τον ορισμό του φαινομένου στο Πρωτόκολλο του Trafficking, είναι συχνά ασυμβίβαστοι με τους νόμους και τις πρακτικές στην εξέταση του εγκλήματος κάποιων χωρών, αφήνοντας έτσι ένα ανοιχτό πεδίο για παρανοήσεις και παρερμηνείες¹⁹.

Τα Ηνωμένα Έθνη, κατά τη διάρκεια της Συνόδου για την καταπολέμηση του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος το 2000, έδωσαν τον ορισμό του Trafficking στη διεθνή νομοθεσία με το Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη, την Καταστολή, και Καταδίκη της Διακίνησης και Εμπορίας Ανθρώπων, ειδικά Γυναικών και Παιδιών (*“United Nations Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children”*). Ο ορισμός αυτός είναι γνωστός ως Πρωτόκολλο του Παλέρμο ή Πρωτόκολλο του Trafficking και αποτελεί τον περισσότερο αποδεκτό ορισμό της διακίνησης ανθρώπων, παρέχοντας έτσι ουσιαστική βάση για την αναθεώρηση της νομοθεσίας κάθε χώρας.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΠΑΛΕΡΜΟ – ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ TRAFFICKING

Άρθρο 3

α) Ως διακίνηση και εμπορία ανθρώπων νοείται η στρατολόγηση, μεταφορά, διακίνηση, παροχή στέγης ή φιλοξενίας σε ανθρώπους με τη χρήση απειλής ή βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, μέσω κατάχρησης εξουσίας ή κατόπιν εκμετάλλευσης της τρωτής θέσης του θύματος ή μέσω καταβολής ή εισπράξεως χρηματικών ποσών ή μέσω της παροχής ή αποδοχής πάσης φύσεως ωφελημάτων(δωροδοκίας, προνομίων κ.λπ.) για την εξασφάλιση της συναίνεσης ενός προσώπου που έχει τον έλεγχο ή την επιμέλεια ενός άλλου προσώπου με σκοπό την εκμετάλλευση του τελευταίου. Ο όρος εκμετάλλευση περιλαμβάνει, κατ’ ελάχιστο, την εκμετάλλευση της πορνείας τρίτων προσώπων ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την καταναγκαστική εργασία ή υποχρεωτική παροχή υπηρεσιών, τη δουλεία ή πρακτικές που μοιάζουν με εκείνες της δουλείας, ή της σκλαβιάς, ή την αφαίρεση οργάνων

β) Η συναίνεση του θύματος διακίνησης στη σχεδιαζόμενη εκμετάλλευση του, όπως αυτή αναφέρεται παραπάνω στη παράγραφο α) του παρόντος, δεν θα λαμβάνεται υπ’ όψη, στην περίπτωση που συντρέχει μια από τις παραπάνω αναφερόμενες περιπτώσεις εκμετάλλευσης.

¹⁹ Omelaniuk I., Trafficking in Human Beings, United Nations Expert Group Meeting on International Migration and Development, 2005

γ) Η στρατολόγηση, μεταφορά, διακίνηση, παροχή στέγης ή η φιλοξενία παιδιού με σκοπό την εκμετάλλευση του θα θεωρούνται ως διακίνηση ανθρώπων, ακόμα και στην περίπτωση που δεν έχουν χρησιμοποιηθεί οι τρόποι εκμετάλλευσης που παρατίθενται στη υποπαράγραφο α) του παρόντος.

δ) Ως «Παιδί» θα νοείται κάθε άτομο ηλικίας μικρότερης των δεκαοχτώ ετών.

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, τρία βασικά στοιχεία συνθέτουν το Trafficking:

- 1) **Η πράξη** → (η στρατολόγηση, μεταφορά, διακίνηση, παροχή στέγης.
- 2) **Τα μέσα** → εξαπάτηση, παραπλάνηση, απαγωγή, εξαναγκασμός, χρήση βίας, απειλής, η κατάχρηση εξουσίας.
- 3) **Ο σκοπός** → η εκμετάλλευση του θύματος: σεξουαλική, εκμετάλλευση της εργασίας, ή αφαίρεση οργάνων²⁰

Ο ορισμός αναφέρει με σαφήνεια ότι η χρήση των παραπάνω πρακτικών εξαναγκασμού, βίας, απάτης, απειλής κ.α., για την εξασφάλιση της συναίνεσης ενός προσώπου που έχει τον έλεγχο ή την επιμέλεια ενός άλλου προσώπου, δεν είναι απαραίτητο να διαπιστωθούν για να συσταθεί η κατηγορία της διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, ακόμα περισσότερο στις περιπτώσεις των ανηλίκων θυμάτων τα οποία είναι πολύ πιο ευάλωτα στον έλεγχο από τους ενήλικες.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στο πρωτόκολλο η έννοια “μεταφορά” δεν προσδιορίζει με σαφήνεια το πέρασμα ή μη των συνόρων μιας χώρας. Στην περίπτωση των ανηλίκων, όπως αναφέρθηκε και στα παραπάνω υποκεφάλαια, πολλά παιδιά πέφτουν θύματα διακίνησης και εμπορίας μέσα στην ίδια τη χώρα τους. Πολύ συχνά, τα κράτη χαρακτηρίζουν ως διακίνηση ανθρώπων μόνο τις περιπτώσεις διεθνούς εμπορίας αφήνοντας έτσι απροστάτευτα εκατομμύρια θύματα Trafficking που διακινούνται εντός της χώρας τους.

Από την άλλη το γεγονός ότι για τους ανηλίκους η μόνη ειδική αναφορά στο πρωτόκολλο γίνεται σχετικά με την ηλικία, δεν καλύπτει βασικά σημεία του άρθρου 35 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναφορικά με τον *οποιοδήποτε* σκοπό ή την *οποιαδήποτε μορφή* της εκμετάλλευσης τους²¹.

²⁰ http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_1-1.pdf

²¹ Άρθρο 35 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού: “Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν

Το πρωτόκολλο υπεγράφη από 148 χώρες το 2000 στο Παλέρμο, ωστόσο μπήκε σε ισχύ στις 25 Δεκεμβρίου του 2003, καθώς από τον Ιούνιο του ίδιου έτους η προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών συμπεριλαμβάνεται ως μέρος των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο προσχέδιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος²²

Στην Ελληνική νομοθεσία σχετική με την Εμπορία Ανθρώπων και την Σωματεμπορία, είναι σαφής ο γεωγραφικός προσδιορισμός για την μεταφορά ή προώθηση του θύματος καθώς σύμφωνα με την έκθεση της Διεθνής Αμνηστίας, για τους ανηλίκους ισχύουν ειδικές διατάξεις (καταβάλλονται προσπάθειες να προσδιοριστεί η ταυτότητά τους και να τεκμηριωθεί το γεγονός ότι είναι ασυνόδευτοι, να εντοπιστούν οι οικογένειές τους και να εξασφαλιστεί νομική εκπροσώπηση)²³.

1.4 Το Trafficking ως Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα

“Το Trafficking γυναικών και παιδιών δεν είναι ένα καινούργιο πρόβλημα, αντίθετα εμφανίζεται καθ’ όλη τη διάρκεια της ιστορίας. Το καινούργιο στοιχείο είναι η αυξανόμενη συμμετοχή του οργανωμένου εγκλήματος και η εξέλιξη των μεθόδων που αυτό χρησιμοποιεί”

(Warnath 1998)

Το Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα θεωρείται μια από τις σημαντικότερες απειλές για την ανθρώπινη ασφάλεια, η οποία εμποδίζει την κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ανάπτυξη των κοινωνιών παγκοσμίως. Είναι ένα πολύπλευρο φαινόμενο το οποίο εκδηλώνεται με πολυάριθμες δραστηριότητες μεταξύ άλλων εμπορία όπλων, ναρκωτικών, σωματεμπορία, λαθρεμπόριο μεταναστών, ξέπλυμα χρήματος κ.α.²⁴

Η βασική αρχή στην υπογράμμιση του Πρωτοκόλλου του Trafficking και της Συνθήκης ενάντια στο Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα ήταν πως το “οργανωμένο έγκλημα” αποτελεί την κύρια αιτία του φαινομένου.

την απαγωγή, την πώληση, ή το δουλεμπόριο παιδιών για οποιοδήποτε σκοπό και με οποιαδήποτε μορφή”.

²² Ετήσια έκθεση της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2007

²³ Έκθεση της Διεθνής Αμνηστίας για την εμπορία ανθρώπων στην Ελλάδα, 2007

²⁴ <http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/index.html>

Σύμφωνα με τον Mike Dottridge (2004) τα στοιχεία υποδεικνύουν πως ενώ το εμπόριο των διακινούμενων γυναικών - θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης στις ανεπτυγμένες χώρες βασιζόταν σχεδόν πάντα σε ένα πολύ καλά οργανωμένο δίκτυο, η στρατολόγηση και η διακίνηση παιδιών και ενηλίκων γινόταν από ανθρώπους που δεν συμμετείχαν σε κάποια εγκληματική οργάνωση ευρείας κλίμακας (όπως π.χ. μαφία), αλλά σε ένα μικρότερο δίκτυο με εκπροσώπους σε διαφορετικές χώρες. Ένας τρομακτικός αριθμός ατόμων που διακινούν τα παιδιά και βγάζουν χρήματα ενώ τα εκμεταλλεύονται, είναι πρόσωπα στενού οικογενειακού ή φιλικού τους περιβάλλοντος. Έχει αναφερθεί πως κορίτσια εφηβικής ηλικίας από την Αλβανία έχουν διακινηθεί είτε από στενούς συγγενείς είτε από φίλους γνωστούς στις οικογένειές τους. Το θέμα στην προκειμένη, δεν είναι τόσο η εγκληματική νοοτροπία των Αλβανών εμπόρων αλλά το γεγονός ότι η κοινωνική και οικογενειακή συνοχή έχει αποδυναμωθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε να μην αποτρέψουν πλέον τέτοιες μορφές εξαπάτησης και εκμετάλλευσης²⁵.

Από την άλλη, τα γνωστά γραφεία στρατολόγησης εργασίας (Modus Operandi) σε κάποιες χώρες, εμπλέκονται στο Trafficking παρά τη διαμαρτυρία τους ότι απλά βοηθούν τους φτωχούς ανθρώπους να βρουν εργασία. Υποστηρίζουν δε, ότι δεν είναι ευθύνη του γραφείου εάν οι ενδιαφερόμενοι εργαζόμενοι χρησιμοποιούνται στη συνέχεια με έναν ανελέητο τρόπο από τους εργοδότες τους. Σε κάποιες περιπτώσεις μάλιστα, τα ίδια τα γραφεία πλαστογραφούν τις ταυτότητες των κοριτσιών για να είναι μεγαλύτερα των δεκαοχτώ ετών πιστεύοντας πως έτσι τα βοηθούν να βρουν εργασία όταν στην πραγματικότητα παίζουν ρόλο στη διακίνηση τους.

Σύμφωνα με το ILO-IPEC (International Programme on the Elimination of Child Labour) πιστεύεται ότι υπάρχουν πέντε μεγάλα διεθνή δίκτυα trafficking ανηλίκων.

1. Από την Λατινική Αμερική στις ΗΠΑ, στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή
2. Από τη Νότια και Νοτιοανατολική Ασία στη Νότια Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή
3. Η Ευρωπαϊκή αγορά όπου ανήλικα παιδιά από την Ανατολική Ευρώπη διακινούνται προς τη δύση. Παιδιά από την Ρωσία Ουκρανία, Λευκορωσία μεταφέρονται στη Πολωνία, Ουγγαρία και στις Βαλτικές χώρες για να φτάσουν στον τελικό προορισμό τους που είναι οι δυτικές ευρωπαϊκές χώρες.

²⁵ Dottridge M., Kids as Commodities? Child trafficking and what to do about it, Terre Des Hommes Foundations, 2004

4. Η αγορά της Μέσης Ανατολής όπου παιδιά από την Μιανμάρ μεταφέρονται στην Ταϊλάνδη όπου ανθεί και το εσωτερικό Trafficking. Από την Ταϊλάνδη μεταφέρονται στην Κίνα, Ιαπωνία, Μαλαισία και τις ΗΠΑ καθώς και στην Αυστραλία όπου μεταφέρονται παιδιά και από τις Φιλιππίνες, τη Νέα Ζηλανδία και το Ταϊβάν. Παιδιά από το Μπαγκλαντές φτάνουν στο Νεπάλ και την Ινδία. Από τη Νοτιοανατολική Ασία στη Χαβάη και στην Ιαπωνία και από την Ινδία, το Πακιστάν και τη Σρι Λάνκα στη Μέση Ανατολή.
5. Η αφρικανική αγορά εξαγωγής ανηλίκων. Η εξαγωγή γίνεται κυρίως από τη Δυτική Αφρική. Παιδιά από το Τόγκο μεταφέρονται μέσω του Μπενίν και της Νιγηρίας ή μέσω του Τόγκο στο Γκαμπόν, στη Μπουργκίνα Φάσο και στο Καμερούν. Παιδιά από το Μαλί μεταφέρονται μέσω της Μπουργκίνα Φάσο στην Ακτή του Ελεφαντοστού. Παιδιά από τη Μπουργκίνα Φάσο μεταφέρονται μέσω του Τόγκο στο Μπενίν.

Όπως προαναφέρθηκε, το Trafficking δεν είναι μια ενιαία πράξη αλλά αποτελεί μια σειρά από γεγονότα τα οποία λαμβάνουν χώρα στα διάφορα στάδια που αυτό το φαινόμενο διαδραματίζεται. Κάθε γεγονός μπορεί να συντονιστεί από ένα ξεχωριστό άτομο, από μια οργάνωση, ή όλες οι δράσεις να έχουν μια ενιαία ομάδα ατόμων. Όσοι συμμετέχουν στην παραπάνω διαδικασία με την πρόθεση να εκμεταλλευτούν τα παιδιά όπως, στρατολόγοι, μεσάζοντες, προμηθευτές ταξιδιωτικών έγγραφων, μεταφορείς, διεφθαρμένοι υπάλληλοι, φορείς παροχής υπηρεσιών και εργοδότες - είναι έμποροι, ακόμα και όταν η συμμετοχή τους αφορά ένα πολύ μικρό ποσοστό της όλης διαδικασίας²⁶.

Το οργανωμένο έγκλημα τείνει να γίνεται σήμερα όλο και περισσότερο “κρυφό”, έχει εξελιχθεί και συχνά συνδέεται με την νόμιμη εργασία²⁷

Στο εγχειρίδιο της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής της UNICEF και του Υπουργείου Εξωτερικών “Η Καταπολέμηση της Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Ανθρώπων” αναφέρεται πως τα τελευταία χρόνια η εμπορία ανθρώπων έχει μετεξελιχθεί. Οι προαγωγοί των θυμάτων, στα πλαίσια του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, στην προσπάθεια τους να προχωρήσουν ένα βήμα μπροστά από τους κατασταλτικούς και προνοιακούς μηχανισμούς της πολιτείας και των ΜΚΟ, παρέχουν πιο αποτελεσματική προστασία στα θύματα. Από μια περίοδο

²⁶ Combating Trafficking in Children for Labour Exploitation-A resource kit for policy-makers and practitioners, ILO, 2008

²⁷ Council of Europe, European Commission, CARPO Project, 2006

βαρβαρότητας τη δεκαετία του 1990, το παγκόσμιο Trafficking έχει περάσει πλέον σε μια φάση ορθολογικής διαχείρισης. Από εκεί που το πρόβλημα ήταν η κακοποίηση των θυμάτων εξαναγκαστικής πορνείας, τώρα ως ζητούμενο εμφανίζεται η υπεράσπιση των εργατικών τους δικαιωμάτων²⁸

Έχοντας υπ' όψη ότι το Trafficking, στις περιπτώσεις που αποτελεί μια αλυσίδα γεγονότων εγκληματικής μορφής τα οποία γεγονότα τελούνται υπό την ευθύνη περισσοτέρων προσώπων, έχουν χρονική διάρκεια και διεθνή χαρακτήρα, αποτελούν σοβαρά ποινικά αδικήματα, συχνά εμπεριέχουν χρήση όλων των μορφών βίας και σχεδόν πάντα συμβαίνουν με βασικό στόχο την επιδίωξη κέρδους, μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα πως είναι ένα έγκλημα “άριστα” οργανωμένο που η ύπαρξη του σε αυτό το βαθμό αναδεικνύει τα κενά όλων των συστημάτων που οι κοινωνίες αναπτύσσουν για την πάταξη του.

1.5 Το Trafficking Ανηλίκων ως Σύγχρονη Μορφή Δουλείας

Η πρώτη παγκόσμια διαμαρτυρία ενάντια στον θεσμό της δουλείας έγινε στο Συνέδριο της Βιέννης με την Παγκόσμια Διακήρυξη για την Κατάργηση την Εμπορίας των Σκλάβων το 1815, ενώ χρειάστηκαν 115 χρόνια για να δοθεί μόλις το 1926²⁹ ο πρώτος επίσημος ορισμός του από την παγκόσμια κοινότητα.

Σήμερα, μετά από 5.000 χρόνια γίνεται συζήτηση για τα 27 εκατομμύρια³⁰ ανθρώπων, ο μεγαλύτερος αριθμός μέχρι σήμερα στην ανθρώπινη ιστορία, οι οποίοι ζουν σε καθεστώς δουλείας, κάτι που έχει ενισχυθεί και από την παγκόσμια διαμαρτυρία για να δοθεί ένα τέλος σε μια τέτοια πραγματικότητα.

Ως “Δουλεία” ορίζεται η θέση ή η κατάσταση ενός ανθρώπου πάνω στον οποίο ασκείται κάθε δικαίωμα στην ιδιοκτησία³¹. Συγκεκριμένα, η Διεθνής Οργάνωση κατά της Δουλείας χαρακτηρίζει ως τη σύγχρονη μορφή δουλείας την ολοένα και αυξανόμενη διακίνηση ανθρώπων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση στην πλειοψηφία τους γυναίκες και νεαρά κορίτσια από την Αφρική και την Ανατολική

²⁸ Η καταπολέμηση της Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Παιδιών, Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF, 2008

²⁹ Kevin B., Disposable people, New slavery in the global economy”, University of California Press, 2003

³⁰ Kevin B., 21st – Century Slaves: How we can end Slavery, Interview at National Geographic Magazine, 2003

³¹ International Conference Centre Paris: Modern slavery and trafficking, what approaches are being tried in Europe, Paris, 2000

Ευρώπη. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, τα θύματα Trafficking μετά τη στρατολόγηση τους, επέρχονται στην ίδια ακριβώς κατάσταση η οποία τους καθιστά δούλους μιας και οι στρατολόγοι ασκούν πάνω τους κάθε δικαίωμα στην ιδιοκτησία όπως αρπαγή, βία, εμπόριο, εκμετάλλευση, κακοποίηση, απομόνωση, στέρηση βασικών αναγκών επιβίωσης και θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λπ.

Η μαζική μετανάστευση από την Ευρώπη στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, χαρακτηρίστηκε από μετακινήσεις αντρών, γυναικών και παιδιών προς άλλες ηπείρους μέσα σε ποικίλες καταστάσεις καταναγκαστικής εργασίας ή δουλείας. Πολλοί μετανάστες καταλήγουν παγιδευμένοι ως υπηρέτες σε εργοδότες από τους οποίους δεν τους επιτρέπεται να φύγουν, ειδικά όταν βρίσκονται σε καθεστώς εξαναγκαστικής εργασίας από την οποία θα πρέπει να αποπληρώσουν το κόστος της μετανάστευσης τους. Αυτοί οι πληθυσμοί παρέχουν (αντί του υπερατλαντικού εμπορίου σκλάβων) το υπόβαθρο για τις μορφές εκμετάλλευσης που συνδέονται με την μετανάστευση σήμερα³².

Εν τούτοις, τα πρότυπα της παράνομης διακίνησης παιδιών που βλέπουμε τις τελευταίες δύο δεκαετίες και οι τρόποι που τα παιδιά εκμεταλλεύονται σήμερα, διαφέρουν από το παρελθόν σε σημαντικά σημεία. Η εξέλιξη των μέσων μεταφοράς, της τεχνολογίας, της επικοινωνίας και γενικότερα η σχέση που διαμορφώνεται σήμερα μεταξύ της ζήτησης των υπηρεσιών παρερχόμενες από ανηλίκους και της προσφορά τους, είναι μερικοί από τους παράγοντες διαφοροποίησης.

Με άλλα λόγια, η παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων ή αλλιώς το σύγχρονο δουλεμπόριο διαδραματίζεται σήμερα στις σύγχρονες κοινωνίες μέσα σε ένα πλαίσιο με όλους τους κανόνες του εμπορίου. Από τη μια η προσφορά και η ζήτηση, οι χονδρέμποροι και οι εισαγωγείς, οι πράκτορες και οι μεταφορείς, τα πρακτορεία, οι διαφημιστές και οι καταναλωτές και από την άλλη το προϊόν, που ενώ το κόστος του είναι σχεδόν μηδαμινό, επιφέρει έσοδα δισεκατομμυρίων δολαρίων στους εμπόρους. Μόνο που σε αυτή την περίπτωση το προϊόν που αποτελεί το αντικείμενο εμπορίου είναι οι άνθρωποι οι οποίοι σύμφωνα με καταγγελίες Διεθνών ΜΚΟ πουλήθηκαν και μεταπουλήθηκαν ακόμα και δεκάδες φορές. Στην περίπτωση δε των παιδιών το κέρδος για τους εμπόρους είναι ακόμα μεγαλύτερο μιας και τα παιδιά δεν μπορούν να έχουν καμία απαίτηση για την εργασία τους.

³² Dottridge M., Kids as Commodities? Child trafficking and what to do about it, Terre Des Hommes Foundations, 2004

Στην εξέλιξη του, το φαινόμενο εμφανίζεται να είναι περισσότερο περίπλοκο από ότι έδειχνε όταν πρωτοεμφανίστηκε στις δυο τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Στην αρχή, η εντύπωση ήταν πως οι δίαυλοι του Trafficking άκμαζαν μεταξύ φτωχών και εύπορων χωρών, από τον νότο στο βορρά και από την ανατολή προς τη δύση. Αυτή η υπόθεση δεν ήταν απόλυτα ακριβής γιατί όπως υπογραμμίζεται από τον ΔΟΜ, το Trafficking ως σύγχρονη μορφή δουλείας αποδεικνύει την αυξανόμενη πολυπλοκότητα του φαινομένου με πολλά κράτη στην Αφρική, την Ασία και την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη να αποτελούν συγχρόνως χώρες προέλευσης αλλά και προορισμού για την διακίνηση των ανθρώπινων όντων³³.

Κεφάλαιο II: ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ TRAFFICKING ΑΝΗΛΙΚΩΝ

2.1 Το Trafficking με Σκοπό την Σεξουαλική Εκμετάλλευση

³³ Scarpa S., Child Trafficking: The worst Face of the World, Global Migration Perspectives, No. 40, 2005

Το άρθρο 34 της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο για την Πώληση, την πορνεία και πορνογραφία ανηλίκων των Ηνωμένων Εθνών³⁴, απαγορεύει κάθε μορφή παράνομης διακίνησης, σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής βίας κατά ανηλίκων και υποχρεώνει όλα τα Συμβαλλόμενα Κράτη να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν:

α) Την παρακίνηση ή τον εξαναγκασμό των παιδιών σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα.

β) Την εκμετάλλευση των παιδιών για πορνεία ή για άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες.

γ) Την εκμετάλλευση των παιδιών για την παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα.

Παρόλα αυτά, λαμβάνοντας υπόψη στοιχεία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στο πεδίο, ένας μεγάλος αριθμός κοριτσιών και αγοριών πέφτουν θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης κάθε χρόνο σε όλο τον κόσμο κάτω από συνθήκες οι οποίες προκαλούν επικίνδυνη σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική κακοποίηση από τους σωματέμπορους, τους προαγωγούς και τους πελάτες.

Μόλις το 1996 πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη το 1^ο Παγκόσμιο Συνέδριο ενάντια στη Σεξουαλική Εκμετάλλευση Ανηλίκων για Εμπορικούς Σκοπούς. Το συνέδριο εκείνο παρείχε όλες τις μαρτυρίες, οι οποίες ήταν αρκετές για να πείσουν την παγκόσμια κοινότητα πως η σεξουαλική κακοποίηση παιδιών με σκοπό την εκμετάλλευση τους υπάρχει σε όλα τα κράτη ανεξαρτήτως πολιτισμικών διαφορών ή γεωγραφικής θέσης. Για πρώτη φορά όλες οι κυβερνήσεις αναγνώρισαν την ύπαρξη του φαινομένου σε παγκόσμιο επίπεδο και παίρνοντας μέτρα για την αντιμετώπιση του οδηγήθηκαν στην Διακήρυξη της Στοκχόλμης και στην Ημερήσια Διάταξη για την Ανάλυση Δράσης (Stockholm Declaration and Agenda for Action, 1996) η οποία υιοθετήθηκε επισήμως από 122 Κυβερνήσεις. Εκμετάλλευση θεωρείται η με κάθε τρόπο χρησιμοποίηση του παιδιού για να αποκομίσει οφέλη ο ενήλικας που το χρησιμοποιεί. Η ώθηση του ανηλίκου στην πορνεία καθ' οιονδήποτε τρόπο π.χ. φωτογράφιση, μαγνητοσκόπηση, σεξουαλική επαφή καθιστά τον δράστη υπαίτιο για σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκου. Η παράνομη διακίνηση για σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων ορίζεται ως "Η σεξουαλική εκμετάλλευση ενός ανηλίκου έναντι πληρωμής σε χρήμα ή είδος, συχνά αλλά όχι πάντα οργανωμένη από ένα

³⁴ <http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/crc/treaties/opsc.htm>

διαμεσολαβητή ο οποίος μπορεί να είναι ο γονέας ή άλλο μέλος της οικογένειας, φίλος, δάσκαλος κ.λπ.³⁵

Σύμφωνα με την Estes (2001) η σεξουαλική κακοποίηση και η σεξουαλική εκμετάλλευση αναδύθηκαν ως οι δύο χείριστες μορφές παιδικής παραμέλησης της τελευταίας δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα. Μια τρίτη μορφή κακοποίησης αυτή της εμπορικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης εμφανίζεται να είναι πιο ύπουλη, σχεδόν καθημερινή επηρεάζοντας καθοριστικά τις ζωές δεκάδων χιλιάδων παιδιών στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και δεκάδων εκατομμυρίων σε όλο τον κόσμο³⁶.

Τα πρότυπα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης φαίνεται να τροφοδοτούνται από:

- Την χρήση του “σεξ για επιβίωση” από παιδιά που είτε έχουν διαφύγει κάποιας κατάστασης, είτε τα έχουν διώξει ή παρατήσει, για να καλύψουν τις ανάγκες επιβίωσης τους.
- Την παρουσία προϋπάρχουσας σεξουαλικής αγοράς των ενηλίκων σε κοινότητες όπου είναι συγκεντρωμένος ένας μεγάλος αριθμός νέων στο δρόμο.
- Την προγενέστερη ιστορία της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών και σεξουαλικής τους παρενόχλησης
- Την φτώχεια
- Την παρουσία ενός μεγάλου αριθμού ανδρών οι οποίοι δεν έχουν δεσμό ή έχουν περιστασιακούς δεσμούς στις τοπικές κοινότητες – συμπεριλαμβανομένων στρατιωτικού προσωπικού, οδηγών φορτηγών και των καθιερωμένων πελατών μεταξύ άλλων.
- Την συμμετοχή κάποιων κοριτσιών ως μέλη συμμοριών
- Την προώθηση κοριτσιών στην παιδική πορνεία από τους γονείς, τα μεγαλύτερα αδέρφια ή τους φίλους τους.
- Την στρατολόγηση των παιδιών στην αγορά του σεξ από ομάδες οργανωμένου εγκλήματος.

³⁵ 2nd International Congress Against Sexual Exploitation of Children, ECPAT International, Japan, 2001

³⁶ Estes J. R., The sexual exploitation of children-A Working guide for empirical literature, University of Pennsylvania - School of Social Work, 2001

- Την παράνομη διακίνηση παιδιών με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση στις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και προς τις ΗΠΑ όπως Ασίας, Αφρικής, Κεντρικής και Νότιας Αμερική, και Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης³⁷.

2.1.1 Παιδική Πορνεία

Η παιδική πορνεία δεν είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο. Στις ημέρες μας έχει ανθίσει λόγω πολλών παραγόντων όπως η μετανάστευση, η παγκοσμιοποίηση, η τεχνολογία και η αύξηση του τουρισμού. Όπως προαναφέρθηκε, τα μέσα που χρησιμοποιούνται σήμερα έχουν διευκολύνει δραματικά τη διακίνηση των ανηλίκων με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση. Αυτό που προβληματίζει και προκαλεί ανησυχία είναι η παρουσία των παραγόντων που διευκολύνουν την ύπαρξη οίωνει θυμάτων.

Είναι πολύ σημαντικό να σημειωθεί πως το φαινόμενο της εκμετάλλευσης της παιδικής πορνείας δεν πρέπει να συγχέεται με αυτό της παιδικής πορνείας. Στο Συνέδριο της Στοκχόλμης το 1996, τονίστηκε η σημασία του διαχωρισμού στη χρήση και στην τεκμηρίωση αυτών των δυο εννοιών. Η πορνεία υπονοεί την ελεύθερη βούληση των εκδιδόμενων υποκειμένων, εν τούτοις στην περίπτωση των παιδιών θυμάτων δεν έχει ασκηθεί κανένα τέτοιο δικαίωμα. Αντιθέτως, έχουν παγιδευτεί στην σεξουαλική αγορά μετά από την εκπόρνευση τους από άλλο πρόσωπο.

Σύμφωνα με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο για την πώληση, την πορνεία και πορνογραφία ανηλίκων των Ηνωμένων Εθνών το 2000, Παιδική Πορνεία σημαίνει: *«Η χρήση ενός ανηλίκου σε σεξουαλική δραστηριότητα έναντι αμοιβής ή οποιασδήποτε μορφής κέρδους»³⁸*. Ενώ, σύμφωνα με το Άρθρο 19, § 2, της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2007 για την Προστασία των Παιδιών από την Σεξουαλική εκμετάλλευση και Κακοποίηση, με τον όρο Παιδική Πορνεία θα νοείται: *«Η χρησιμοποίηση ενός παιδιού σε σεξουαλική δραστηριότητα όπου τα χρήματα ή κάθε άλλου είδους αμοιβή ή αντάλλαγμα δίνονται ή υπόσχονται ως πληρωμή, αδιάφορη εάν*

³⁷ Estes J. R., The sexual exploitation of children-A Working guide for empirical literature, University of Pennsylvania School of Social Work, 2001

³⁸ Διατίθεται στο: <http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/crc/treaties/opsc.htm>

αυτή η πληρωμή, υπόσχεση ή αντάλλαγμα γίνονται στο παιδί ή σε ένα τρίτο πρόσωπο»³⁹.

Η σεξουαλική δραστηριότητα αποτελεί συχνά ένα ιδιωτικό ζήτημα κάνοντας τις κοινωνίες απρόθυμες να δρουν και να παρεμβαίνουν στις περιπτώσεις σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Αυτή η στάση καθιστά τα παιδιά ακόμα πιο ευάλωτα στην εκμετάλλευση⁴⁰.

Σύμφωνα με στοιχεία της Διεθνούς Οργάνωσης “Save the Children”, από τους 10.000 – 13.000 ανθρώπων που εκπορνεύτηκαν στην Ευρώπη από χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση, ένα ποσοστό μεταξύ 4,2 και 6,2 % είναι παιδιά ηλικίας ακόμη και οκτώ ετών⁴¹.

Πολλά παιδιά έχουν στρατολογηθεί προς την πορνεία με τη βία ή την αρπαγή, υπό την πίεση των γονιών τους, μέσω απατηλών συμφωνιών μεταξύ των γονιών και των διακινητών συμπεριλαμβανομένων και των ανυποψίαστων εκπροσώπων οργανωμένου εγκλήματος.

2.1.2 Παιδικός Σεξουαλικός Τουρισμός

Ως ‘σεξουαλικός’ ορίζεται ένας τουρίστας, ο οποίος ταξιδεύει μακριά από την οικία του, συνήθως εκτός της χώρας, με σκοπό να συνευρεθεί σεξουαλικά με πολίτες άλλων χωρών συμπεριλαμβανομένων και ανήλικους. Αν και είναι εύκολο πολίτες πλούσιων χωρών να ταξιδεύουν προς άλλες ηπείρους για να αγοράζουν σεξ, από τους άντρες, αυτοί που ψάχνουν να συνευρεθούν σεξουαλικά με ανήλικο αποτελούν ένα μικρό ποσοστό.

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και του Ίντερνετ επέφεραν την επανάσταση της πρόσβασης στην πληροφορία. Αυτό βοήθησε τους τουρίστες αυτού του είδους να διαλέγουν την χώρα προορισμού τους με κριτήριο την δυνατότητα της σεξουαλικής συνεύρεσης με τοπικό πληθυσμό συμπεριλαμβανομένου και των κοριτσιών και

³⁹ Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, άρθρο 19

⁴⁰ Για παράδειγμα, ο φόβος του HIV/AIDS έφερε ως αποτέλεσμα την αυξημένη τάση των ανδρών παγκοσμίως - όταν πληρώνουν για σεξ - να συνευρίσκονται με κορίτσια δεκαπέντε ετών, ακόμα και μικρότερα, θεωρώντας πως έχουν μικρότερες πιθανότητες να έχουν μολυνθεί από τον ιό συγκριτικά με τις ενήλικες εκδιδόμενες. Μάλιστα, σε κάποιους πολιτισμούς έχει διαδοθεί ο μύθος πως η σεξουαλική συνεύρεση με “παρθένα” μπορεί να θεραπεύσει κάποιον που έχει μολυνθεί από τον ιό του AIDS.

⁴¹ Διατίθεται στο: <http://www.savethechildren.org>

αγοριών. Η οργάνωση αυτών των ταξιδιών μπορεί να αποτελεί υπόθεση μόνο ενός προσώπου συχνά όμως γίνεται και από ταξιδιωτικά γραφεία.

Ο αριθμός των παιδόφιλων τουριστών στην Ασία, υπολογίζεται ότι αποτελεί το 1% του συνολικού αριθμού των ταξιδιωτών. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό ECPAT οι πελάτες του σεξουαλικού τουρισμού κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- στους περιστασιακούς παιδόφιλους,
- στους καθ' έξης παιδόφιλους, οι οποίοι σκοπίμως επισκέπτονται χώρες όπου η παιδική πορνεία είναι αυξημένη και τα παιδιά ιδιαίτερα εύαλωτα και φτηνά,
- στους διεστραμμένους και βίαιους παιδόφιλους,
- τέλος, είναι η κατηγορία των τουριστών, οι οποίοι επ' ευκαιρίας της επισκέψεώς τους, επιζητούν να γνωρίσουν νέες εμπειρίες, νιώθοντας ελεύθεροι ηθικών φραγμών (χαρακτηριστικά η κατηγορία αυτή αναφέρεται ως " Monsieur Tout-le-monde").

Οι περισσότεροι αριθμητικά και πλέον ενεργοί πελάτες προέρχονται από την Ιαπωνία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Γερμανία, την Αγγλία, τον Καναδά και την Αυστραλία, ενώ το 57% ανήκουν στις ηλικίες 40-60 ετών. Τα ταξιδιωτικά γραφεία που οργανώνουν τα εν λόγω ταξίδια, υπόσχονται στους παιδόφιλους τουρίστες συνεχή εναλλαγή παιδιών κατά τη διάρκεια της παραμονής τους⁴².

Η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιού αποτελεί ποινικό αδίκημα και τιμωρείται στη χώρα μας, ακόμη κι αν η εγκληματική πράξη έχει διαπραχθεί σε άλλη χώρα.

2.1.3 Παιδική Πορνογραφία

Σύμφωνα με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Παιδική πορνογραφία ορίζεται *“...κάθε προβολή, με όλα όσα ο όρος αυτός σημαίνει, παιδιού εμπλεκόμενου σε πραγματική ή σαφώς υποκρινόμενη σεξουαλική πράξη ή κάθε προβολή των σεξουαλικών οργάνων ενός παιδιού για την εξυπηρέτηση βασικών σεξουαλικών σκοπών”*.

Το Ίντερνετ ώθησε στην έκρηξη της πορνογραφίας καθώς και της παιδικής πορνογραφίας. Γενικότερα, οι νέες τεχνολογίες έχουν συμβάλει στη βελτίωση της

⁴² Διατίθεται στο: <http://www.unicef.org>

αναπαραγωγής του πορνογραφικού υλικού και στην ταχύτερη και φθηνότερη διανομή του μέσω του διαδικτύου καθώς είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι σε αυτό το υλικό, που πολλές φορές συνδυάζεται με σκληρή σωματική και σεξουαλική κακοποίηση, μπορεί να έχουν πρόσβαση και παιδιά.

Συνήθως, οι εκμεταλλευτές εξασφαλίζουν το λεγόμενο πορνογραφικό υλικό το οποίο περιλαμβάνει φωτογραφίες, slides, αρνητικά ταινίες, βιντεοσκοπήσεις, αρχεία Ηλεκτρονικών Υπολογιστών μέσω του διαδικτύου. Σύμφωνα με την έκθεση της Ιντερπόλ το 2001, η παιδική πορνογραφία μέσω διαδικτύου με ανήλικα θύματα Trafficking αποφέρει περίπου 34 δισεκατομμύρια δολάρια κέρδος ετησίως, ενώ υπολογίζεται ότι τα ανήλικα θύματα φτάνουν τα 4 εκατομμύρια κάθε χρόνο.

Οι παιδόφιλοι δράστες - πολύ συχνά – φωτογραφίζουν ή βιντεοσκοπούν τις σεξουαλικές τους εμπειρίες με ανήλικους, καθώς και σκληρές σκηνές κακοποίησης αυτών και προωθούν έπειτα το υλικό αυτό μέσω του διαδικτύου. Τη δράση αυτή των συγκεκριμένων χρηστών του διαδικτύου εκμεταλλεύονται οι επιχειρήσεις παραγωγής πορνογραφικού υλικού. Ο αριθμός των παιδιών που υποχρεούνται σε σεξουαλικές επαφές on – line μέσω του διαδικτύου αυξάνεται δραματικά.

2.2 Το Trafficking με Σκοπό την Εκμετάλλευση της Παιδικής Εργασίας και της Επαιτείας

Σύμφωνα με το άρθρο 182 της Συνθήκης του ILO (Διεθνής Συνθήκη σχετικά με τις Χείριστες Μορφές Παιδικής Εργασίας, 1999), το Trafficking ανηλίκων αποτελεί μια από τις χείριστες μορφές παιδικής εργασίας⁴³

Επιπλέον, το άρθρο 32 της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού, “υποχρεώνει” τα Συμβαλλόμενα Κράτη να αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να προστατεύεται από την οικονομική εκμετάλλευση και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας που ενέχει κινδύνους ή που μπορεί να εκθέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευσή του ή να βλάψει την υγεία του ή τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική ή κοινωνική ανάπτυξη του.

Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, η εκμετάλλευση της εργασίας των παιδιών έχει κάνει την εμφάνισή της από την αρχαιότητα. Αυτό που διαφέρει και προσαρμόζεται στα σημερινά δεδομένα, εκτός των άλλων, είναι οι τρόποι που οι διακινητές

⁴³ 18th International Conference of Labour Statisticians, ILO, Geneva, 2008

χρησιμοποιούν για να στρατολογούν τα υπονήφια θύματα αφού πρώτα διερευνούν τον χώρο, τις σχέσεις μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, τα συστήματα αξιών και τα αντανakλαστικά των κοινωνιών της εκάστοτε χώρας είτε προέλευσης, είτε υποδοχής των θυμάτων.

Η ζήτηση για φτηνά προϊόντα στην παγκόσμια αγορά επηρέασε και την ζήτηση για “παιδιά εργάτες”, όχι μόνο γιατί αποτελούν φθηνό εργατικό δυναμικό αλλά και γιατί είναι υπάκουα σε εντολές και δεν έχουν καμία απαίτηση από τους εργοδότες τους. Τα παιδιά που διακινούνται μακριά από τα σπίτια τους προς κάθε μορφής εκμετάλλευση συχνά αποτελούν την φτηνότερη και την πλέον ελαστική μορφή καταναγκαστικής εργασίας⁴⁴. Οι ανήλικοι που διακινούνται για να εργαστούν, κάνουν διάφορες εργασίες που σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις σύμφωνα με τον ILO, αποτελούν χειρίστες μορφές παιδικής εργασίας.

Σύμφωνα με την UNICEF, ένας από τους στόχους της αγοραπωλησίας παιδιών είναι η εργασία τους σε φυτείες, σε ορυχεία ή σε άλλους χώρους κάτω από επικίνδυνες συνθήκες όπως είναι η ρύψη χημικών και εντομοκτόνων ή ο χειρισμός επικίνδυνων μηχανημάτων. Σε ορισμένες περιπτώσεις δε, η διακίνηση παιδιών γίνεται με σκοπό την καταναγκαστική εργασία υπό συνθήκες δουλείας όπου η οικογένεια εισπράττει τυπικά ένα ποσό ως προκαταβολή, που συχνά τα έξοδα και οι τόκοι που παρουσιάζονται στους γονείς αποτελούν ένα χρέος ακατόρθωτο προς εξόφληση από τις αποδοχές του παιδιού⁴⁵.

Μια άλλη μορφή εμπορίας ανηλίκων είναι και αυτή της επαιτείας η οποία θεωρείται ως μια πολύ επικίνδυνη μορφή εργασίας αφού οι διακινητές σε πολλές περιπτώσεις ακρωτηριάζουν εσκεμμένα τα θύματα τους με σκοπό να προκαλέσουν οίκτο στους περαστικούς και στη συνέχεια τα προωθούν σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες⁴⁶.

Σύμφωνα με την Συκιώτου (2003), οι ανήλικοι που εμφανίζονται συχνότερα ως θύματα εκμετάλλευσης προς επαιτεία είναι:

- Οι ανήλικοι που διαβιούν στο δρόμο λόγω εγκατάλειψης από τους γονείς,
- Οι ανήλικοι που έχουν ενοικιαστεί ή έχουν πωληθεί από τους γονείς τους,

⁴⁴ Dottridge M., Kids as Commodities?, Child trafficking and what to do about it, Terre Des Hommes Foundations, 2004

⁴⁵ Η καταπολέμηση της Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Παιδιών, Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF, 2008

⁴⁶ Crime Assessment – Trafficking of Human Beings into the European Union, EUROPOL, 2002

- Οι ανήλικοι που έχουν σταλεί να εργαστούν στο εξωτερικό με την συγκατάθεση της οικογένειάς τους⁴⁷.

Από την προσωπική μου εμπειρία στο πρόγραμμα TACT στο οποίο έχω προαναφερθεί, σήμερα βρίσκονται στο δρόμο ανήλικοι που επαιτούν μαζί με τις οικογένειές τους καθώς πολλά από αυτά είναι ρουμανικής καταγωγής, δεν μιλούν σχεδόν καθόλου την ελληνική γλώσσα, δεν πάνε σχολείο, μένουν σε διάφορα ξενοδοχεία στο κέντρο της Αθήνας. Αρκετά από αυτά, αν όχι τα περισσότερα, είναι παιδιά που αντιμετωπίζουν κινητικές αναπηρίες.

2.3 Στρατολόγηση Ανηλίκων

Η χρησιμοποίηση των παιδιών σε ένοπλες συρράξεις αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων τους όπως αυτά ορίζονται στο αρ. 38 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη έχουν την υποχρέωση αφενός να σέβονται τους κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης όπου η προστασία επεκτείνεται στα παιδιά και αφετέρου να λάβουν όλα εκείνα τα μέτρα τα οποία διασφαλίζουν την φροντίδα και προστασία των παιδιών που θίγονται από αυτή, ειδικά στις περιπτώσεις άμαχων πληθυσμών. Επίσης, παίρνουν όλα τα δυνατά μέτρα για να διασφαλίσουν τη μη συμμετοχή των παιδιών κάτω των 15 ετών και στις περιπτώσεις επιστράτευσης ανηλίκων μεταξύ 15 και 18 ετών δίνουν προτεραιότητα στα πρόσωπα μεγαλύτερης ηλικίας⁴⁸.

Όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις, αυτό που προβληματίζει και ανησυχεί την παγκόσμια κοινότητα σήμερα, είναι οι διαστάσεις που έχει πάρει η επιστράτευση των ανηλίκων στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου τα παιδιά υπηρετούν ως κανονικοί στρατιώτες κάτω από καταστάσεις οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής αστάθειας.

Σύμφωνα με μία μελέτη της Susan Tiefenbrun (2007), από τα 13 εκατομμύρια παιδιά πρόσφυγες το 2000 ως αποτέλεσμα των ένοπλων συγκρούσεων παγκοσμίως, μόνο στη Σιέρα Λεόνε κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου εκτοπίστηκαν περισσότερα από ένα εκατομμύριο. Από αυτούς, 25.000 (ανάμεσα τους παιδιά ακόμα και οκτώ ετών) απήχθησαν και στη συνέχεια μέσω εξαναγκασμού και βίας έγιναν

⁴⁷ Συγκιώτου Α., Εμπορία ανθρώπων στα Βαλκάνια, εκ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2003

⁴⁸ Άρθρο 38 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών, παρ. 1,2,3,4

μέλη ένοπλων ομάδων. Το 2007, πάνω από 300.000 παιδιά χρησιμοποιήθηκαν ως στρατιώτες σε πενήντα χώρες ανά τον κόσμο⁴⁹.

Η Διεθνής Οργάνωση “Save the Children” αναφέρει πως τα παιδιά που διακινούνται για να υπηρετούν ως στρατιώτες, αγόρια και κορίτσια, συχνά απάγονται από τα σπίτια τους, βασανίζονται άγρια, και αναγκάζονται να πολεμούν με κάθε τρόπο. Αν αρνηθούν, ναρκώνονται, απειλούνται με θάνατο ή διαμελισμό, αναγκάζονται να επιστρέψουν στα σπίτια τους για να παρίστανται ως μάρτυρες ή και να συμμετέχουν στον θάνατο ή στα άγρια βασανιστήρια των μελών των οικογενειών τους, εξαναγκάζονται να σκοτώσουν τους φίλους τους που δεν υπακούνε τους διοικητές τους, καθώς και να παρακολουθούν την τιμωρία άλλων παιδιών που προσπαθούν να δραπετεύσουν. Άλλα παιδιά «μπαίνουν» σε οπλισμένες ομάδες από απελπισία και άλλα αντιλαμβάνονται αυτές τις ομάδες ως το καλύτερο μέσο για να επιβιώσουν μετά από την απομάκρυνση ή τον αποχωρισμό από τις οικογένειες τους.

Παρά την πληθώρα των διεθνών συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, των νόμων για την εργασία και την ανθρώπινη ασφάλεια, η διακίνηση παιδιών και η χρήση τους ως στρατιώτες αυξάνεται. Στην αναφορά του Human Rights Watch της 16^{ης} Δεκεμβρίου του 2008 προς το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, υπογραμμίζεται η ανάγκη για την λήψη άμεσης δράσης ενάντια στην στρατολόγηση και στους βιασμούς των παιδιών που διακινούνται για να χρησιμοποιηθούν ως στρατιώτες⁵⁰.

⁴⁹ Tiefenbrun S., Child Soldiers, Slavery, and the Trafficking of Children, TJSL Legal Studies Research, Paper No. 1020341, 2007

⁵⁰ Χαρακτηριστικά αναφέρεται: “Η εικόνα των ναρκωμένων παιδιών να χρησιμοποιούν AK – 47 στην πρώτη γραμμή του πυρός θα πρέπει να πείθει το Συμβούλιο για την λήψη αυστηρότερων δράσεων για την πάταξη του φαινομένου και να καθιστά υπόλογους τους ένοχους.

2.4 Εμπόριο Βρεφών και Παράνομες Υιοθεσίες

Μια άλλη μορφή της Παράνομης Διακίνησης Ανθρώπων είναι και αυτή του εμπορίου βρεφών και των παράνομων υιοθεσιών. Το εμπόριο βρεφών για οποιαδήποτε εκμετάλλευση δεν είναι ένα φαινόμενο το οποίο έκανε την εμφάνιση του πρόσφατα και αυτό γιατί συνδέεται άμεσα με παράγοντες υπαρκτούς καθ' όλη τη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας. Φτώχεια, πόλεμοι, ανύπαρκτες πολιτικές για το παιδί, αυθαιρεσία, διαφθορά κλ., συνθέτουν το κατάλληλο έδαφος όπου ανθούν τέτοιου είδους φαινόμενα.

Το εμπόριο βρεφών ανθεί σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Στην Ελλάδα για παράδειγμα, η δυστοκία του συστήματος των υιοθεσιών - όπου η διαδικασία που ακολουθείται για να μπορέσει ένα ζευγάρι να υιοθετήσει ένα παιδί κρατά από 5 μέχρι 8 χρόνια – ευνοεί την ανάπτυξη διαδικασιών για αυτήν την μορφή παράνομης διακίνησης ανηλίκων.

Δεν είναι λίγες επίσης οι περιπτώσεις που αφορούν στις παράνομες υιοθεσίες από το εμπόριο βρεφών κυρίως από χώρες όπως η Ρουμανία, Βουλγαρία και Αλβανία. Σύμφωνα με στοιχεία της οργάνωσης “Save the Children”, έγκυες γυναίκες από την Βουλγαρία και Ρουμανία μεταφέρονται στην Ελλάδα όπου πραγματοποιούνται οι τοκετοί και στη συνέχεια πλαστογραφούνται έγγραφα για παράνομες υιοθεσίες. Τα παιδιά αυτά πωλούνται και σε άλλες χώρες όπως Ιταλία και Ισπανία έναντι τιμών που κυμαίνονται από 7.000 έως 15.000 δολάρια ανάλογα με το φύλο του παιδιού⁵¹.

Από την άλλη, οι πηγές εύρεσης των παιδιών προς υιοθεσία είναι επίσης χώρες όπου το σύστημα διακρατικών υιοθεσιών και εν γένει το σύστημα προστασίας ανηλίκων έχει πολλά κενά. Στη Ρουμανία, 100.000 παιδιά εγκαταλελειμμένα στο δρόμο ή σε ορφανοτροφεία μετά την πτώση του καθεστώτος του Τσαουσέσκου έγιναν η λεία των διεφθαρμένων υπαλλήλων και των μεσαζόντων οι οποίοι αν και δεν υπάρχει ακριβής αριθμός υπολογίζεται πως πούλησαν περισσότερα από 10.000 παιδιά η τιμή των οποίων έφτανε τις 20 έως 30.000 δολάρια⁵².

⁵¹ Informative Report on the Treatment of Children, Save the Children Organization, Rome, 2004

⁵² Ρότα Μ., Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Ερευνών, Παράνομη διακίνηση και εκμετάλλευση ανηλίκων: Μια απλή έκφραση για μια πολύπλοκη πραγματικότητα, 2004

2.5 Αφαίρεση και Πώληση Οργάνων

Στην επίσημη ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στην ημερήσια διάταξη της 31ης Μαρτίου 2004 σχετική με το Διεθνές Εμπόριο Οργάνων, αναφέρεται πως η πρόοδος που έχει σημειώσει η ιατρική επιστήμη στον τομέα της μεταμόσχευσης οργάνων, έχει προκαλέσει μια όλο και μεγαλύτερη ζήτηση για όργανα, με ένα συνακόλουθο πρόβλημα⁵³.

Καταρχήν, θα πρέπει να τονιστεί ότι για να χαρακτηριστεί η μεταμόσχευση οργάνων και ιστών παράνομη θα πρέπει να ασκείται πίεση ή να εξαναγκάζεται κάποιος να προσφέρει κάποιο όργανο του σώματος του. Ο εξαναγκασμός γίνεται από επαγγελματίες εμπόρους, οι οποίοι εκμεταλλευόμενοι την ευάλωτη θέση του θύματος π.χ. οικονομική ανάγκη, προσφέρουν μια ελκυστική γι' αυτούς τιμή για να συναινέσουν.

Στις περιπτώσεις των παιδιών καθώς είναι αφενός μια ευάλωτη ομάδα ως ανήλικοι και αφετέρου η αποδοχή του μοσχεύματος έχει καλύτερα αποτελέσματα, αυτό το καταφέρνουν με την απαγωγή τους είτε από τους γονείς, είτε από τους δρόμους, είτε από ορφανοτροφεία όπως για παράδειγμα στην Ρουμανία ή την Αλβανία όπου τα παιδιά δεν ήταν εγγεγραμμένα σε κανένα αρχείο, είτε οι ίδιοι οι γονείς συναινούν στην διαδικασία. Στην περίπτωση της Αλβανίας, αυτό το φαινόμενο είχε πάρει τέτοιες διαστάσεις που σύμφωνα με μαρτυρίες εργαζομένων της ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ, παιδιά θύματα Trafficking τα οποία συνόδευσαν στο νοσοκομείο Παίδων για να γίνουν οι απαραίτητες εξετάσεις για την εισαγωγή τους σε Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας, εξέφρασαν πολύ έντονους φόβους νομίζοντας πως τα πηγαίνουν για χειρουργική επέμβαση με σκοπό την αφαίρεση κάποιου οργάνου του σώματος τους.

Η πραγματικότητα δείχνει ότι η εμπορία ανθρώπινων οργάνων τείνει να μετακινηθεί από τον Νότο στον Βορρά και από τους φτωχούς στους πλούσιους, χωρίς να αποκλείονται, ωστόσο, μετακινήσεις εντός μιας συγκεκριμένης περιοχής. Οι εγκληματίες που εμπλέκονται σε αυτόν τον τύπο παράνομης δραστηριότητας, επωφελούνται από την αδυναμία και την διαφθορά της τοπικής αστυνομίας, η οποία συνεπώς δεν εμποδίζει το διασυνοριακό παράνομο εμπόριο οργάνων, καθώς επίσης και από αναποτελεσματικά δικαστικά συστήματα.

⁵³ Διατίθεται στο: <http://www.europarl.europa.eu>

Σύμφωνα με την Silvia Scarpa (2005), ενώ υπάρχουν κατ' επανάληψη ισχυρισμοί ότι αυτού του είδους η εμπορία έχει ανθίσει τα τελευταία 20 χρόνια σε Αργεντινή, Βραζιλία, Κολομβία, Μεξικό, Ονδούρα και Πρώην Σοβιετική Ένωση, εντούτοις απ' όσο η Ειδική Εισηγήτρια για την Πώληση, την Πορνεία και την Πορνογραφία Ανηλίκων αναφέρει στην Εισήγηση της (E/CN.4/1999/71) το 1999, κανένας δεν έχει καταδικαστεί ή έχει εμπλακεί με αυτή την κατηγορία⁵⁴

Η παράνομη αυτή δραστηριότητα αποφέρει στους δράστες τεράστια κέρδη. Σύμφωνα με στοιχεία της Europol, η «βιομηχανία» πώλησης βρεφών διαχειρίζεται ένα δισ. ευρώ ετησίως.

⁵⁴ Scarpa S., Child Trafficking: The worst Face of the World, GLOBAL MIGRATION PERSPECTIVES, No. 40, 2005

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:
ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ TRAFFICKING ΑΝΗΛΙΚΩΝ
ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Κεφάλαιο Ι: Η ΑΛΒΑΝΙΑ ΩΣ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ.

1.1 Η Μετακομμουνιστική Αλβανία : Οι επιπτώσεις της Μεταβατικής Περιόδου στον Πολιτικό, Οικονομικό και Κοινωνικό Ιστό της Χώρας

Οι Αλβανοί έριξαν τους τοίχους της απομόνωσης αλλά δεν έχτισαν τις γέφυρες και όπως είναι γνωστό στα Βαλκάνια, είναι δυσκολότερο να χτίσεις απ' ότι να γκρεμίσεις⁵⁵

Lami (1999)

Μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος το 1991, η Αλβανία ήρθε αντιμέτωπη με μια σειρά ριζικών αλλαγών όχι μόνο στον πολιτικό και τον οικονομικό, αλλά και στον κοινωνικό ιστό της. Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, το φαινόμενο του Trafficking ανηλίκων εξελίχθηκε ως μια από τις σοβαρότερες παραβιάσεις των δικαιωμάτων των παιδιών στην Αλβανία.

Η μεγαλύτερη και η πιο σπουδαία αλλαγή ήρθε από την μετάβαση σε δημοκρατικό πολίτευμα και στην ελεύθερη οικονομία οι οποίες θα έφερναν την επιθυμητή αύξηση του κοινωνικού και βιοτικού επιπέδου των πολιτών της. Παράλληλα, με το άνοιγμα των συνόρων της, η χώρα βρέθηκε αντιμέτωπη με ένα σχεδόν βιβλικής αναλογίας κύμα νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης σε ευρωπαϊκές χώρες, αρχικά στην Ελλάδα και την Ιταλία και έπειτα σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Υπολογίζεται πως σχεδόν το 1/3 του γενικού πληθυσμού δηλαδή περίπου 1,1 εκατομμύρια Αλβανοί πολίτες έχουν μεταναστεύσει φέρνοντας τεράστιες δημογραφικές αλλαγές εντελώς άγνωστες για μια χώρα που για περίπου 50 χρόνια διατηρούσε κλειστά τα σύνορα της⁵⁶.

Η μαζική οικονομική κατάρρευση των πυραμίδων το έτος 1997, έφερε τη χώρα αντιμέτωπη με το απόλυτο χάος καθώς ακολούθησαν συνεχείς εκδηλώσεις βίας με δραματικές επιπτώσεις ειδικά στην ανθρώπινη ασφάλεια και προστασία. Το γεγονός αυτό σηματοδοτήθηκε από την μαζική παραβίαση των στρατοπέδων και την ανεξέλεγκτη χρήση όπλων από τον πληθυσμό συμπεριλαμβανομένου και των μικρών παιδιών. Την ίδια περίοδο, ο πόλεμος στο Κόσσοβο τράνταξε τις ισορροπίες και αύξησε την πίεση στην εσωτερική πολιτική της χώρας.

⁵⁵ Lami R., Albania: Nine Years After, Aim Tirana, 16/12/1999

⁵⁶ Πηγή INSTAT (Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο), 2006

Στην μελέτη της Clarissa De Waal “Η Αλβανία σήμερα” (2000), το μοντέλο για την ελεύθερη οικονομία που παρουσίασε το Υπουργείο Οικονομικών στις αρχές της δεκαετίας του 90, έμοιαζε περισσότερο με ένα απίστευτο πείραμα. Το 1996, λίγους μήνες πριν την κατάρρευση των πυραμίδων, μια ορμητική εξέγερση έφερε την απόλυτη κατάρρευση του συστήματος δικαίου και της έννομης τάξης, την απώλεια του κυβερνητικού ελέγχου με αποτέλεσμα η χώρα να φτάσει στη χρεοκοπία.

Αυτή η αστάθεια είχε έναν βαθύ και αποδιοργανωτικό αντίκτυπο στον πληθυσμό ο οποίος άρχισε να μετακινείται ανεξέλεγκτα στο εσωτερικό της χώρας. Παράλληλα, η μετανάστευση στο εξωτερικό συνεχίστηκε, φέρνοντας πολύ μεγάλες δημογραφικές αλλαγές με αποτέλεσμα από τη μία πλευρά την κυριαρχία της αστικής κοινωνίας έναντι της αγροτικής και από την άλλη την κοινωνική μετατόπιση από την πλήρη απομόνωση στην απόλυτη ελευθερία. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία για το έτος 1997, ο πληθυσμός στην Αλβανία φτάνει τους 3,35 εκατομμύρια κατοίκους. Το 51% είναι γυναίκες, τα 28,6 έτη να αποτελούν το μέσο όρο ηλικίας και το 42% του γενικού πληθυσμού να είναι κάτω των 19 ετών⁵⁷.

Εκτός των πολύ έντονων δημογραφικών αλλαγών, φαινόμενα όπως ανεργία, φτώχεια, αυξημένη σχολική διαρροή, βρεφική θνησιμότητα, έπαιξαν αρνητικό ρόλο στον αλβανικό πληθυσμό κατά τη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας μετά το 1990⁵⁸. Το ποσοστό του πληθυσμού που ζούσε κάτω από το εθνικό κατώτατο όριο της φτώχειας σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία για το έτος 2003 έφτασε το 25,4%⁵⁹. Πολύ αρνητικά αποτελέσματα αυτή την περίοδο είχε η δραματική μείωση της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες όπως η παιδεία και η υγεία καθώς η πρόληψη δεν υφίστατο σε σχεδόν καμία κοινωνική δομή⁶⁰.

Όπως αναφέρεται στην έκδοση του 1^{ου} περιοδικού του Αλβανικού Ινστιτούτου της Κοινωνιολογίας του 2007, η δυναμική του φαινόμενου του Trafficking στην Αλβανία εξαρτάται όχι μόνο από τους προαναφερόμενους παράγοντες αλλά και με άλλους που συνδέονται και με την πολιτισμική ταυτότητα των εμπλεκόμενων σε αυτό.

⁵⁷ Πηγή INSTAT, Shqipëria në shifra, 2000

⁵⁸ Laurenti, R., Vlerësim i Situatës Sociale & Ekonomike në Rajonet e Shqipërisë, UNICEF, 2000

⁵⁹ Azzari C., Carletto G., Davis B., & Zezza A., Moving away from Poverty: A Spatial Analysis of Poverty and Migration in Albania, 2005, ESA Working Paper No. 05-02

⁶⁰ Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Albania, ILO-IPEC, 2003

Οι Sokoli & Gëdeshi (2007) αναφέρουν πως η Αλβανία τον τελευταίο αιώνα πέρασε από τρία διαφορετικά πολιτικά καθεστώτα: μέχρι το 1939 Μοναρχικό, μέχρι το 1990 Κομμουνιστικό και μέχρι σήμερα Δημοκρατικό. Όμως και στα χρόνια της απόλυτης φτώχειας αυτό το φαινόμενο δεν υπήρχε, καθώς σαν όρος απουσιάζει από το Λεξικό της Σημερινής Αλβανικής Γλώσσας (1985)⁶¹, ενώ σε άλλα λεξικά δίνονται από 12 έως 20 ερμηνείες.

Σύμφωνα με την έρευνα των ίδιων συγγραφέων σχετικά με το Trafficking και την αντίληψη του στην Αλβανία, προκύπτει πως η πλειοψηφία των διακινούμενων ατόμων δεν προέρχεται από τις φτωχότερες περιοχές της Αλβανίας αλλά κυρίως από τις μεγαλουπόλεις και την πρωτεύουσα της τα Τίρανα, καθώς προκύπτουν δύο σημαντικής επιρροής παράγοντες: Η αποδυνάμωση των ηθικών αξιών και αυτή της εθνικής περηφάνιας. Ειδική μνεία στην παρούσα έρευνα γίνεται γύρω από το ερώτημα «Γιατί οι Αλβανοί διακινούνται». Τα αποτελέσματα της έρευνας απαντούν πως το φαινόμενο συνδέεται και με άλλες αιτίες που έχουν να κάνουν με κοινωνικές και ψυχολογικές αλλαγές. Οι αλλαγές αναφέρονται στη νοοτροπία, στη στάση απέναντι στην ηθική, στην έκφραση του παραδοσιακού τρόπου ζωής, στους νόμους και την ποιότητα της εφαρμογής τους, αλλά και στο KANUN (οι άγραφοι νόμοι που ισχύουν ακόμα στη Βόρεια Αλβανία). Επιπλέον αλλαγές έχουν να κάνουν με την δικαιοσύνη και τη δημόσια τάξη, με τις κοινωνικές ομάδες και την οικογένεια ακόμα και με την διαδικασία του «μαθαίνω» η οποία συνδέεται με την παιδεία, την γνώση, την ενημέρωση κ.α. Αυτές οι αλλαγές επηρεάστηκαν κυρίως από το επίπεδο της φτώχειας και την στάση απέναντι της, το επίπεδο της παραοικονομίας το οποίο συνδέεται με τους τρόπους πλουτισμού, την κατάρρευση των παραδοσιακών κοινοτήτων, την εμπορευματοποίηση των κοινωνικών σχέσεων και άλλα. Αναφέρουν δε, πως οι διαστάσεις που αυτό το φαινόμενο είχε πάρει στην Αλβανία ήταν τόσο μεγάλες που ο τύπος έγραφε κάθε μέρα άρθρα σχετικά με αυτό το θέμα.

⁶¹ Sokoli L., Gëdeshi I., Vështrim Sociologjik mbi Trafikimin e Grave dhe Adolleshentëve në Shqipëri, Instituti I Sociologjise, vol.1, nr.1, 2007

1.2 Τα Κενά στο Σύστημα Προστασίας Παιδιών και η Έλλειψη Κοινωνικής Πολιτικής ως Παράγοντες που Διευκόλυναν την Διακίνηση Παιδιών

Μέχρι το 1990 στην Αλβανία τα ποσοστά της ανεργίας ήταν μηδενικά σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του κράτους, καθώς οι έννοιες “ευπαθής πληθυσμός” και

“κοινωνικός αποκλεισμός” δεν υφίσταντο ούτε πρακτικά αλλά ούτε και θεσμικά. Ως εκ τούτου μετά το 1990 η Αλβανία μπήκε στην μεταβατική περίοδο χωρίς καμία βάση στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας.

Σύμφωνα με τους Ruli and Hoxha (2001), το σύστημα κοινωνικής προστασίας στην Αλβανία ιδρύθηκε μετά το 1991 και είχε τρεις κεντρικούς άξονες:

α) Κοινωνική ασφάλιση/εθνικές εισφορές: Εισφορές για την ανεργία, τις συντάξεις κ.α.

β) Κοινωνική προστασία: Επιδόματα για όσους είχαν οριστεί φτωχοί κατόπιν εξέτασης των πόρων τους.

γ) Κοινωνική φροντίδα: Ειδική φροντίδα σε εξειδικευμένα πλαίσια για νέους που στερούνται την γονική φροντίδα, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τους εγκαταλειμμένους ηλικιωμένους.

Σε γενικές γραμμές η κοινωνική πολιτική η οποία σχεδιάζεται αυτή την περίοδο είναι επιδοματική και αφορά κυρίως την παροχή υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της φτώχειας. Οι πληθυσμοί στόχου συμπεριλαμβάνουν: φτωχές οικογένειες με καθόλου εισοδήματα ή με εισοδήματα που ανέρχονται σε επίπεδο κάτω από το όριο της φτώχειας και άτομα με αναπηρίες, ανήμπορα να εργαστούν.

Το εθνικό πλάνο οικονομικής στήριξης σχεδιάστηκε για πρώτη φορά το 1993 πάνω σε ένα τεράστιο νομικό και θεσμικό κενό. Την ίδια χρονιά, όταν 150.000 άνεργοι δεν λάμβαναν καμία οικονομική στήριξη, 240.000 άλλοι βρίσκονταν στο τέλος αυτής και με καμία ελπίδα εύρεσης κάποιας εργασίας. Σε μια τέτοια πραγματικότητα διακυβεύεται η ίδια η κοινωνική ειρήνη, καθώς ένας τεράστιος

αριθμός οικογενειών θα βρισκόταν από τη μια στιγμή στην άλλη χωρίς κανένα εφόδιο επιβίωσης⁶².

Το 1999, περίπου 1000 ηλικιωμένοι και εγκαταλελειμμένα παιδιά φιλοξενούνταν σε κλειστού τύπου κοινωνικές δομές και 3800 άτομα με αναπηρίες λάμβαναν ειδική φροντίδα. Αυτός ο πληθυσμός δέχονταν παθητική φροντίδα καθώς καμία απολύτως πολιτική ένταξης σε κοινοτικά προγράμματα δεν είχε γίνει είτε για την αποϊδρυματοποίηση τους είτε για την επαγγελματική τους ενσωμάτωση. Σύμφωνα με τους Sokoli & Gëdeshi (2007), από τα 23 κορίτσια που φιλοξενούσε το Ορφανοτροφείο της πόλης Κορυτσά μέχρι το 2005, τα 15 έχουν διακινηθεί. Μερικά έχουν γίνει μητέρες και συνεχίζουν ακόμα τον κύκλο του Trafficking⁶³.

Στην Αλβανία το 2000, 57.360 οικογένειες ήταν είτε άστεγες είτε είχαν να επιστρέψουν τα σπίτια τους στους πρώην ιδιοκτήτες τους. Αυτός ο αριθμός αντιστοιχεί σε έναν πληθυσμό περίπου σε 300.000 παιδιά αν λαμβάνουμε υπόψη ότι σε κάθε οικογένεια την περίοδο εκείνη αντιστοιχούσαν περίπου 4,2 παιδιά⁶⁴.

Όπως δείχνουν και τα αποτελέσματα της έρευνας της Διεθνούς Οργάνωσης «Save the Children» στην Αλβανία με τίτλο “Children Speak out – Trafficking Risk and Resilience in Southeast Europe – Albania Report”(2007), στην πλειοψηφία των περιπτώσεων η οικογένεια αποτελεί τον μοναδικό θεσμό κοινωνικής υποστήριξης και προστασίας παιδιών απέναντι στο Trafficking. Επιπλέον, από την έρευνα προκύπτουν και άλλα σημαντικά στοιχεία όπως για παράδειγμα η ενδοοικογενειακή βία και οι συγκρούσεις. Σε μερικές περιπτώσεις παιδιά που είχαν στερηθεί την οικονομική και συναισθηματική προστασία και ενώ αρχικά δεν υπήρχε κανένας άμεσος συσχετισμός μεταξύ της έλλειψης υποστήριξης και του κατά πόσο ευάλωτα ήταν αυτά τα παιδιά στο φαινόμενο, αναδείχθηκε τελικά πως η γενικότερη έλλειψη ενός προστατευτικού περιβάλλοντος αύξησε τον αριθμό κινδύνων στα οποία αυτά τα παιδιά εκτέθηκαν⁶⁵.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 παρατηρείται επίσης έλλειψη ερευνών στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών καθώς η συνεχιζόμενη οικονομική και πολιτική κρίση έφερνε σε προτεραιότητα στην πολιτική ατζέντα άλλα ζητήματα όπως η ανάκαμψη της οικονομίας και η ανασυγκρότηση του κράτους δικαίου. Αυτό σημαίνει

⁶² Laurenti, R., Vlerësim i Situatës Sociale & Ekonomike ne Rajonet e Shqiperise, në Shqipëri, UNICEF, 2000

⁶³ Sokoli L., Gëdeshi I., Vështrim Sociologjik mbi Trafikimin e Grave dhe Adoleshentëve në Shqipëri, Instituti I Sociologjise, vol.1, nr.1, 2007

⁶⁴ Group of Experts UNDP, Albanian Human Development Report 2000, ILO, 2000

⁶⁵ Brownlees L., Children Speak out Trafficking Risk and Resilience in Southeast Europe - Albania Report , Save the Children, 2007

πως και οι πολιτικές για την προστασία των παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο στην Αλβανία εκείνη την περίοδο περιορίζονται μόνο στο επίπεδο της ελάχιστης οικονομικής στήριξης των πολύ φτωχών οικογενειών όπως προαναφέρθηκε. Το “Παιδί σε κίνδυνο” ως όρος συμπεριλήφθηκε πολύ αργότερα στον σχεδιασμό κοινωνικής πολιτικής, όταν φαινόμενα όπως το Trafficking ανηλίκων στην Αλβανία είχαν φτάσει στο ζενίθ τους. Τα παιδιά και οι νέοι αυτήν την περίοδο αποτελούν τις πλέον ‘ανοχύρωτες’ ομάδες πληθυσμού. Ακόμα και σε προστατευμένα πλαίσια δημοσίου δικαίου όπως τα ορφανοτροφεία, τα παιδιά και οι νέοι αποτέλεσαν την εύκολη λεία για τους διακινητές ανθρώπων.

1.3 Σχολική Διαρροή, Παιδική Εργασία και Έλλειψη Ενημέρωσης για το Φαινόμενο

Όπως προαναφέρθηκε, η Αλβανία μετά το 1990 ήρθε αντιμέτωπη με μια σειρά προκλήσεων οι οποίες έκαναν για πρώτη φορά τη εμφάνιση τους. Τα πολύ υψηλά ποσοστά ανεργίας και οι πολύ κακές συνθήκες διαβίωσης, η παιδική εργασία, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των γονιών και η απροθυμία τους να στείλουν τα παιδιά στο σχολείο, έφεραν πολύ υψηλά ποσοστά σχολικής διαρροής.

Ένας άλλος παράγοντας που έπαιξε ρόλο στην δραματική μείωση των καινούργιων εγγραφών ήταν και η πολύ μεγάλη απόσταση των σχολείων από τα χωριά ειδικά στις απομακρυσμένες περιοχές. Σε έρευνα της Διεθνούς Οργάνωσης Save the Children στην Αλβανία για την κατάσταση στην εκπαίδευση των παιδιών το 2001, προκύπτει πως λόγω των τεράστιων διαστάσεων που είχε λάβει το φαινόμενο του Trafficking στην Αλβανία, σε ορισμένες απομακρυσμένες περιοχές το 90% των κοριτσιών είχαν σταματήσει το σχολείο φοβούμενα μήπως πέσουν θύματα απαγωγής με σκοπό την ώθηση στην πορνεία. Αξίζει δε να σημειωθεί πως η Αλβανία αναγνώρισε επίσημα την ύπαρξη του Trafficking στη χώρα μόλις την ίδια χρονιά.

Σύμφωνα με την έρευνα των Musaj & Boce (2000), στην Αλβανία 45% των παιδιών παρακολουθούσαν το σχολικό πρόγραμμα όταν το ποσοστό για το έτος 1980 ήταν περίπου 99%. Στο σύνολο των παιδιών που έχουν σταματήσει το σχολείο μόνο ένα ποσοστό γύρω στο 30% έχει μεταναστεύσει προς άλλες χώρες, όμως πολλές οικογένειες στην Αλβανία ώθησαν τα παιδιά προς την εργασία αναγκάζοντας τα να

εγκαταλείψουν το σχολείο. Είναι ευρέως γνωστό πως η κατάσταση της παιδείας στην Αλβανία μπορεί να συνδέεται άμεσα με την δύσκολη οικονομική κατάσταση⁶⁶.

Πλήθος άλλων ερευνών που έχουν διεξαχθεί σε διαφορετικές περιοχές στην Αλβανία επισημαίνουν τη διασύνδεση μεταξύ της φτώχειας και οικονομικής δυσχέρειας, και της αύξησης της σχολικής διαρροής. Η έρευνα των δυο προηγούμενων συγγραφέων που διεξήχθη στην περιοχή των Τιράνων το 2000, έδειξε πως τα παιδιά που προέρχονται από φτωχές οικογένειες βιώνουν έντονο κοινωνικό αποκλεισμό. Ένα ποσοστό περίπου 4 % ηλικίας από 10-14 ετών δεν παρακολουθούν κανονικά το σχολείο ή έχουν σταματήσει τελείως τη φοίτηση. Ενώ η πόλη των Τιράνων ως πρωτεύουσα έχει το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης στη χώρα, 10,6 % του πληθυσμού δεν έχει ολοκληρώσει την όγδοη τάξη. Άλλες έρευνες δείχνουν πως 35 % του γενικού πληθυσμού των μαθητών ηλικίας 10-14 ετών είχαν εγκαταλείψει το σχολείο λόγω του πολύ χαμηλού οικογενειακού εισοδήματος και ένα ποσοστό 5 % λόγω της χαμηλής ποιότητας εκπαίδευσης.

Μια άλλη θεματική στην οποία είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στην παρούσα εργασία είναι και η έλλειψη ενημέρωσης για το φαινόμενο από επίσημους φορείς κοινωνικής προστασίας όπως για παράδειγμα το σχολείο. Οι μόνες πηγές ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για το φαινόμενο και τους κινδύνους που αυτό ενέχει, είναι ο αλβανικός τύπος σύμφωνα και με έρευνα των Sokoli & Gëdeshi (2007)⁶⁷.

Από την σύντομη εκτίμηση του ILO (2003) για το Trafficking ανηλίκων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση αλλά και την εκμετάλλευση της εργασίας τους στην Αλβανία, προκύπτει πως η κατάσταση στα αλβανικά σχολεία είναι πολύ κρίσιμη. Οι ανάγκες που καλύπτονται περιορίζονται μόνο στην παράδοση της σχολικής ύλης καθώς τα προβλήματα είναι πολλαπλά. Το εκπαιδευτικό σύστημα διαφέρει πολύ από τη μια περιοχή στην άλλη όχι μόνο αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των εκπαιδευτικών αλλά και με τις υποδομές των σχολείων. Στις αγροτικές περιοχές τα περισσότερα σχολεία δεν έχουν σύστημα θέρμανσης, ούτε καν ηλεκτρικό ρεύμα σε μερικές περιπτώσεις, καθώς οι ελλείψεις δασκάλων με βασική

⁶⁶ Musai B., & Boce E., Albanian Drop out Case Report, Center for Democratic Education, 2000

⁶⁷ Sokoli L., Gëdeshi I., Vështrim Sociologjik mbi Trafikimin e Grave dhe Adoloshentëve në Shqipëri, Instituti I Sociologjise, vol.1, Nr.1, 2007

πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι υψηλές. Οι διαφορές στην σχολική μόρφωση μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών είναι πολύ μεγάλες⁶⁸.

Στην μελέτη με τίτλο “Αναλυτική Έκθεση του Συστήματος Προστασίας Παιδιών στην Αλβανία” το 2007, αναφέρεται χαρακτηριστικά: “Αθροιστικά, τα σχολεία στην Αλβανία δείχνουν μια εξαιρετικά αδύναμη σύνδεση με τις άλλες Δημόσιες υπηρεσίες όπως τα δημοτικά/κοινοτικά συμβούλια ή το Τμήμα Διαχείρισης Κοινωνικών Θεμάτων. Ενώ έχει συσταθεί ο Θεσμός του Ψυχολόγου στα Σχολεία, κανένα στοιχείο έργου δεν καταγράφεται, καθώς τα στελέχη που έχουν ειδικότητα ψυχολόγου ή κοινωνικού λειτουργού είναι ελάχιστα. Στη πραγματικότητα οι θέσεις είναι κατελημμένες από πρώην δασκάλους χωρίς καμία επιπρόσθετη εκπαίδευση”⁶⁹.

1.4 Οι Κοινωνικές Διακρίσεις και η Περιθωριοποίηση των Παιδιών Rom και Jeng στην Αλβανία

Σύμφωνα με την Hoxhollari (2006) οι Ρομ στην Αλβανία αποτελούν πολιτισμική μειονότητα καθώς αυτός ο ορισμός προκύπτει και από επίσημες πηγές⁷⁰.

Η πρώτη Εθνική Στρατηγική για τους Ρομ στην Αλβανία για το 2003, αναφέρει πως αποτελούν γλωσσική μειονότητα και ζουν στην Αλβανία εδώ και τουλάχιστον 600 χρόνια. Επίσης, στην έκθεση η οποία προηγήθηκε αναφέρεται πως μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος οι περισσότεροι Ρομ ήταν οι πρώτοι που έχασαν τις θέσεις εργασίας τους. Σε μερικές περιοχές η ανεργία έφτασε στο απόλυτο 100% καθώς το επίπεδο ζωής του πληθυσμού Ρομ ήταν το χαμηλότερο στην Αλβανία. Λόγω των πολύ υψηλών ποσοστών φτώχειας τα παιδιά της κοινότητας Ρομ ήταν τα πρώτα που εγκατέλειψαν το σχολείο και έγιναν ζητιάνοι ή έπεσαν θύματα Trafficking όλων των μορφών⁷¹. Τη δεκαετία του 1990, ενώ τα παιδιά που διακινήθηκαν στην Ελλάδα είχαν διαφορετική πολιτισμική καταγωγή και κοινωνικό

⁶⁸ INSTAT Tirana, Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Albania, IPEC-ILO, 2003

⁶⁹ Hamilton C., Malby S., Ross G., Analysis of the Child Protection System in Albania, UNICEF, Albania, 2007

⁷⁰ Hoxhollari I., Familja e Komunitetit Rom dhe Funksionimi i saj, Studime Sociale, vol.1, Nr. 1, 2007

⁷¹ Strategjia Kombëtare për Përmirësimin e Kushteve të Jetesës së Komunitetit ROM në Shqipëri, OSCE, 2003

προφίλ το ένα από το άλλο, την δεκαετία του 2000 τα περισσότερα παιδιά που διακινήθηκαν προέρχονταν από τις κοινότητες Ρομά και Jevg⁷².

Σύμφωνα με την έκθεση των OSCE και ODIHR σχετικά με την κατάσταση των παιδιών Ρομ και Jevg στην Αλβανία, τα παιδιά της πρώτης μειονότητας αποτελούν την πλέον περιθωριοποιημένη ομάδα πολιτών καθώς υπολογίζεται πως σήμερα ο πληθυσμός αυτός κυμαίνεται από 30.000 έως 120.000⁷³

Ενώ οι Ρομ αποτελούν όπως προαναφέρθηκε γλωσσική μειονότητα, οι Jevg σύμφωνα με τον OSCE και το ODIHR δεν αναγνωρίζονται επίσημα ως μειονότητα από το Αλβανικό κράτος. Οι Jevg στην Αλβανία υπολογίζεται πως φτάνουν τους 200.000, ενώ αυτός ο αριθμός θεωρήθηκε υπερβολικός από την Αλβανική κυβέρνηση. Συχνά θεωρούνται ως υποομάδα της μειονότητας Ρομ όταν και οι δυο υποστηρίζουν πως αποτελούν ξεκάθαρες μειονότητες στην Αλβανία⁷⁴. Αυτός ο πληθυσμός ισχυρίζεται ότι κατάγεται από την Αίγυπτο και αυτοαποκαλούνται Αιγύπτιοι. Παρόλα αυτά ο συγκεκριμένος ισχυρισμός δεν έτυχε γενικής αποδοχής⁷⁵.

Αξίζει να σημειωθεί πως οι δυο αυτές μειονοτικές ομάδες έχουν κοινά χαρακτηριστικά τα οποία έχουν να κάνουν με τον κοινωνικοοικονομικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις. Η μόνη διαφορά μεταξύ τους έγκειται στο ότι οι Jevg δεν μιλούν τσιγγάνικα αλλά Αλβανικά καθώς επίσης δεν φορούν παραδοσιακές ενδυμασίες. Και οι δυο αυτές ομάδες συχνά τοποθετούνται στην ίδια κατηγορία και μάλιστα ο υπόλοιπος αλβανικός πληθυσμός τους έχει «δώσει» και κοινή ονομασία ως “Gabelë: Arixhinj & Jevgj” (σημαίνει Τσιγγάνοι & Γύφτοι σε διάλεκτο της Κεντρικής Αλβανίας). Παρόλα αυτά δεν υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ αυτών των δυο πληθυσμών καθώς και οι γάμοι που συνάπτονται είναι ελάχιστοι.

Είναι ευρέως γνωστό πως αυτές οι δυο μειονότητες έχουν στιγματιστεί και έχουν βιώσει μια εχθρική συμπεριφορά από τον αλβανικό πληθυσμό. Ειδικά τα παιδιά που ανήκουν σε αυτές τις περιθωριοποιημένες ομάδες, αντιμετωπίζουν διάφορες κοινωνικές διακρίσεις και λόγω της φτώχειας που βιώνουν. Η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας π.χ. είναι πολύ χαμηλή καθώς η δυνατότητα πληρωμής των γιατρών ακόμα και σε δημόσια νοσοκομεία δεν υπάρχει. Η σχολική διαρροή ανάμεσα στα

⁷² INSTAT Tirana, Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Albania, IPEC-ILO, 2003

⁷³ Feuk R., Roma Poverty and Marginalization in Albania, OSCE – ODIHR, 2003

⁷⁴ Feuk R., Roma Poverty and Marginalization in Albania, OSCE – ODIHR, 2003

⁷⁵ Transnational Protection of Children, The case of Albania and Greece 2000-2006, Terre des Hommes – ARSIS, 2006

παιδιά Ρομ είναι πολύ υψηλή. Εκτός από την εργασία στους δρόμους, τις μακρινές αποστάσεις των σχολείων από τους καταυλισμούς, τις διακρίσεις από τους δασκάλους λόγω και της χαμηλής σχολικής επίδοσης των παιδιών, οι γονείς τους δεν στέλνουν τα παιδιά στο σχολείο γιατί φοβούνται μήπως πέσουν θύματα απαγωγής. Ειδικά οι διακρίσεις που βιώνουν μέσα αλλά και εκτός του σχολείου φτάνουν σε επίπεδο απαράδεκτο μέχρι και καταπάτησης των δικαιωμάτων του παιδιού.

Όπως αναφέρουν διάφορες ΜΚΟ Ρομ, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που παιδιά που δεν ανήκουν σε αυτές τις πληθυσμιακές ομάδες αλλά και οι ίδιοι οι δάσκαλοι χτυπάνε και ταπεινώνουν αυτά τα παιδιά. Στο ίδιο κλίμα δυστυχώς λειτουργούν και επαγγελματίες που ασχολούνται με παιδιά που ανήκουν σε αυτές τις μειονότητες ακόμα και σε ΜΚΟ. Συχνά, όχι μόνο δεν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση για να υποστηρίξουν αυτόν τον πληθυσμό αλλά τα κίνητρα για να εργαστούν σε αυτούς τους χώρους πολλές φορές περιορίζονται στο να βρουν μια θέση εργασίας. Οι ίδιες οι ΜΚΟ Ρομ έχουν πολλάκις καταγγείλει άλλες ΜΚΟ για μη συνεργασία μεταξύ τους.

Οι λόγοι που το Trafficking έχει πάρει τέτοιες διαστάσεις σε αυτές τις μειονότητες σύμφωνα με τους περισσότερους ερευνητές στην Αλβανία είναι η έλλειψη εκπαίδευσης και ενημέρωσης, η πολύ υψηλή ανεργία και η φτώχεια, οι δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με την παραοικονομία, η έλλειψη κοινωνικών δικτύων προστασίας κ.α. Επίσης, στην Αλβανία πολλά παιδιά της κοινότητας Ρομ δεν έχουν δηλωθεί στο ληξιαρχείο καθώς οι περισσότεροι υποψήφιοι γονείς παντρεύονται πριν την ηλικία των 18 ετών που είναι και το επιτρεπτό από την πολιτεία όριο.

Η εμπλοκή των κοριτσιών και γυναικών στην πορνεία και το Trafficking των παιδιών με τη μορφή της ενοικίασης ή του δανεισμού ακόμα και πώλησης λειτουργούν ως λύσεις για την οικονομική ανέχεια των οικογενειών τους.

Σύμφωνα με τους Sokoli & Gëdeshi το φαινόμενο της ενοικίασης των παιδιών και της πορνείας των κοριτσιών στον πληθυσμό Ρομ ήταν αρκετά διαδεδομένο. Για παράδειγμα σε έρευνα τους σχετικά με το Trafficking των Αλβανικών κοριτσιών, υποστηρίζουν πως στις οικογένειες Ρομ την πορνεία περισσότερο την ανέχονται παρά την απορρίπτουν. Μάλιστα συνδέουν τα υψηλά ποσοστά (82%) επιστροφής των διακινούμενων για σεξουαλική εκμετάλλευση Ρομά κοριτσιών στις οικογένειες τους

με το ότι ή τις έχουν ενοικιάσει οι ίδιοι οι γονείς ή σύζυγοι τους, ή εν γνώσει τους διακινούνται για να εξασφαλίσουν κάποιο εισόδημα για τις οικογένειες τους⁷⁶.

Συμπερασματικά μπορούμε να υποστηρίξουμε πως τα παιδιά Ρομ και Jeng στην Αλβανία βιώνουν φτώχεια, κοινωνικό αποκλεισμό και διακρίσεις. Στιγματίζονται και περιθωριοποιούνται ακόμα και από τους ίδιους τους επαγγελματίες σε φορείς κοινωνικής πρόνοιας. Οι στάσεις του υπόλοιπου αλβανικού πληθυσμού απέναντι σε αυτές τις μειονότητες χαρακτηρίζονται από ακραίο σε μερικές περιπτώσεις στιγματισμό, παρόλο που η αλβανική κυβέρνηση κάνει προσπάθειες για την εξυγίανση των συνθηκών διαβίωσης τους.

1.5 Η Σχέση του Οργανωμένου Εγκλήματος και της Διαφθοράς στην Αλβανία με το Φαινόμενο του Trafficking

Από τα πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Αλβανική κοινωνία μετά την μεταβατική περίοδο σύμφωνα με έρευνες στο πεδίο είναι και η διαφθορά όπως και το οργανωμένο έγκλημα. Όλα τα φαινόμενα που έχουν να κάνουν με παράνομες δραστηριότητες βρήκαν εύφορο έδαφος στην Αλβανία όπου η μεγαλύτερη πρόκληση παραμένει ακόμα και σήμερα η συγκρότηση ενός κράτους δικαίου με κεντρικό μέλημα τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η κοινή γνώμη πιστεύει πως το μεγαλύτερο πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπίσει η Αλβανική Κυβέρνηση είναι η διαφθορά. Επίσημες εκθέσεις όπως του OSCE τοποθετούν την Αλβανία πολύ ψηλά στην ιεραρχία των χωρών με υψηλά επίπεδα διαφθοράς ενώ από την άλλη έχει ένα μέτριο επίπεδο συλλήψεων.

Στο άρθρο της εφημερίδας “Tema” με τίτλο “OHE: Η Διαφθορά στην Αλβανία εμποδίζει την καταπολέμηση του Trafficking” αναφέρεται: Η διαφθορά παραμένει ένα πρόβλημα με βαθιές ρίζες στην Αλβανία. Οι πολύ χαμηλοί μισθοί, το ρουσφέτι που αποτελεί κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά και τα κοινωνικά δίκτυα που συνδέονται με αυτό κάνουν εξαιρετικά δύσκολο τον αγώνα ενάντια στη διαφθορά ακόμα και σε θεσμούς όπως η αστυνομία, δικαστικές αρχές και τελωνεία.

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα αποτελεί και το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος το οποίο συνδέεται άμεσα με το Trafficking και όλες τις άλλες παράνομες δραστηριότητες όπως το εμπόριο ναρκωτικών, η διαφθορά και η εξαπάτηση. Ειδικά η

⁷⁶ Sokoli L., Gëdeshi I., Trafikimi Rasti i Shqipërise, Intituti i Socilogjisë Tiranë, IS & Rinia, 2006

τελευταία χρησιμοποιήθηκε κατά κόρων από τους Αλβανούς διακινητές για την στρατολόγηση των θυμάτων όπως οι υποσχέσεις για σύναψη σε γάμο, για συνέχιση των σπουδών στο εξωτερικό, καλοπληρωμένη εργασία κ.α.

Η έλλειψη στρατηγικών για την αντιμετώπιση του φαινομένου στην Αλβανία μέχρι το 2001 όταν για πρώτη φορά η κυβέρνηση αναγνώρισε την ύπαρξη του, έδωσε αρκετό χρόνο στα κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος τα οποία μέχρι τότε δρούσαν ανενόχλητα σε ένα χώρο όπου από τη μία πλευρά η κοινωνική συνοχή είχε σχεδόν τελματώσει και από την άλλη η έννομη τάξη σχεδόν απουσίαζε ή πληρωνόταν για να αφήνει ελεύθερους τους διακινητές ακόμα πριν την εκδίκαση της υπόθεσης τους.

Για παράδειγμα στην έκθεση των Ηνωμένων Εθνών για την κατάσταση του Trafficking στην Αλβανία για το έτος 2008, αναφέρεται: «Τα δικαστήρια στην Αλβανία άφησαν ελεύθερους τους διακινητές και δεν παρείχαν προστασία στους μάρτυρες και τα θύματα». Στην ίδια έκθεση αναφέρεται πως η διαφθορά που συνδέεται με το Trafficking στην Αλβανία ανάγκασε την Αλβανική κυβέρνηση να συλλάβει τέσσερεις αξιωματικούς της αστυνομίας και να εκδικάσει ακόμα ένδεκα. Σε μια κοινή επιχείρηση μεταξύ Ιταλικού και Αλβανικού τμήματος αντιτράφικινγκ για την εξάρθρωση κυκλώματος διακίνησης ανηλίκων, παρέμειναν προφυλακιστέοι και σταμάτησαν οι έρευνες για δεκαέξι αξιωματικά στελέχη τελωνίων και δικαστικών αρχών⁷⁷.

Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, το φαινόμενο του Trafficking στην Αλβανία είχε πάρει τέτοιες διαστάσεις που μερικοί ακόμα και ειδικοί το χαρακτήριζαν ως φαινόμενο με καθαρά αλβανικά στοιχεία ενώ ιστορικά αυτό δεν επιβεβαιώνεται όπως υποστηρίζουν οι ερευνητές Sokoli & Gëdeshi (2006)⁷⁸.

Ως αποτέλεσμα όλων των παραπάνω το Trafficking ανθρωπίνων όντων στην Αλβανία αποτελεί ακόμα ένα σοβαρό εσωτερικό πρόβλημα και συμπεριλαμβάνει τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- Το Trafficking γυναικών από την Αλβανία αλλά και από άλλες χώρες με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση,

⁷⁷ OneWorld Southwest Europe, Άρθρο με τίτλο “Η Αλβανία παραμένει πηγή για το Trafficking ανηλίκων σύμφωνα με την έκθεση των Ηνωμένων Εθνών”, 2 Ιανουαρίου 2009

⁷⁸ Sokoli L., Gëdeshi I., Trafikimi Rasti i Shqipërise, Intituti i Sociologjisë Tiranë, IS & Rinia, 2006

- Το Trafficking ανηλίκων από την Αλβανία με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση, την εμπλοκή τους σε παράνομες δραστηριότητες και την εξαναγκαστική εργασία,
- Την εκμετάλλευση της παράνομης μετανάστευσης Αλβανών και ξένων υπηκόων για οικονομικούς λόγους⁷⁹.

⁷⁹ National Early Warning System Albania, UNDP, 2001

Κεφάλαιο II: Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΘΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Νόμιμη και Παράνομη Μετανάστευση στην Ελλάδα τη Δεκαετία του '90

Παραδοσιακά, σύμφωνα με το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής - ΙΜΕΠΟ, η Ελλάδα έχει υπάρξει μια χώρα αποστολής μεταναστών. Από το 1950 μέχρι το 1975 ο πληθυσμός που μετανάστευσε προς άλλες χώρες άγγιζε τους 678.000 όταν από το 1975 μέχρι το 1990 ο αριθμός των μεταναστών με προορισμό την Ελλάδα έφτασε τους 935.000⁸⁰.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 η Ελλάδα είχε γίνει πόλος έλξης για πολλούς μετανάστες λόγω της γεωγραφικής της θέσης αλλά και της ταχείας οικονομικής ανάπτυξης της. Αυτό το φαινόμενο συνέπεσε χρονικά με την μετάβαση της από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Ως εκ τούτου, η έλλειψη θεσμών που θα έλεγχαν τον τεράστιο όγκο των ανθρώπων που έφταναν στην Ελλάδα μαζικά σε μερικές περιπτώσεις, θα έφερνε την χώρα αντιμέτωπη με ένα νέο φαινόμενο, την παράνομη μετανάστευση και όλες τις μορφές παράνομων δραστηριοτήτων που αυτή εμπεριέχει.

Σύμφωνα με μελέτη του ΙΜΕΠΟ με τίτλο “Εκτίμηση του όγκου των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα”, ο υπολογισμός του αριθμού των παράνομων μεταναστών που διαμένουν στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά δύσκολος ειδικά αυτών που εμπλέκονται σε παράνομες δραστηριότητες. Αυτή η ομάδα των παράνομων μεταναστών δεν έχει κανένα κίνητρο να αιτηθεί έκδοσης άδειας παραμονής καθώς η εμπλοκή σε παράνομες δραστηριότητες ως γνωστών αποφέρει κέρδη τα οποία είναι πολύ υψηλότερα από αυτά που πιθανών θα κέρδιζαν από την νόμιμη εργασία κατά την ίδια χρονική περίοδο. Η εκτίμηση που δίνει η ερευνητική ομάδα είναι ότι ο αριθμός των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα είναι μεταξύ 172.250 και 209.402 ατόμων. Λόγω της γεωγραφικής γειννίας με την Αλβανία και της ευκολίας παράνομης εισόδου από τα βόρεια σύνορα και ο μεγάλος αριθμός νόμιμων μεταναστών, παραπέμπει στην υπόθεση πως ο μεγαλύτερος αριθμός παράνομων μεταναστών είναι Αλβανοί.

⁸⁰ Διατίθεται στο: <http://www.un.org/esa/population/unpop.htm>.

Παράλληλα, η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και των σοσιαλιστικών καθεστώτων του πρώην ανατολικού μπλοκ στην Ευρώπη, οδήγησε δεκάδες χιλιάδες μετανάστες στην Ελλάδα αναζητώντας ένα καλύτερο αύριο. Την ίδια στιγμή, εκατοντάδες άλλοι κυρίως γυναίκες μικρής ηλικίας περνούσαν παράνομα τα σύνορα καθοδηγούμενες από τους διακινητές τους με την ελπίδα πως θα εργαστούν, θα σπουδάσουν, θα παντρευτούν και θα κάνουν οικογένεια σε μια ευρωπαϊκή χώρα όπως η Ελλάδα. Έκτοτε, το πρόβλημα των παράνομων μεταναστών, ήτοι υπηκόων τρίτων χωρών που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για νόμιμη είσοδο, παρουσία ή διαμονή στην ελληνική επικράτεια, παρά τα διαδοχικά προγράμματα νομιμοποίησης, παραμένει επίκαιρο⁸¹.

2.2 Αναποτελεσματικότητα Φύλαξης των Συνόρων και η Διαφθορά

Η γεωγραφική γειτνίαση με την Αλβανία και άλλες χώρες των Βαλκανίων επέτρεψε σε πολλούς μετανάστες την παράνομη είσοδο σε ελληνικό έδαφος. Όπως προαναφέρθηκε η Ελλάδα δεν ήταν έτοιμη σε θεσμικό επίπεδο για να δεχτεί έναν τέτοιο όγκο μεταναστών. Οι περισσότεροι οικονομικοί μετανάστες που έφταναν στην Ελλάδα δεν περνούσαν από κανένα έλεγχο είτε στη χώρα προέλευσης είτε στη χώρα προορισμού. Φαινόμενα όπως αναποτελεσματικότητα φύλαξης των συνόρων ή διαφθορά των ελεγκτικών μηχανισμών στα τελωνεία με τις γειτονικές χώρες ήταν πολύ συχνά και διευκόλυναν την άνθιση Trafficking όπως επιβεβαιώνεται και από πολλά θύματα Trafficking⁸².

Σε άλλες περιπτώσεις τα θύματα έφταναν στην Ελλάδα περνώντας τα σύνορα παράνομα ως λαθρομετανάστες και στη συνέχεια άλλα άτομα τα παρελάμβαναν και τα κατεύθυναν προς μέρη όπου ζούσαν φυλακισμένοι προς εκμετάλλευση κάθε μορφής. Το 2004 ομάδα street workers της ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ, εντόπισε 6 παιδιά θύματα Trafficking τα οποία είχαν περάσει τα σύνορα με την Αλβανία περπατώντας για πολλές μέρες με τα πόδια συνοδευμένα από έναν ανήλικα ο οποίος τα παρέδωσε σε άλλο πρόσωπο στο ελληνικό έδαφος. Τελικά κατέληξαν φυλακισμένοι σε ένα διαμέρισμα στο κέντρο της Αθήνας όπου μοίραζαν ένα δωμάτιο με έξι κρεβάτια και ζούσαν μαζί με τον διακινητή και την οικογένεια του για να μην κινήσουν υποψίες ότι

⁸¹ Παράνομοι Μετανάστες στην Ελλάδα: Κρατικές πολιτικές, τα χαρακτηριστικά και η κοινωνική τους θέση, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, www.kepe.gr

⁸² Οι πληροφορίες προέρχονται από μαρτυρίες ανηλίκων θυμάτων κατά τη διάρκεια διεξαγωγής συνεντεύξεων στα πλαίσια του Προγράμματος TACT στην ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ.

εκμεταλλεύονται από τρίτα πρόσωπα. Άλλα παιδιά αναφέρουν πως περνούσαν με πλαστά χαρτιά από τα τελωνεία συνοδευόμενοι από ενήλικες που ενώ παρουσιάζονταν ως γονείς δεν είχαν καμία σχέση με τους ανηλίκους αυτούς.

Ωστόσο, οι προσπάθειες φύλαξης των συνόρων για να καταπολεμηθεί το φαινόμενο της λαθρεμπορίας και της παράνομης εισόδου στη χώρα, έχουν αποδειχθεί αδύναμες. Ο αριθμός ανθρώπων που εισέρχονται παράνομα παραμένει σε υψηλά επίπεδα λόγω και της κατάστασης που επικρατεί στην άλλη πλευρά των συνόρων των γειτονικών χωρών που σύμφωνα με την ετήσια αναφορά των UN Department of State για το έτος 2007⁸³ από τους 12 συλληφθέντες μέλη οργανωμένου εγκλήματος, οι 6 ήταν υψηλόβαθμα στελέχη του τμήματος καταπολέμησης Trafficking με άμεση ευθύνη στα σύνορα με την Ελλάδα. Αξίζει να αναφερθεί πως κανένας από αυτούς δεν οδηγήθηκε στον εισαγγελέα μέχρι το τέλος του 2007.

Για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης από την ΕΛΑΣ στο πλαίσιο του σχεδιασμού και των στόχων για το 2008-2010, προβλέπεται και η δραστηριοποίηση των Τμημάτων Δίωξης Λαθρομετανάστευσης και Συνοριακής Φύλαξης, συνεργασία με τοπικούς φορείς για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή της (χώροι υποδοχής λαθρομεταναστών κλπ), σύλληψη διακινητών και έρευνες για την εξάρθρωση εγκληματικών δικτύων διακίνησης⁸⁴.

2.3 Τα Δίκτυα Οργανωμένου Εγκλήματος

Όπως αναφέρθηκε και στα παραπάνω κεφάλαια, το Trafficking είναι μια μορφή οργανωμένου εγκλήματος και ως τέτοιο θα πρέπει αφενός να αντιμετωπίζεται και αφετέρου να μελετηθεί. Κάθε εγκληματική πράξη η οποία έχει διεθνή χαρακτήρα συνδέεται με δίκτυα άριστα οργανωμένα και αυτός είναι ένας από τους λόγους που καθιστά εξαιρετικά δύσκολη την ανίχνευση τους και στη συνέχεια την εξάρθρωση αυτών των δικτύων.

Σύμφωνα με τον Λάζο (2002), κατά το έτος 2002 έδρασαν στην Ελλάδα έξι βασικά δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος τα οποία προώθησαν στην πορνεία αλλοδαπές γυναίκες ανάμεσα τους και ανήλικες. Τα δίκτυα αυτά είναι: Το Ρωσικό, το Ουκρανικό, το Βαλκανικό, το Αλβανικό, το Κεντροευρωπαϊκό και το Αφρικανικό.

⁸³ Διατίθεται στο: <http://www.state.gov/documents/organization/34158.pdf>

⁸⁴ Δελτίο τύπου του Υπ. Εσωτερικών, Αθήνα, 13-5-2008, διατίθεται στο: <http://www.ypes-dt.gr>

Στην ίδια έρευνα ο συγγραφέας κάνει αναφορά στη συμβολή των βασικών αυτών δικτύων διεθνικής σωματεμπορίας στην εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα για το έτος 2002 που γίνεται και η διεξαγωγή της σχετικής μελέτης. Στη συνέχεια ομαδοποιεί τα έξι δίκτυα σε τρεις δυάδες/ζευγάρια με βάση τα δεδομένα αλλά και την ευρύτερη δυναμική και ζωτικότητα που εμφάνισαν από τις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Το πρώτο ζευγάρι περιλαμβάνει το ρωσικό και το ουκρανικό δίκτυο, δύο διεθνικά δίκτυα παγκόσμιας εμβέλειας. Τα δίκτυα αυτά προώθησαν στην εξαναγκαστική πορνεία περίπου το 60 % του συνόλου των γυναικών στην Ελλάδα.

Το δεύτερο ζευγάρι περιλαμβάνει το αλβανικό και το βαλκανικό δίκτυο. Το αλβανικό δίκτυο γνώρισε μια γρήγορη ανοδική πορεία ως προς τον αριθμό των γυναικών που διαχειρίστηκε μέχρι το 1996. Οι ομάδες των σωματεμπόρων του αλβανικού δικτύου κατάφεραν να ξεπεράσουν με επιτυχία την κρίση που προκλήθηκε από την επίθεση της Αστυνομίας ενάντια στην πορνεία του πεζοδρομίου, μέσω μιας μαζικής μεταφοράς των γυναικών τους σε οίκους ανοχής και στην κατ' οίκον πορνεία μέσω αγγελιών. Ειδικά κατά τη διάρκεια του έτους 2003 η τελευταία μορφή σύμφωνα και με μαρτυρίες ανήλικων θυμάτων από την Αλβανία, φαίνεται να είναι δεσπόζουσα.

Το τρίτο ζευγάρι δικτύων περιλαμβάνει δύο νέα δίκτυα το Κεντροευρωπαϊκό και το Αφρικανικό που φαίνεται να έκαναν την εμφάνισή τους κατά την τελευταία διετία. Με βάση τα όποια στοιχεία έχει η ίδια έρευνα στη διάθεσή της, το αφρικανικό δίκτυο δεν δημιουργεί μια πρώτη έστω εντύπωση ότι χαρακτηρίζεται από κάποια αξιολογήσιμη συνέχεια σχέσεων και δομών, μια ευρύτερη υποδομή και ένα δίκτυο σχέσεων, πολύ δε περισσότερο μιαν ανάπτυξη στο μέλλον⁸⁵.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας - Διεύθυνση Δίωξης Οργανωμένου Εγκλήματος αλλά και ΜΚΟ, σήμερα στην Ελλάδα στο επίπεδο του δρόμου, παρατηρείται μια αύξηση έκθεσης ατόμων με αναπηρίες - κυρίως Ρομ - ρουμανικής και βουλγαρικής καταγωγής προς την επαιτεία. Αποτελούν μια ομάδα ατόμων με αναπηρίες που εκμεταλλεύεται από συγκεκριμένο δίκτυο οργανωμένου εγκλήματος με διακλαδώσεις και σε άλλες Ευρωπαϊκές Χώρες.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να εικάσουμε ότι η Ευρώπη φαντάζει παράδεισος όχι μόνο για τους οικονομικούς μετανάστες αλλά και για τα δίκτυα

⁸⁵ Λάζος Γ., Διεθνική Σωματεμπορία και Εξαναγκαστική Πορνεία στην Ελλάδα του 2002, STOP NOW-ΚΕΔΕ, 2002

οργανωμένου εγκλήματος. Επιπλέον, όσο οι κρατικοί μηχανισμοί ελέγχου της διαφθοράς θα λειτουργούν με ανεπάρκεια, φαινόμενα όπως το Trafficking ανθρωπίνων όντων θα εξελίσσονται διαρκώς με τρόπο τέτοιο ώστε να είναι μπροστά από τα μέτρα που λαμβάνονται για την πάταξη τους.

2.4 Κενά στο Νομικό και Θεσμικό Πλαίσιο για την Αντιμετώπιση του Φαινομένου.

Η ανεπαρκής θεσμική αντιμετώπιση του φαινομένου του Trafficking στην Ελλάδα όταν αυτό πρωτοεμφανίστηκε ήταν ένα από τα κυριότερα αίτια για την άνοησή του. Το γεγονός αυτό συμπίπτει και με την έλλειψη θεσμικού πλαισίου σε διεθνές επίπεδο από τη μια για την τιμωρία του δράστη διακινητή και από την άλλη για την προστασία του θύματος διακίνησης. Μέχρι πριν την υπογραφή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα το 2000 και την υιοθέτηση του από τα 148 κράτη, το θύμα μπορούσε να απελαθεί στη χώρα καταγωγής καθώς δεν αντιμετωπιζόταν ως θύμα διεθνικής σωματεμπορίας αλλά ως αντικείμενο παράνομης μετανάστευσης ή εθνικής ασφάλειας.

Σύμφωνα με μαρτυρίες ανηλίκων θυμάτων Trafficking από την Αλβανία, τα παιδιά αυτά είχαν απελαθεί τουλάχιστον 3 φορές ως παράνομοι μετανάστες. Στην Ελλάδα, η διαδικασία η οποία ακολουθείτο για τους ασυνόδευτους ανηλίκους καταγωγής τρίτης χώρας οι οποίοι απέναντι στους νόμους είχαν παραβιάσει τα ελληνικά σύνορα, περιλάμβανε τον εγκλεισμό τους στα Κρατητήρια Ενηλίκων στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής στην οδό Πέτρου Ράλλη, την απέλασή τους και στη συνέχεια γινόταν η μεταφορά τους στα σύνορα της αλλοδαπής χώρας. Στη συνέχεια, οι αστυνομικοί υπάλληλοι που συνόδευαν τους ανηλίκους τους άφηναν ελεύθερους στα Αλβανικά σύνορα όπου εκεί κανείς δεν μεριμνούσε για το πώς αυτά τα παιδιά θα έφταναν στην οικογένειά τους. Αντίθετα, στις περισσότερες των περιπτώσεων, οι διακινητές ή άτομα που εμπλέκονταν σε κυκλώματα Trafficking αναλάμβαναν το “εμπόρευμα” τους να το μεταφέρουν ξανά στην Ελλάδα όπου κανένα θεσμικό πλαίσιο τιμωρίας του δράστη και αρωγής του θύματος υπήρχε.

Δυστυχώς, ακόμα και σήμερα, οι ανήλικοι παράνομοι μετανάστες από την Αλβανία απελαύνονται από τη χώρα αφού πρώτα εγκλειστούν στα κρατητήρια ανηλίκων ή ενηλίκων όταν τα πρώτα είναι αριθμητικά πλήρης και στη συνέχεια

μεταφέρονται στην Αλβανική πλευρά η οποία θεωρητικά πρέπει να μεριμνά για την ασφαλή επιστροφή τους στην οικογένεια τους. Πρακτικά όμως τα παιδιά (όλα τους αγόρια) έχουν αναφέρει πως επιστρέφουν μόνα τους ή ξαναπροσπαθούν να μπουν στην Ελλάδα σε πολλές περιπτώσεις με πλαστά έγγραφα ενώ είναι τελείως εκτεθειμένα σε κάθε κίνδυνο που συνδέεται με την πιθανότητα να πέσουν θύματα του Trafficking ή ακόμα και με τη σωματική τους ακεραιότητα⁸⁶.

Ανεπίσημες πληροφορίες των Αλβανικών αρχών αναφέρουν ότι την τελευταία δεκαετία διακινήθηκαν στην Ελλάδα 250.000 παιδιά ηλικίας τεσσάρων έως 12 ετών. Σύμφωνα με τον υπεύθυνο του τμήματος καταπολέμησης εμπορίας ανθρώπων της Αλβανίας, κάθε χρόνο εισέρχονται παράνομα στην Ελλάδα 300 με 400 παιδιά και υπολογίζεται πως για το έτος 2003 αυτός ο αριθμός είχε φτάσει τους 2000⁸⁷. Σύμφωνα με στοιχεία του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (1997), περίπου 3000 ανήλικοι από την Αλβανία ήταν θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης στην Ελλάδα από τους οποίους το 8 % ήταν κάτω των 12 ετών.

Στοιχεία της UNICEF για το 2002 αναφέρουν ότι στην Ελλάδα υπολογίζεται ότι υπήρχαν περισσότεροι από 4000 ανήλικοι από την Αλβανία οι οποίοι είχαν διακινηθεί με σκοπό την επαιτεία αλλά και την σεξουαλική εκμετάλλευση τους. Στοιχεία αντίστοιχης έρευνας στην Αλβανία δείχνουν ότι 80 % των παιδιών που βρίσκονται σε ειδικά προγράμματα επανένταξης για παιδιά του δρόμου είχαν πέσει θύματα εκμετάλλευσης στην Ελλάδα και την Ιταλία όπου στην τελευταία σύμφωνα με στοιχεία του Ιταλικού Υπουργείου των Εξωτερικών, 168 παιδιά από την Αλβανία βρέθηκαν δολοφονημένα.

“Χιλιάδες Αλβανοί ανήλικοι ακόμα και εξάχρονοι, διοχετεύτηκαν ως το 1999 προς την Ελλάδα για να ζητιανέψουν” καταλήγουν μετά από την τρίχρονη έρευνα τους η Ναταλί Χέπελ Καναδή πρώην αστυνομικός, αρκετοί Γάλλοι, Ελβετοί, Έλληνες και Αλβανοί υπάλληλοι τριών ΜΚΟ, η αστυνομία και εκκλησίες. Τα παιδιά αυτά είτε έχουν διοχετευτεί προς τη Δυτική Ευρώπη είτε έχουν επαναπατριστεί στην Αλβανία. Η έρευνα αυτή ξεκίνησε τον Οκτώβρη του 1999 στην Αλβανία και αφορούσε 1000 παιδιά που είχαν διακινηθεί από τις πόλεις Μπεράτι, Κορυτσά και Ελμπασάν κυρίως

⁸⁶ Διαμαρτυρίες ανηλίκων κατά την περίοδο διεξαγωγής επισκέψεων στα Κρατητήρια Ανηλίκων Αμυγδαλέζας Αττικής στα πλαίσια προγραμματισμένων συναντήσεων με ανηλίκους αλβανικής καταγωγής για τον εντοπισμό πιθανών θυμάτων Trafficking, ΑΡΣΙΣ, Μάιος 2008 - Απρίλιος 2009.

⁸⁷ “Η Αλβανία ζητεί την συνδρομή της Ελλάδας για να βάλει φρένο στην παράνομη διακίνηση παιδιών”, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 24/08/2003

προς τη Θεσσαλονίκη και από εκεί προς ολόκληρη την Ελλάδα με σκοπό την εκμετάλλευση τους στην επαιτεία. Σε μια δεύτερη φάση της έρευνας τον Οκτώβριο του 2001, ο συνολικός αριθμός των παιδιών που είχαν διακινηθεί μόνο από τις πόλεις Κορυτσά και Ελμπασάν προσέγγιζε τις 3000. Παράλληλα, οι ερευνητές διαπίστωσαν μια δυσαναλογία μεταξύ του αριθμού των παιδιών που είχαν διακινηθεί από τις αλβανικές πόλεις προέλευσης και τον εξαιρετικά χαμηλό αριθμό παιδιών που εμφάνιζε το ίδιο διάστημα η δημόσια εικόνα των ελληνικών μεγαλουπόλεων⁸⁸.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία συνθέτουν την εικόνα μιας θλιβερής πραγματικότητας και μαρτυρούν την ανεπάρκεια των θεσμικών μηχανισμών για την αντιμετώπιση του φαινομένου στην Ελλάδα.

Συγκεκριμένο παράδειγμα αποτελεί ο σχεδιασμός και η υλοποίηση προγράμματος «Προστασία και κοινωνική φροντίδα των παιδιών στο δρόμο» το 2001. Σύμφωνα με το πόρισμα (Ν. 3094/03 “Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις”, αρ. 4§6) του Συνηγόρου του Πολίτη-Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού τον Μάρτιο του 2004, προκύπτει ότι το πρόγραμμα χαρακτηρίζεται τόσο από σοβαρά κενά στον αρχικό σχεδιασμό, όσο και από σημαντικές αποκλίσεις από το σχεδιασμό αυτό, με αποτέλεσμα σοβαρότατες δυσκολίες στην αντιμετώπιση των αναγκών των 661 παιδιών που εξυπηρετήθηκαν κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του. Σοβαρά ζητήματα υποδομής, οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας οδήγησαν στην εξαφάνιση ενός σημαντικού αριθμού παιδιών και στη σταδιακή αδράνεια του προγράμματος⁸⁹.

Με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη εντοπίζει ως σημαντικότερα παράγοντα της συνολικής απουσίας του προγράμματος την

⁸⁸ Γέλλογλου Τ., “Που πήγαν τα παιδιά των φαναριών”, Το ΒΗΜΑ, 28/04/2002

⁸⁹ Οι κυριότερες αδυναμίες του προγράμματος εκτός των άλλων έχουν αν κάνουν με:

1. την ελλιπή στελέχωση του και αδυναμία παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών επαρκών και κατάλληλων για τη συγκεκριμένη ομάδα παιδιών ειδικότερα,
2. την πλημμελή παροχή φύλαξης στο Ίδρυμα παρά την σχετική εξαγγελία, απουσία διεργασιών και προσωπικού με εξειδικευμένη κατάρτιση στις ιδιαίτερες ανάγκες και τα προβλήματα των παιδιών αυτών,
3. την αδυναμία εφαρμογής του θεσμού της Ανάδοχης Φροντίδας για τα παιδιά του προγράμματος παρά την αρχική εκτίμηση ότι κάτι τέτοιο θα ήταν εφικτό,
4. τις δυσκολίες συνεργασίας με τις Αλβανικές αρχές για τον εντοπισμό των οικογενειών των παιδιών και τον επαναπατρισμό τους υπό συνθήκες που να εγγυώνται την ασφάλειά τους και την επανένωση με τις οικογένειές τους.

Επίσης, εκτίμηση του Συνηγόρου του Πολίτη είναι ότι ο χώρος υλοποίησης του προγράμματος ήταν ακατάλληλος υπό την έννοια ότι δεν σχεδιάστηκε ειδικά για το πρόγραμμα. “ Η Αγία Βαρβάρα” αποτελεί ανοιχτό πλαίσιο φιλοξενίας και είναι προφανές ότι ήταν αναγκαία η παροχή φύλαξης σταθερά και σε 24ώρη βάση. Η τοποθεσία του πλαισίου σε κεντρική περιοχή της Αθήνας όπου ο καθένας θα μπορούσε να έχει εύκολη πρόσβαση σε συνδυασμό με την απουσία επαρκούς φύλαξης είχε ως αποτέλεσμα την αδυναμία παροχής της απαιτούμενης ασφάλειας στα παιδιά τα οποία συστηματικά δέχονταν πιέσεις και απειλές από πρόσωπα εκτός Ιδρύματος. Φαίνεται αυτός να ήταν ένας ακόμα παράγοντας που συντέλεσε στην αδυναμία προσαρμογής και τη διαφυγή ενός τόσο μεγάλου αριθμού παιδιών.

ευκαιριακή και χωρίς κατάλληλη επιστημονική και θεσμική προετοιμασία απόφαση για τη λειτουργία του. Ο στόχος του προγράμματος δηλαδή η απομάκρυνση των «παιδιών των φαναριών» από τους δρόμους, δεν συνδυάστηκε με μέριμνα για την κατάλληλη υποστήριξη και την κοινωνική τους ένταξη, βάσει των πραγματικών τους αναγκών όπως επιβάλει η δεοντολογία που απορρέει και από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (N 2101/1992). Η πρόταση ολοκληρώνεται με την εξής παρατήρηση:

“Η προχειρότητα του σχεδιασμού του εν λόγω προγράμματος συνάγεται επίσης από το γεγονός ότι, παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις προς: α) Τη Διεύθυνση Προστασίας κα Αγωγής Οικογένειας και Παιδιού – Τμήμα Δ’ της Γενικής Διεύθυνσης Πρόνοιας του Υπ. Υγείας Πρόνοιας, β) τη Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας της Οικογένειας του ΕΟΠ και τέλος, γ) τη Διεύθυνση Παιδικής Προστασίας του ΕΟΠ, δεν κατέστη δυνατό η πρόταση υλοποίησης του προγράμματος ανεπτυγμένη με πληρότητα. Ως εκ τούτου, φαίνεται ότι εκτός από την εισηγητική, πλήρης πρόταση δεν υπήρξε ποτέ!!!!”

2.5 Προσφορά και Ζήτηση - Ο Πελάτης

Σε αυτή την εργασία η έννοια του πελάτη ως χρήστη υπηρεσιών οι οποίες προσφέρονται από ανηλίκους θύματα Trafficking, συμπεριλαμβάνει όλες τις κατηγορίες εργασίας τους δηλαδή παιδιά εργάτες, παιδιά επαίτες, παιδιά στην πορνεία ή την πορνογραφία κ.α. Είναι εύλογο κανείς να σκεφτεί πως αν δεν υπήρχαν οι καταναλωτές αυτών των υπηρεσιών δηλαδή ζήτηση δεν θα υπήρχε η προσφορά με προϊόντα τα ίδια τα παιδιά. Άλλωστε σήμερα το Trafficking των ανηλίκων θεωρείται ότι αποτελεί συνέπεια της αυξημένης ζήτησης για φθηνά εργατικά χέρια άρα για φθηνά προϊόντα καθώς επίσης και για φθινό και «ασφαλές» σεξ μιας και η ζήτηση για σεξ με ανηλίκους έχει αυξηθεί δραματικά. Όπως αναφέρθηκε και στα παραπάνω κεφάλαια η παγκοσμιοποίηση των αγορών και η ζήτηση φθηνών προϊόντων έπαιξε πολύ αρνητικό ρόλο στην αντιμετώπιση των διαστάσεων που πήρε το φαινόμενο του Trafficking παγκοσμίως.

Στην Ελλάδα, οι πελάτες που κάνουν χρήση υπηρεσιών τις οποίες προσφέρουν ανήλικοι δεν αποτελούν αντικείμενο συστηματικής μελέτης ακόμα και όταν πρόκειται για σεξουαλικές υπηρεσίες. Όπως υποστηρίζει ο Λάζος (2002), την

δεκαετία του '90, με τον ερχομό των αλλοδαπών εκδιδόμενων, αλλάζει το προφίλ του πελάτη ο οποίος μπορούσε πια να έχει εύκολη πρόσβαση στις σχετικές υπηρεσίες με αποτέλεσμα η αλλαγή αυτή να είναι εκτός από ποιοτική και ποσοτική⁹⁰. Συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι, κατά το έτος 2002, πάνω από ένα εκατομμύριο άντρες έκαναν χρήση σεξουαλικών υπηρεσιών από αλλοδαπές εκδιδόμενες. Διακρίνει μάλιστα τους πελάτες σε αυτούς που κάνουν περιστασιακή χρήση και σε όσους έχουν εντάξει τη χρήση τέτοιων υπηρεσιών στην καθημερινότητα τους και ενδεχομένως έχουν πολύ υψηλή ψυχική και σωματική εξάρτηση από αυτήν. Στην σχετική έρευνα βέβαια ο αναγνώστης εύλογα διερωτάται για τον υπολογισμό αυτού του αριθμού όταν τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτουν από την ανάλυση μόνο 28 συνεντεύξεων με πελάτες και 54 συνεντεύξεων με πληροφοριοδότες από 16 «πορνικές» αγορές.

Ανήλικοι θύματα του Trafficking στην Ελλάδα εκμεταλλεύτηκαν όχι μόνο στις πορνικές αγορές όπως προαναφέρθηκε αλλά και για επαιτεία στους δρόμους των μεγαλουπόλεων καθώς τα κέρδη από την πολύωρη εργασία τους ήταν τεράστια. Οι Έλληνες πολίτες ανυποψίαστοι και κυρίως ανενημέρωτοι για το φαινόμενο και τις διαστάσεις του, έπαιξαν σημαντικότατο ρόλο στην άνθιση του. Έρευνες δείχνουν πως ένα μεγάλο ποσοστό πολιτών δήλωσαν πως ούτε τους ενδιαφέρει να ασχοληθούν με αυτό το φαινόμενο καθώς άλλοι δεν το θεωρούν καν πρόβλημα. Αυτό, σε συνάρτηση και με τη στάση της αστυνομίας και των αρχών έφερε ως αποτέλεσμα τον τεράστιο αριθμό παιδιών από την Αλβανία να εργάζεται στους δρόμους των μεγαλουπόλεων της Ελλάδας κυρίως Θεσσαλονίκης και Αθήνας την δεκαετία του '90. Σήμερα αυτός ο αριθμός έχει μειωθεί σημαντικά, όμως αρκετά παιδιά ακόμα και 3 ετών βρίσκονται να επαιτούν στους δρόμους της Αθήνας και Θεσσαλονίκης τα οποία κατά τους καλοκαιρινούς μήνες μεταφέρονται σε Ελληνικά νησιά όπου δουλεύουν έως 16 ώρες την ημέρα⁹¹.

⁹⁰ Λάζος Γ., Διεθνική Σωματεμπορία και Εξαναγκαστική Πορνεία στην Ελλάδα του 2002, STOP NOW-ΚΕΔΕ, 2002

⁹¹ Διαμαρτυρίες παιδιών κατά την υλοποίηση προγράμματος TACT, 2006 - 2009

Κεφάλαιο III: ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

3.1 Οι Επιπτώσεις στα Παιδιά

Η εκμετάλλευση της παιδικότητας αποτελεί την απεχθέστερη, την πιο φρικιαστική και την πιο αβάστακτη πληγή στην ανθρώπινη καρδιά

Albert Thomas.

Στα παραπάνω κεφάλαια έγινε μια προσπάθεια προσέγγισης του φαινομένου του Trafficking και των μορφών του καθώς επίσης των διαστάσεων που αυτό έχει πάρει παγκοσμίως συμπεριλαμβανομένου και των δυο χωρών Ελλάδας και Αλβανίας ως σημεία μελέτης της παρούσας έρευνας. Η ποσοτική και ποιοτική παρουσίαση των στοιχείων αυτής της βιβλιογραφικής έρευνας εύλογα παραπέμπει στην αναζήτηση επιστημονικών αναφορών και αναλύσεων σχετικών με τις επιπτώσεις του φαινομένου αυτού στα παιδιά. Από την άλλη, η αναφορές στις επιπτώσεις του φαινομένου στα ανήλικα θύματα του αποτελεί ένα σημαντικό οδηγό αντιμετώπισης αυτών των επιπτώσεων για τους επαγγελματίες που θα ασχοληθούν με τα παιδιά.

Τα άτομα (θύματα trafficking) που διακινούνται αποτελούν μια ιδιαίτερη ομάδα λόγω διάφορων παραγόντων όπως το παράνομο καθεστώς μετανάστευσης στην χώρα προορισμού, το τραύμα που έχουν υποστεί και η απομάκρυνση από το οικείο γι' αυτούς περιβάλλον⁹². Το Trafficking των ευάλωτων παιδιών τα οποία πέφτουν πιο εύκολα θύματα αυτής της μορφής εκμετάλλευσης λόγω της τρωτότητας τους, αποτελεί πρώτα απ' όλα κατάφορη παραβίαση όλων των δικαιωμάτων τους όπως αυτά ορίζονται από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και άλλες σχετικές Διεθνείς Συμβάσεις, με αποτέλεσμα τα θύματα του να μετατρέπονται σε απροστάτευτα υποκείμενα εκμετάλλευσης.

Κατά τη παιδική ηλικία μέχρι την ενηλικίωση τους τα παιδιά αναπτύσσονται σωματικά, ψυχολογικά και κοινωνικά. Όταν η σωματική και ψυχοκοινωνική τους εξέλιξη διαταράσσεται από τέτοιου είδους τραύματα σε αυτά τα πολύ σημαντικά

⁹² Bishop C., The Trafficking Victims Protection Act of 2000: Three Years Later, IOM, Vol. 41, 2003

στάδια της ζωής τους, οι επιπτώσεις είναι ολέθριες και έχουν αντίκτυπο σε όλες τις πτυχές της προσωπικότητάς τους. Τα παιδιά αυτά μπορεί να χάσουν την ανεξαρτησία τους και την ικανότητα να ζουν και να δημιουργούν ως ικανοί ενήλικες.

Η διαδικασία στρατολόγησης κάθε παιδιού που πέφτει θύμα του Trafficking συνήθως ξεκινάει είτε με την χρήση απειλής για τον ίδιο ή την οικογένειά του ή τη χρήση βίας, είτε εξαπατώντας το προσφέροντας δελεαστικά σενάρια για εργασία, γάμο ή σπουδές στο εξωτερικό, είτε με την συγκατάθεση της οικογένειάς ή την πώληση ή και ενοικίαση του από την ίδια όπως προαναφέρθηκε. Άλλα παιδιά στρατολογούνται για να συμμετέχουν στην εκμετάλλευση άλλων παιδιών ή μπορεί να δημιουργούν τα ίδια «δικά τους» συστήματα εκμετάλλευσης με αποτέλεσμα τη διαιώνιση της παιδικής κακοποίησης⁹³. Σε κάθε περίπτωση το παιδί ή ο/η έφηβος/η απομακρύνεται από το φυσικό του περιβάλλον χάνοντας κάθε επαφή με τα αγαπημένα του πρόσωπα, τους φίλους και συνομηλίκους του, τη γειτονιά του και ότι άλλο τον συνδέει με τη ζωή του μέχρι τη στιγμή της μετακίνησής του.

Σε ένα επόμενο στάδιο, όταν ο ανήλικος έρχεται αντιμέτωπος με την πραγματικότητα βρισκόμενος σε ένα περιβάλλον εντελώς ξένο και μακριά από την οικογένειά του βιώνει συναισθήματα φόβου, απομόνωσης και μοναξιάς. Την ίδια στιγμή νιώθει να απειλείται η ίδια η ζωή του ενώ περνάει από καταστάσεις βασανισμών οι οποίοι μπορεί να τον φέρουν αντιμέτωπο ακόμα και με τον θάνατο. Όντας εντελώς απροστάτευτο, καθώς μπορεί κάθε στιγμή να πέσει θύμα κακοποίησης είτε από τους διακινητές είτε από τους πελάτες, στερείται κατά βάση τη γονική τρυφερότητα η οποία είναι μοναδικής σημασίας για τα παιδιά ειδικά στις μικρές ηλικίες. Στις περιπτώσεις παιδιών τα οποία έχουν πουληθεί από τους γονείς τους, η κατάσταση στην οποία βρίσκονται είναι πολύ χειρότερη. Αυτό συνδέεται με το συναίσθημα της απόρριψης που βιώνουν με αποτέλεσμα να χάνουν κάθε εμπιστοσύνη στον κόσμο των ενηλίκων. Οι διακινητές είναι άτομα πολύ επικίνδυνα, σκληρά και βλέπουν τα θύματα τους ως το μέσο για να κερδίσουν χρήματα καθώς τη δεκαετία του '90 όλες οι αναφορές στο Trafficking έκαναν λόγο για απίστευτες αγριότητες ειδικά σε μικρά κορίτσια θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

Βία κάθε μορφής, χρήση ναρκωτικών μέσω εξαναγκασμού και οι απειλές για τη ζωή είναι μόνο ένα μέρος της καθημερινής κακοποίησης στην οποία η πλειοψηφία αυτών των παιδιών και νέων υποβάλλονται με αποτέλεσμα να παραβιάζονται

⁹³ Combating the Trafficking of Children for Sexual Purposes-A Training Guide, ECPAT Europe Law Enforcement Group, 2006

θεμελιώδη δικαιώματα στη προστασία όπως να μεγαλώνουν σε ένα οικογενειακό περιβάλλον και να έχουν πρόσβαση σε βασικές δομές όπως υγεία και εκπαίδευση⁹⁴.

3.1.1 Επιπτώσεις στην Υγεία

Οι επιπτώσεις του Trafficking στην υγεία των παιδιών είναι εμφανή και συμπεριλαμβάνουν:

- την έκθεση των παιδιών σε διάφορες ασθένειες συμπεριλαμβανομένων και των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων στα οποία τα παιδιά είναι πιο ευάλωτα απ' ότι οι ενήλικες όπως π.χ. το σύνδρομο επίκτητης ανοσολογικής ανεπάρκειας (AIDS) καθώς το ανοσοποιητικό τους σύστημα καταστρέφεται ευκολότερα,
- μια σειρά συμπτωμάτων όπως ναυτία, πονοκεφάλους, πόνος στο στήθος και δυσκολίες στην αναπνοή, ίλιγγους, πόνους στο στομάχι, στην κοιλιακή χώρα, την πλάτη καθώς επίσης συμπτώματα από ασθένειες του δέρματος, εγκαύματα από τσιγάρα τα οποία σβήνουν στα σώμα τους οι προαγωγοί, οι διακινητές ή οι πελάτες,
- πιθανή εγκυμοσύνη στα κορίτσια θύματα όπως επίσης επιπλοκές κατά τη διάρκεια υποβολής σε εξαναγκαστική έκτρωση. Επαγγελματίες σε προγράμματα προστασίας θυμάτων σεξουαλικής εκμετάλλευσης αναφέρουν περιπτώσεις κοριτσιών τα οποία υποβάλλονται σε επαναλαμβανόμενες παρθενορραφές για να προσφέρονται στους πελάτες ως παρθένες με σκοπό το μεγαλύτερο κέρδος,
- συχνά συμπτώματα σωματικής και συναισθηματικής στέρησης συμπεριλαμβανομένων των ξυλοδαρμών και στέρησης του φαγητού,
- εμφανή σημάδια από αμυχές και μώλωπες καθώς και τραυματισμούς στα γενετικά όργανα,
- αυτοκινητιστικά ατυχήματα στα οποία έχουν πέσει θύματα παιδιά που διακινούνται για να δουλεύουν στο δρόμο και που μπορεί να προκαλέσουν ανεπανόρθωτες βλάβες για την σωματική υγεία αλλά και νοητική ικανότητα αυτών των παιδιών.

⁹⁴ Gozdiac E., Bump M., Duncan J., MacDonnell M., Loiselle B.M., The Trafficked Child: Trauma and Resilience, Trafficking, FMR 25

3.1.2 Επιπτώσεις στην Ψυχική Υγεία

Όπως προαναφέρθηκε, οι αρνητικές επιπτώσεις του Trafficking στην ψυχική υγεία των παιδιών είναι πολλαπλές και δημιουργούν ανεπανόρθωτα τραύματα τα οποία σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να τα οδηγήσουν ακόμα και στην αυτοκτονία.

Οι συνθήκες δουλείας στις οποίες εκτίθενται οι ανήλικοι θύματα κάτω από όρους υποδούλωσης, μπορούν να τα αναγκάσουν να χάσουν την αίσθηση προσωπικής αποτελεσματικότητάς καθώς όλο και περισσότερο εξαρτώνται από εκείνους που τους κρατούν αιχμάλωτους, για να μπορούν κατ' αυτόν τον τρόπο να επιζήσουν. Η αιχμαλωσία φέρνει το θύμα στην παρατεταμένη επαφή με τον δράστη και δημιουργεί μια σχέση καταναγκαστικού ελέγχου και τραυματικής σύνδεσης.

Στις καταστάσεις της αιχμαλωσίας, ο δράστης γίνεται το ισχυρότερο πρόσωπο στη ζωή του θύματος, και η ψυχολογία του τελευταίου διαμορφώνεται από τις ενέργειες και τις πεποιθήσεις του δράστη. Οι μέθοδοι της επιβολής ελέγχου είναι βασισμένες στις οργανωμένες τεχνικές αποδυνάμωσης και αποσύνδεσης, ώστε ο δράστης να εμφυσάει τον τρόμο και την ανικανότητα στο θύμα και να του καταστρέψει την αίσθηση του εαυτού σε σχέση με τους άλλους. Δεδομένου ότι τα θύματα βρίσκονται σε κατάσταση απομόνωσης, όλο και περισσότερο εξαρτώνται από τον δράστη όχι μόνο για να εξασφαλίσουν την επιβίωση και τις βασικές σωματικές τους ανάγκες, αλλά και για την συλλογή πληροφοριών ακόμη και για την συναισθηματική τους ισορροπία⁹⁵.

Τα παιδιά θύματα συνήθως βιώνουν:

- Κατάθλιψη,
- Συναίσθημα απόγνωσης/απελπισίας,
- Συναίσθημα ενοχής και ντροπής,
- Αυτοκαταστροφικές σκέψεις,
- Εξάντληση και διαταραχές του ύπνου (απώλεια ύπνου ή το αντίθετο),
- Ανάκληση εικόνων του παρελθόντος, εφιάλτες, νευρικότητα/επιθετικότητα, οξυθυμία και άλλα συμπτώματα που σχετίζονται με το στρες,

⁹⁵ Hyde J., Bales K., Physical and Mental Health Aspects of Rehabilitating Children Freed from Slavery, Free the Slaves Washington, 2006

- Ψυχοδιάσπαση ή συναισθηματική αποξένωση,
- Ανικανότητα συγκέντρωσης και περιορισμένη ικανότητα οργάνωσης και συγκρότησης,
- Απώλεια της αυτοπεποίθησης ή αυξημένη αυτοπεποίθηση,
- Χαμηλή αυτοεκτίμηση, αίσθημα απαξίωσης του εαυτού,
- Έλλειψη αυτοσεβασμού,
- Το αίσθημα εικόνας του εαυτού ως αντικείμενο προς πώληση,
- Αίσθημα κατωτερότητας και ταπείνωσης,
- Πρόβλημα στην αντίληψη του πραγματικού χρόνου,
- Μπερδεμένα συναισθήματα για την αγάπη και τον έρωτα,
- Νευρικό κλονισμό με ανεπανόρθωτες συνέπειες κάποιες φορές,
- Θυμό⁹⁶

3.1.3 Επιπτώσεις στη Συμπεριφορά των Παιδιών

Η ανθρώπινη συμπεριφορά αποτελεί ένα σύνολο πράξεων οι οποίες καθορίζονται τόσο από την προσωπικότητα του ατόμου, την εικόνα του εαυτού και προηγούμενες εμπειρίες του, όσο και από την επίδραση του περιβάλλοντος που ζει και συναλλάσσεται. Στις περιπτώσεις των παιδιών τα οποία έχουν βιώσει κάποια από τις παραπάνω εμπειρίες ή συναισθήματα, οι επιπτώσεις στη συμπεριφορά τους οι οποίες ακολουθούν θα μπορούσε να συμπεριλάβουν:

- Δυσπιστία προς τους ενήλικες,
- Απόκτηση αντικοινωνικής συμπεριφοράς,
- Δυσκολίες που αφορούν τις διαπροσωπικές σχέσεις ακόμα και μέσα στην οικογένεια ή αργότερα και στην εργασία,
- Εθισμός σε αλκοόλ και ναρκωτικές ουσίες,

⁹⁶ Combating the Trafficking of Children for Sexual Purposes-A Training Guide, ECPAT Europe Law Enforcement Group, 2006

- Ξεσπάσματα θυμού προς άλλους ή τον εαυτό λόγω της καταστολής του στο παρελθόν,
- Επιθετικότητα και θυμός σε άτομα του περιβάλλοντος με τους οποίους συσχετίζονται,
- Ανάπτυξη σχέσεων εξάρτησης με όσους τα κακοποιούν,
- Ανησυχία ότι δεν θα μπορέσουν να έχουν μια φυσιολογική ζωή,
- Ανησυχία για τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας ή της κοινότητας ξέροντας τι τους έχει συμβεί με αποτέλεσμα να φοβούνται να γυρίσουν σπίτι τους,
- Ανάπτυξη διατροφικών διαταραχών όπως ανορεξία, βουλιμία κ.α.,
- Υπερκινητικότητα,
- Έλλειψη ικανότητας διάκρισης ατόμων με τα οποία σχετίζονται (συνήθως «μπλέκουν» με άτομα τα οποία θα έπρεπε να αποφεύγουν),
- Προκλητική σεξουαλική συμπεριφορά (συνήθως φοράνε προκλητικά ρούχα για ενήλικες),
- Ανάπτυξη συνήθειων που έχουν να κάνουν με κλοπές ή την απόκριση χρημάτων,
- Εθισμός στα χρήματα και στο να ξοδεύουν χρήματα,
- Συμπεριφορές που σχετίζονται με κακοποίηση ή εκφοβισμό, ψέματα ή απάτη,
- Απομάκρυνση από ένα προστατευμένο περιβάλλον,
- Αίσθημα απώλειας ελέγχου και χρησιμοποίηση άλλων τρόπων ως ανάγκη για την απόκτηση του όπως π.χ. έκρηξη οργής,
- Αυτοκαταστροφική συμπεριφορά όπως πρόκληση τραυμάτων στο σώμα ή απόπειρες αυτοκτονίας,
- Ενώ πολλά παιδιά θύματα του Trafficking ικανά να καταφέρουν με την κατάλληλη υποστήριξη την επούλωση των τραυμάτων τους, ειδικά τα παιδιά θύματα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή κάποιας άλλης μορφής κακοποίησης θα εμφανίσουν τη λεγόμενη Μετατραυματική Διαταραχή (Post Traumatic Stress

Disorder - PTSD)⁹⁷. Η διάγνωση αλλά και η θεραπεία της είναι μια πολύ δύσκολη διαδικασία και χαρακτηρίζεται από τα παρακάτω συμπτώματα:

- Αναβίωση των γεγονότων που προκάλεσαν το τραύμα στα όνειρα ή στους εφιάλτες των θυμάτων ή σε σκέψεις που έχουν να κάνουν με την ανάκληση των εικόνων που απεικονίζουν αυτά τα γεγονότα,
- Αποφυγή συζητήσεων που θυμίζουν τα γεγονότα που προκάλεσαν το τραύμα
- Ανταπόκριση του θύματος μόνο σε γεγονότα του παρόντος,
- Διαρκή συμπτώματα υψηλής διέγερσης όπως αναστάτωση στον ύπνο, επιθετική συμπεριφορά και χαμηλή αυτοσυγκέντρωση.

Επίσης, η Μετατραυματική Διαταραχή επηρεάζει την μνήμη των θυμάτων με διάφορους τρόπους. Π.χ., τα παιδιά που πάσχουν από αυτή τη διαταραχή μπορεί να αδυνατούν να περιγράψουν την εμπειρία που έχουν βιώσει και που προκάλεσε το τραύμα. Έλλειψη συνεργασίας, εχθρικότητα, εξασθενημένη ικανότητα στην ανάκληση των γεγονότων με λεπτομέρειες, είναι πιθανό να συμβούν ως αποτέλεσμα του τραύματος⁹⁸.

3.1.4 Δυσκολίες Κοινωνικής Επανένταξης και Ενσωμάτωσης μετά την Επιστροφή στις Χώρες Προέλευσης

Τα παιδιά που έχουν πέσει θύματα του Trafficking δεν υποφέρουν μόνο από σωματικά ή ψυχικά τραύματα όπως προαναφέρθηκε αλλά κινδυνεύουν άμεσα και πριν από όλα να ξαναπέσουν θύματα εκμετάλλευσης. Επιπλέον, καθώς τα παιδιά θύματα μεγαλώνουν σε αυτού του είδους τα εγκληματικά δίκτυα, μπορεί τα ίδια να διακινούν άλλα παιδιά ή να χρησιμοποιηθούν σε άλλες παράνομες ή και εγκληματικές δραστηριότητες⁹⁹.

Οι λόγοι που προκαλούν τέτοιες καταστάσεις από τις οποίες τα παιδιά είναι πολύ δύσκολο να βγουν έχουν να κάνουν με πολλές παραμέτρους. Αυτές εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από το περιβάλλον στο οποίο τα παιδιά γυρίζουν μετά την

⁹⁷ Farley M., Prostitution, Trafficking and Traumatic Stress, The Southwest Journal of Criminal Justice, Vol. 2, No 1, 2005

⁹⁸ Combating the Trafficking in Children for Sexual Purposes - A Training Guide, ECPAT International, 2006

⁹⁹ Philippe P., Tournecueillert V., The Trafficking of Albanian Children in Greece, Terre des Hommes, 2003

απελευθέρωση τους καθώς και από άλλες που έχουν να κάνουν με την σωματική και ψυχολογική κατάσταση στην οποία έχουν έλθει μετά την εμπειρία της εκμετάλλευσης. Το περιβάλλον αυτό μπορεί να είναι η ίδια η οικογένεια τους, η κοινότητα ή η ευρύτερη κοινωνία που τα παιδιά αυτά ανήκουν.

Τα θύματα που έχουν καταφέρει να επιβιώσουν καταβεβλημένα από την εμπειρία και τις επιπτώσεις της αφού γυρίσουν συνηθίζουν να ζουν εγκλωβισμένα. Τα συναισθήματα που βιώνουν συνήθως είναι προδοσία, φόβος και υποψία για τους άλλους με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται να συμμετέχουν ενεργά και να τους εμπιστεύονται. Επίσης, η ντροπή που νιώθουν για την προσωπική αποτυχία στη μη πραγματοποίηση των προσδοκιών που έχουν να κάνουν τόσο με τον εαυτό τους και της οικογένεια όσο και με την κοινότητα όπου ανήκουν, ενισχύει τον εγκλωβισμό και την περιθωριοποίηση τους¹⁰⁰.

Τα περισσότερα παιδιά, ειδικά τα κορίτσια που διακινήθηκαν με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση βιώνουν ακραίο κοινωνικό αποκλεισμό και στίγμα. Είναι γνωστό ότι αρκετά συχνά έχουν κατηγορηθεί ότι εκείνα προκάλεσαν την κατάσταση στην οποία βρίσκονται λόγω της προκλητικής τους συμπεριφοράς όπως επίσης και γιατί δεν κατάφεραν να ξεφύγουν από αυτό. Όλες σχεδόν θεωρούνται πόρνες ακόμα και όταν η διακίνηση τους δεν σχετίζονταν με την σεξουαλική εκμετάλλευση ή την πορνεία, με αποτέλεσμα να αυξηθεί η αποτυχία στην αποκατάσταση και ακόμα περισσότερο οι κίνδυνοι περιθωριοποίηση τους. Παράλληλα, τα ίδια τα παιδιά βιώνουν ενοχή που υπομείνανε τελικά την εκμετάλλευση.

Ανήμπορα να αντιμετωπίσουν ένα τόσο εχθρικό περιβάλλον τη στιγμή που περισσότερο το χρειάζονται, τα θύματα καταλήγουν ξανά εκεί που μπορεί να έχουν ένα είδος ελέγχου του εαυτού και που νιώθουν χρήσιμοι. Στις περιπτώσεις των ανηλίκων που έχουν εκπορνευτεί, το αίσθημα της απόγνωσης τα οδηγεί στο συμπέρασμα πως μόνο στο να δουλεύεις ως “πόρνη” μπορεί να επιβιώσεις. Τα παιδιά θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης για παράδειγμα, λόγω της χαμηλής αυτοεκτίμησης τους, διατρέχουν άμεσο κίνδυνο να γυρίσουν πάλι στους διακινητές ακόμα και όταν έχουν καταφέρει να ξεφύγουν και να ελευθερωθούν. Από την άλλη, η επιστροφή στην οικογένεια αποτελεί μια δύσκολη διαδικασία την οποία τα περισσότερα θύματα την αποφεύγουν. Η οικογένεια σε πολλές περιπτώσεις έχει αρνηθεί την επιστροφή τους γιατί αποτελούν για αυτήν «ντροπή» η οποία θα

¹⁰⁰ Volpicelli S., Understanding and Counteracting Trafficking in Persons, IOM, 2004

προκαλέσει κοινωνική κατακραυγή. Σε πολλές περιπτώσεις κοριτσιών από την Αλβανία, η οικογένειά τους ανήμπορη να τα προστατεύσει από την κατακραυγή των μικρών κλειστών κοινωνιών όπου ανήκουν, προτίμησε να τα αποκαλέσει «νεκρά» σε δήθεν δυστυχήματα στο εξωτερικό.

Η έλλειψη γνώσεων και εκπαίδευσης λόγω της στρατολόγησης τους στις περισσότερες των περιπτώσεων σε μικρή ηλικία, επίσης αποτελεί για τα θύματα - κορίτσια αλλά και αγόρια - ένα άλλο σημαντικό παράγοντα που τα οδηγεί στην πορνεία ή και σε άλλες μορφές εκμετάλλευσης. Το να δουλεύουν για τον εαυτό τους, τους δίνει την αίσθηση ότι μπορούν να κάνουν ότι θέλουν και να κρατήσουν τα χρήματα. Από την άλλη συνηθίζουν στο να έχουν σεξουαλική επαφή ή αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους σε θέση ισχύος απέναντι στους πελάτες γεγονός το οποίο τους βοηθάει στην αποκατάσταση της αυτοπεποίθησης τους.

3.2 Οι Επιπτώσεις στην Κοινωνία

Τα παιδιά είναι το μέλλον της εκάστοτε κοινωνίας ανά τον κόσμο το οποίο μέλλον στηρίζεται στα δικά τους εύθραυστα πόδια. Τα συστήματα που η κάθε κοινωνία αναπτύσσει για την προστασία των παιδιών της όταν δεν ανταποκρίνονται με επάρκεια, γεννούν ως είδαμε παραπάνω, φαινόμενα όπως το Trafficking ανηλίκων. Δυστυχώς τα φαινόμενα αυτά γυρίζουν μπούμερανγκ στην ίδια την κοινωνία η οποία απορρίπτει τα παιδιά θύματα τη στιγμή που περισσότερο τη χρειάζονται. Το συναίσθημα που αναβιώνουν είναι η εγκατάλειψη, ενώ πίστευαν πως έχουν κερδίσει το δικαίωμα στην ελευθερία με την επιστροφή στο σπίτι τους.

Στη συνέχεια, τα παιδιά αυτά γίνονται πολύ συχνά θύματα κοινωνικού αποκλεισμού καθώς στιγματίζονται ανεξίτηλα ειδικά όσα διακινήθηκαν με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση. Όμως, το σημαντικότερο ζήτημα σχετικά με το φαινόμενο του Trafficking και τις επιπτώσεις του δεν είναι η σεξουαλικότητα στις περιπτώσεις που τα θύματα έχουν διακινηθεί με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση, αλλά μάλλον η σχέση μεταξύ των φύλων και η ανισότητα στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας μεταξύ γυναικών και αντρών¹⁰¹.

¹⁰¹ MacDonald C., Lambie I., Simmons L., Counselling for Sexual Abuse, A Therapist's Guide to Working with Adults, Children and Families, Oxford University Press, 1995

Στην περίπτωση των ανηλίκων αναδεικνύονται άλλα ζητήματα που αφορούν την οικογένεια, την κοινότητα και τις πολιτικές που το εκάστοτε κράτος σχεδιάζει για την προστασία της πλέον ευάλωτης ομάδας του που είναι τα παιδιά. Ασχέτως με τον τρόπο που έχουν στρατολογηθεί και μεταφερθεί, τα παιδιά θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης στερούνται το δικαίωμα στη ελευθερία, το δικαίωμα να μην ζουν υπό καθεστώς δουλείας, να μην εξαναγκάζονται ακούσια, να μην πέφτουν θύματα βασανιστηρίων και απάνθρωπης μεταχείρισης, να μην πέφτουν θύματα κακοποίησης και το δικαίωμα στη υγεία. Άλλα παιδιά που ζουν ακόμα σε συνθήκες δουλείας είναι ο χειρότερος καθρέφτης της σημερινής κοινωνίας η οποία αγωνίζεται για τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τη στιγμή που αυτά τα παιδιά έχουν χάσει το δικαίωμα στη ζωή¹⁰².

Η μόνη αντίδραση των παιδιών θυμάτων ως μηχανισμός άμυνας απέναντι σε αυτού του είδους την απόρριψη, είναι το μίσος και η επιθυμία για εκδίκηση και αναπτύσσουν κατ' αυτόν τον τρόπο συμπεριφορές ίδιες με αυτές οι οποίες τους οδήγησαν σε αυτή την κατάσταση. Έτσι, ένας φαύλος κύκλος μίσους απέναντι στην ίδια την ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια ξεκινά και τελειώνει στην ίδια την κοινωνία μας.

Στερούμενοι σχεδόν κάθε δικαιώματος ως πολίτες, τα παιδιά αυτά μεγαλώνουν σε ένα κοινωνικό σύστημα το οποίο από τη μία δεν μπορεί να τα προστατεύει από την εκμετάλλευση και από την άλλη αδυνατεί να τα εντάξει ξανά στο κοινωνικό ιστό του με αποτέλεσμα να «χάνει» σε κάθε περίπτωση ικανά αυριανά μέλη του.

¹⁰² Phinney A., Trafficking of Women and Children for Sexual Exploitation in the Americas, Women, Health and Development Program, Pan-American Health Organization, 2002

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ:
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ
ΣΕ ΑΛΒΑΝΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ: ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Κεφάλαιο I: ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

1.1 Κοινωνικές Πολιτικές του Κράτους για την Πρόληψη, Προστασία και την Αρωγή των Ανηλίκων Θυμάτων.

Η ύπαρξη του φαινομένου του Trafficking στην Αλβανία αναγνωρίστηκε επίσημα από το Αλβανικό κράτος μόλις το 2001 κάτω από την πίεση της κοινωνίας των πολιτών και της διεθνής κοινότητας. Αμέσως μετά, η αντιμετώπιση του τοποθετήθηκε ψηλά στην πολιτική ατζέντα παρά το γεγονός ότι ακόμα και σήμερα η βασική μέριμνα του κράτους για την καταπολέμηση του φαινομένου παραμένει η ποινική δίωξη του δράστη (του διακινητή).

Η Αλβανική κυβέρνηση άρχισε να εξετάζει το έγκλημα της διακίνησης ανθρωπίνων όντων ξεκινώντας με την τροποποίηση της υπάρχουσας νομοθεσίας. Το γεγονός αυτό ήρθε και ως επιτακτικότητα που οφείλεται επίσης στο ότι η Αλβανία υπέγραψε και επικύρωσε το Πρωτόκολλο του Παλέρμο το οποίο μπήκε σε ισχύ τον Σεπτέμβριο του 2003. Εκτός αυτού, η Αλβανία έχει επικυρώσει την Συνθήκη για την Καταπολέμηση του Οργανωμένου Εγκλήματος και τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών, καθώς επίσης και την Διεθνή Συνθήκη σχετικά με τις Χείριστες Μορφές Παιδικής Εργασίας του ILO. Σήμερα, ο Αλβανικός ποινικός κώδικας ποινικοποιεί το Trafficking ανθρωπίνων όντων, των γυναικών και των παιδιών και ο ορισμός του ακολουθεί τον ορισμό που έχει δοθεί στον πρωτόκολλο του Παλέρμο.¹⁰³

Η σχετική αναφορά για το αδίκημα του Trafficking ανηλίκων απεικονίζεται στον Αλβανικό Ποινικό Κώδικα, Άρθρο 128/b, πρόσφατα τροποποιημένος από την Αλβανική Βουλή το 2002. Πριν από αυτή τη χρονιά το Trafficking δεν αποτελούσε αδίκημα στην Αλβανική νομοθεσία¹⁰⁴.

Ενώ ο Αλβανός νομοθέτης παραδοσιακά έχει υπάρξει αυστηρός στην ποινικοποίηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών, η πολιτεία είχε παραλείψει την ποινικοποίηση της εκμετάλλευσης τους μέσω της καταναγκαστικής εργασίας καθώς δεν είχε προβλέψει καμία άλλη ρύθμιση έξω από το γενικό πλαίσιο

¹⁰³ Transnational Protection of Children, The case of Albania and Greece 2000-2006, Terre des Hommes – ARSIS, 2006

¹⁰⁴ Maksutaj A., Joint West Research Project on Trafficking in Children for Sexual Purposes in Europe: The sending Countries – Albania Report, CRCA, 2004

του Trafficking. Διεθνείς ΜΚΟ κάνουν λόγο για έντονες διαστάσεις στο εσωτερικό Trafficking με τη μορφή της καταναγκαστικής εργασίας και επαιτείας των ανηλίκων.

Δυστυχώς, ενώ σημειώθηκε σημαντική βελτίωση του ποινικού κώδικα σχετικά με την ποινικοποίηση του Trafficking, αλλαγές στην θέσπιση νόμων για την προστασία των θυμάτων καθυστέρησαν να σημειωθούν. Αναφορικά με τα μέτρα για την πρόληψη, την προστασία και την επανένταξη των θυμάτων του Trafficking, η Κυβέρνηση της Αλβανίας ενέκρινε δυο Εθνικές Στρατηγικές για την καταπολέμηση του φαινομένου και μια ειδική Στρατηγική για το Trafficking ανηλίκων.

Κατόπιν Προεδρικού Διατάγματος nr. 77 τις 15/6/2001, η Διυπουργική Ομάδα αποτελούμενη από εκπροσώπους των Υπουργείων Εσωτερικών, Εξωτερικών, Δικαιοσύνης, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Πολιτισμού, Νεολαίας και Αθλησης, Παιδείας και Επιστήμης καθώς επίσης και αξιωματούχοι άλλων υπηρεσιών έφτασε στον σχεδιασμό της Εθνικής Στρατηγικής για την καταπολέμηση του Trafficking διάρκειας 4 χρόνων. Στον σχεδιασμό αυτής καλέστηκαν επίσης Διεθνείς Οργανισμοί και Ειδικοί Αξιοματούχοι στον αγώνα για την καταπολέμηση του φαινομένου όπως ο OSCE, UNHCR, IOM, “Save the Children”, “Terre des Hommes”, “Vatra e Gruas Vlonjate” κ.α. Ο σκοπός της ήταν η δημιουργία οδηγιών για την πρόληψη και την πάταξη του Trafficking, για την προστασία και την αρωγή των θυμάτων και για την προώθηση της κοινωνικής τους επανένταξης. Αξίζει δε να σημειωθεί, πως ο ρόλος των κοινωνικών υπηρεσιών στην πρόληψη του φαινομένου δεν ήταν ξεκάθαρος και όλες οι προσπάθειες συγκεντρώνονται στην επανένταξη των θυμάτων¹⁰⁵.

Η Αλβανική Κυβέρνηση αναγνώρισε ως ένα βασικό σημείο πρόληψης του φαινομένου τα σχολεία τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμο χώρο ενημέρωσης για τους κινδύνους του Trafficking. Γι’ αυτό τον σκοπό, ο αρμόδιος υπουργός δεσμεύτηκε να συμπεριλάβει στο νέο σχολικό πρόγραμμα 2002-2003, εκπαιδευτικό υλικό σχετικό με τους κινδύνους του Trafficking και την προώθηση της αδιαλλαξίας απέναντι στη βία κατά των γυναικών και παιδιών καθώς επίσης προέβλεψε και την εκπαίδευση των δασκάλων.

Μετά την πρώτη Εθνική Στρατηγική του 2001-2004, η Κυβέρνηση της Αλβανίας σχεδίασε άλλες δυο σχετικές στρατηγικές για την καταπολέμηση του Trafficking

¹⁰⁵ Vlerësim i shërbimeve të kujdesit ndaj fëmijës dhe i institucioneve për fëmijët pa kujdes prindëror, National Albanian Center for Social Studies, 2005

ανθρωπίνων όντων. Στο μεταξύ, το 2002 επικυρώθηκε και η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Η δεύτερη Εθνική Στρατηγική επικυρώθηκε τον Ιούλιο του 2005 για την περίοδο 2005-2007 όπου μαζί και με την Εθνική Στρατηγική για την καταπολέμηση του Trafficking ανηλίκων επικυρώθηκε και το Μνημόνιο Συνεργασίας για την δημιουργία ενός Εθνικού Μηχανισμού Αναφοράς για την αναγνώριση και την βελτιωμένη αρωγή των θυμάτων Trafficking. Η τρίτη Εθνική Στρατηγική για την καταπολέμηση του Trafficking ανηλίκων και την προστασία των θυμάτων επικυρώθηκε στις 30/5/2008. Στο μεταξύ, η Αλβανία επικύρωσε τη Διακρατική Συμφωνία με την Ελλάδα για την προστασία και την αρωγή των ανηλίκων θυμάτων Trafficking στις 27/2/2006. Επίσης, τον Ιανουάριο του 2008 το Εθνικό Συντονιστικό Γραφείο για την καταπολέμηση του Trafficking έδωσε πρόσθετη σημασία στην ενίσχυση μέτρων για την προστασία των παιδιών από την εκμετάλλευση της καταναγκαστικής εργασίας και επαιτείας. Σε αυτό το πλαίσιο, ο ποινικός κώδικας τροποποιήθηκε με την εισαγωγή του άρθρου 124§b σχετικά με την «κακομεταχείριση των ανηλίκων» το οποίο ποινικοποιεί μεταξύ άλλων το φαινόμενο της εκμετάλλευσης παιδιών για καταναγκαστική εργασία, την επαιτεία και άλλες καταναγκαστικές υπηρεσίες. Επιπλέον, με την προσθήκη μιας παραγράφου στο άρ.117 του Π.Κ. σχετικά με την πορνογραφία ανηλίκων και τελικά με την εισαγωγή του άρθρου 128§b, ποινικοποιεί όχι μόνο τη στρατολόγηση, υπόθαλψη και υποδοχή των ανηλίκων αλλά και την πώλησή τους¹⁰⁶.

1.2 Η Κοινωνία των Πολιτών και οι Δράσεις της για την Πάταξη του Φαινόμενου - Δράσεις Διεθνών και Τοπικών ΜΚΟ

Μέχρι το 2003 στην Αλβανία υπήρχαν 750 ΜΚΟ-Μη Κερδοσκοπικοί - διεθνείς και τοπικοί - εγγεγραμμένοι στο Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων οι οποίοι δραστηριοποιούνταν στο πεδίο του Trafficking. Από αυτούς μόνο ένας μικρός αριθμός οργανισμών είναι εξειδικευμένοι στις δράσεις για την καταπολέμηση του Trafficking ανηλίκων¹⁰⁷. Μεταξύ άλλων οι UNICEF, Save the Children, Terre des Hommes, CARITAS κ.α., έπαιξαν το σημαντικότερο ρόλο στην άσκηση πίεσης για την

¹⁰⁶ National Strategy for the Fight against Child Trafficking and the Protection of Child Victims of Trafficking 2008-2010, Republic of Albania, Ministry of Interior, Office on the National Coordinator on Combating Trafficking in Persons, 2008

¹⁰⁷ Philippe P., Tournecueillert V., The Trafficking of Albanian Children in Greece, Terre des Hommes, 2003

αναγνώριση της ύπαρξης του φαινομένου του Trafficking ανηλίκων και στη συνέχεια την ανάληψη δράσης εκ μέρους του Αλβανικού Κράτους για την καταπολέμηση του.

Ωστόσο, πριν τον σχεδιασμό της Εθνικής Στρατηγικής για την καταπολέμηση του Trafficking, το Αλβανικό Κράτος δεν είχε εμπλακεί σε καμία προσπάθεια της κοινωνίας των πολιτών στην αναγνώριση αυτού του φαινομένου. Όπως αναφέρθηκε και στις αιτίες της εμφάνισης του φαινομένου και των διαστάσεων που αυτό πήρε στην Αλβανία, η αδράνεια του κράτους και η έλλειψη ευθύνης για την προστασία των παιδιών, δυσκόλεψε αρκετά την αποτελεσματικότητα των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνταν στο πεδίο. Από την άλλη, το Αλβανικό Κράτος επικεντρώθηκε στην τιμωρία του δράστη και ανέθεσε όλο το έργο κοινωνικής φροντίδας στις ΜΚΟ. Πρόληψη, προστασία, εκπαίδευση των επαγγελματιών, ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, ίδρυση μονάδων για την προστασία των θυμάτων, έρευνες στο πεδίο κ.α., είναι κάποιες από τις δράσεις που ανέλαβαν οι ΜΚΟ στην Αλβανία στην προσπάθεια τους αφενός να καλύψουν όλα τα κενά που υπήρχαν στο σύστημα προστασίας των ανηλίκων γενικότερα και αφετέρου στην αυτή καθ' αυτή προστασία τους.

Οι δράσεις και τα προγράμματα για την καταπολέμηση του Trafficking ανηλίκων στην Αλβανία έχουν επικεντρωθεί στους εξής βασικούς άξονες:

- ✓ την καταγραφή του φαινομένου,
- ✓ τον εντοπισμό των θυμάτων,
- ✓ την προστασία και τον ασφαλή επαναπατρισμό τους,
- ✓ την δικτύωση των εμπλεκόμενων φορέων δημόσιων και μη,
- ✓ την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και των ΜΜΕ και
- ✓ την εκπαίδευση όλων των στελεχών που έρχονται σε επαφή με τα παιδιά.

Η μεταφορά τεχνογνωσίας των Διεθνών Οργανισμών στην εφαρμογή και την υλοποίηση των προγραμμάτων και μέτρων για την πάταξη του φαινομένου είναι μια βασική προσφορά για την βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών με τελικό αποδέκτη τα παιδιά. Η εκπαίδευση αστυνομικών των τμημάτων αντιτράφικινγκ και των τελωνιακών υπαλλήλων που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια των δράσεων των ΜΚΟ για την πάταξη του φαινομένου στην Αλβανία, επίσης αποτελεί ένα σημαντικό βήμα όχι μόνο για την ορθή αναγνώριση των παιδιών θυμάτων Trafficking αλλά και την προσέγγισή τους. Ο πυρήνας προσέγγισης των

παιδιών ήταν και παραμένει ο σεβασμός των δικαιωμάτων τους ακόμα και στην περίπτωση που τα παιδιά αρνηθούν την αναγνώριση τους ως θύματα του Trafficking.

1.3 Σύζευξη των Δράσεων του Κράτους και της Κοινωνίας των Πολιτών για την Καταπολέμηση του Φαινομένου. Η Επίδραση της στο Φαινόμενο

Όλες οι δράσεις του κράτους αλλά και της κοινωνίας των πολιτών στην Αλβανία για την καταπολέμηση του Trafficking απευθύνονται σε τρεις βασικές ομάδες παιδιών:

- ❖ τα παιδιά θύματα,
- ❖ τα παιδιά πιθανά θύματα και
- ❖ τα παιδιά οιωνοί θύματα ή που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο για να διακινηθούν.

Τα παιδιά που έχουν πέσει θύματα του Trafficking παραπέμπονται είτε από δημόσιους φορείς είτε από τους street workers ή τους κοινωνικούς λειτουργούς που δουλεύουν στις κοινότητες των παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο.

Στο Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων λειτουργεί Τμήμα Συντονισμού των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην πρόληψη, την κοινωνική επανένταξη και τον επαναπατρισμό των θυμάτων Trafficking.

Το Υπουργείο Παιδείας και Επιστήμης σε συνεργασία με τους IOM, UNICEF και Terre des Hommes (στα πλαίσια του προγράμματος TACT) έχουν οργανώσει μια σειρά δράσεων οι οποίες έχουν να κάνουν με την πρόληψη του φαινομένου του Trafficking και άλλων φαινομένων που έχουν να κάνουν με τη βία, την παραμέληση και την παράνομη μετανάστευση των ανηλίκων μέσα στα σχολεία. Επίσης, το Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικών Θεμάτων και Ίσων Ευκαιριών επίσης σε συνεργασία με τους ILO και OSCE έχει οργανώσει σεμινάρια εκπαίδευσης επαγγελματιών που ασχολούνται με την επανένταξη των θυμάτων.

Για την ουσιαστικότερη επίτευξη των μέτρων και δράσεων στο πλαίσιο συντονισμού τους και με απώτερο στόχο την προστασία των ανηλίκων θυμάτων Trafficking, το 2002 δημιουργήθηκε η Συμμαχία “Μαζί ενάντια στο Trafficking Παιδιών” - “BKTF-Bashkë Kunder Trafikimit te Femijeve”, βασικός στόχος της οποίας είναι η πρόληψη, η προστασία και η επανένταξη των παιδιών θυμάτων. Μέλη της Συμμαχίας είναι τόσο Διεθνείς ΜΚΟ και μη, όσο και Κυβερνητικοί

Οργανισμοί¹⁰⁸. Η Συμμαχία ενάντια στο Trafficking ανηλίκων στην Αλβανία δραστηριοποιείται επίσης στην Εθνική Εκστρατεία ενάντια στην καταναγκαστική επαιτεία σε συνεργασία με τους OSCE, Υπουργείο Εργασίας, Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών, Υπουργείο Εσωτερικών και τον Δήμο των Τιράνων¹⁰⁹.

Αξιίζει δε να σημειωθεί πως η BKTf συμμετείχε στον σχεδιασμό των Εθνικών Στρατηγικών για το Trafficking ανηλίκων καθώς το Αλβανικό κράτος δεν είχε καμία προηγούμενη εμπειρία στο πεδίο αυτού του φαινομένου παρόλο που οι διαστάσεις του στη χώρα είχαν πάρει τραγικές διαστάσεις¹¹⁰.

Τέλος, το πρόγραμμα TACT III (Διακρατικές Δράσεις ενάντια στο Trafficking Ανηλίκων) με κεντρικό άξονα την προστασία των παιδιών θυμάτων με εταίρους την Terre des Hommes - αποστολή στην Αλβανία και την ΑΡΣΙΣ Ελλάδα και Αλβανία καθώς και με κρατικές επιχορηγήσεις και των δυο χωρών Αλβανία κα Ελλάδα, υλοποιήθηκε στις δυο χώρες με διάρκεια 3 έτη από τον Ιούνιο του 2006 έως τον Ιούνιο του 2009. Ο τελικός στόχος αυτού του προγράμματος για την Αλβανία ήταν η δημιουργία Μονάδων Παιδικής Προστασίας σε 7 πόλεις στην Αλβανία οι οποίες θα λειτουργήσουν πιλοτικά σε επίπεδο Δήμων με στόχο την προστασία των παιδιών από κάθε μορφή εκμετάλλευσης τους και την πρόληψη του φαινομένου του Trafficking. Η επίτευξη αυτού του στόχου θα ήταν δυνατή με την παρακολούθηση των παιδιών, ομάδων και κοινοτήτων σε κίνδυνο. Η στελέχωση τους πραγματοποιήθηκε με εξειδικευμένους επαγγελματίες που είχαν εργαστεί στα παραρτήματα της Terre des Hommes στις ανάλογες πόλεις με στόχο την παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών στις ομάδες στόχου. Αυτή τη στιγμή στην Αλβανία λειτουργούν 9 τέτοιες μονάδες με την υποστήριξη των UNICEF και “Save the Children”¹¹¹.

Σύμφωνα με επίσημες εκθέσεις αλλά και με εκθέσεις των εμπλεκόμενων φορέων εμφανίζεται μια μείωση του αριθμού των ανηλίκων θυμάτων του Trafficking από την Αλβανία στο εξωτερικό. Οι λόγοι που συνδέονται με αυτή τη μείωση σύμφωνα με

¹⁰⁸ “Children of the World - Albania” (FBSH), “Help for the Children” (NPF), “World Vision in Albania”, Tjetër Vizion”, “Amaro Drom”, “Free Legal Services”, “Volontariato Internazionale di Sviluppo”, “Rromani Baxt”, “Terre des Hommes”, “Save the Children”, “Qendra për Praktika Ligjore të Integruara”, “International Social Services – Albania Branch”, “Partners for Children”, “Shoqata Kombëtare Edukimi për Jetën”, “Aksion Plus”, “Qendra Kombëtare për Ndihma Komunitare”, “Centro Informazione e Educazione allo Sviluppo”, “Qendra e Grave me Probleme Sociale”, “Qendra për Nisma Ligjore Qytetare”, “Caritas Albania”, “Common Actions Against Poverty” (CAAP).

¹⁰⁹ <http://bktf-coalition.org/shqip/index.html>

¹¹⁰ Zgjidhjet e gjetura ne Shqipëri për Shoqërimin e Fëmijëve – Viktima të Trafikut, Terre des Hommes - Ndihmë për Fëmijët, Iceberg Publicity, 2004

¹¹¹ Πηγή: TACT Project Albania-Greece 2006-2009

την (Danaaj 2008) περισσότερο έχουν να κάνουν με τη μείωση της τάσης για μετανάστευση από την Αλβανία σε άλλες χώρες και με την βελτίωση των νόμων για την παράνομη μετανάστευση και το λαθρεμπόριο πάρα με την ενισχυμένη φύλαξη των συνόρων. Στην ίδια έκθεση αναφέρεται πως η BKTF μιλάει όχι για μείωση του φαινομένου αλλά για μείωση του αριθμού των θυμάτων εντοπισμένων από το Αλβανικό τμήμα αντιτράφικινγκ λόγω της μη χρήσης σωστών οδηγιών για την αναγνώριση τους. Η συγγραφέας αναφέρει ότι παρόλα αυτά, όλες οι δράσεις για την καταπολέμηση του φαινομένου στην Αλβανία στις οποίες εμπλέκονται οι δημόσιοι φορείς και οι ΜΚΟ διεθνείς και μη, έχουν επηρεάσει την ίδια τη φύση του, εννοώντας πως το φαινόμενο υπάρχει όμως έχει εξελιχθεί κάνοντας το πιο «κρυφό» στα μάτια των αρχών¹¹².

Τέλος, οι Υπηρεσίες Αρωγής Ανηλίκων Θυμάτων στην Αλβανία είναι:

- **Τα Ιδρύματα Φιλοξενίας:** (Δημόσια και μη),
- **Οι Δημόσιες Αρχές:**
 - **Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Θεμάτων και Ίσων Ευκαιριών** στο οποίο υπάγονται οι: Η Επιτροπή για Ίσες Ευκαιρίες, Η Μονάδα κατά της Παιδικής Εργασίας και οι Δημόσιες Κοινωνικές Υπηρεσίες,
 - **Υπ. Εσωτερικών στο οποίο υπάγονται οι:** Ο Συντονιστής για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων και το Τμήμα Anti – Trafficking,
 - **Υπ. Δικαιοσύνης – Τμήμα Ανηλίκων και Ο Συνήγορος του Πολίτη – Τμήμα για τα Δικαιώματα του Παιδιού,**
- **Οι Εκπρόσωποι των Διεθνών Οργανισμών:** (IOM ILO-IPEC, OSCE, UNICEF),
- **Οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί:** (Διεθνείς και μη).

¹¹² Danaaj S., Raport i Analizës së Situates së Trafikimit të Fëmijëve në Shqipëri, BKTF, 2008

Κεφάλαιο II: ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Κοινωνικές Πολιτικές του Κράτους για την Πρόληψη, Προστασία και την Αρωγή των Ανηλίκων Θυμάτων.

Στην Ελλάδα τα μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση του φαινομένου του Trafficking αφορούν το κανονιστικό πλαίσιο, τη δίωξη των δραστών, την παροχή προστασίας και αρωγής στα θύματα, την πρόληψη του φαινομένου με την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και την ανάπτυξη συνεργασίας σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο¹¹³.

Το πρώτο βήμα για την αντιμετώπιση του φαινομένου από το επίσημο κράτος ήταν η σύσταση της Ομάδας Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων (ΟΚΕΑ) τον Απρίλιο του 2001 με πρωτοβουλία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Ο στόχος ήταν η θεσμοθέτηση ενός ειδικού συντονιστικού οργάνου με αντικείμενο τη χάραξη στρατηγικής για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων και την πρόταση συγκεκριμένων μέτρων που θα συμβάλλουν αποφασιστικά στην καταπολέμηση των κυκλωμάτων που διακινούν και εμπορεύονται γυναίκες και παιδιά, σε εθνική και διεθνή κλίμακα. Η ανάπτυξη συνεργασίας με Διεθνείς και Εθνικούς οργανισμούς και με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ήταν επίσης ένα βασικό σκέλος αυτής της στρατηγικής.

Τον Μάιο του 2004 συστήθηκε η Ειδική Διυπουργική Επιτροπή με σκοπό τον συντονισμό σε πολιτικό επίπεδο των εργασιών για την εφαρμογή των διατάξεων του Ν.3064/2002 σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων οκτώ συναρμόδιων Υπουργείων. Έργο της Επιτροπής ήταν η εκπόνηση, στα μέσα του 2004, ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης, με τίτλο “Δράσεις κατά της Εμπορίας Ανθρώπων” για την ολοκληρωμένη και αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου. Το εν λόγω πρόγραμμα καλύπτει δράσεις για τον εντοπισμό και την αναγνώριση των θυμάτων, την ολοκληρωμένη προστασία και επανένταξή τους, την εκπαίδευση αστυνομικών, δικαστών και εισαγγελέων και την ευαισθητοποίηση του κοινού. Η υπογραφή Μνημονίου Συνεργασίας στις 29/11/2005 στα πλαίσια της εν λόγω Επιτροπής, θέτει το πλαίσιο

¹¹³ Θέσεις και Προτάσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στο Θέμα Της Εμπορίας Ανθρώπων – Η Κατάσταση στην Ελλάδα, Κείμενο Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 14/6/2007

συνεργασίας μεταξύ κρατικών φορέων, του Διεθνή Οργανισμού Μετανάστευσης - ΔΟΜ και δώδεκα εξειδικευμένων ΜΚΟ για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων. Η Διυπουργική Επιτροπή στη συνέχεια αναβαθμίστηκε σε Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή (ΕΝΕ) με σκοπό τον συντονισμό σε πολιτικό επίπεδο των εργασιών για την εφαρμογή των διατάξεων του Ν.3064/2002 και την εισήγηση νομοθετικών ή άλλων μέτρων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Προϊόν των εργασιών της επιτροπής ήταν η επικαιροποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την καταπολέμηση του φαινομένου του Trafficking τον Νοέμβριο του 2006. Σχετικά με τα μέτρα για την προστασία και αρωγή στα αναγνωρισμένα θύματα εμπορίας ανθρώπων, καθώς και τα πρόσωπα στα οποία έχει χορηγηθεί προθεσμία περίσκεψης, παρέχεται, σύμφωνα με το νόμο, προστασία. Αυτή περιλαμβάνει:

- Τηλεφωνικές γραμμές στήριξης θυμάτων του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) 197 και των ΜΚΟ “Αλληλεγγύη της Εκκλησίας της Ελλάδας” του “Δικτύου Γυναικών Ευρώπης” κ.λπ.,
- Στέγαση σε ξενώνες που λειτουργούν από κρατικούς φορείς (ΕΚΚΑ, Δημοτικές Αρχές, κλπ) ή μη-κυβερνητικές οργανώσεις (ΚΛΙΜΑΚΑ, Αλληλεγγύη, ΕΚΥΘΚΚΑ (Κέντρο Έρευνας και Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης και Κοινωνικού Αποκλεισμού), ΚΑΘΒ (Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων) κ.λπ.,
- Ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη,
- Νομική αρωγή (Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Ελληνικό Παρατηρητήριο Συμφωνιών Ελσίνκι, Δικηγορικοί Σύλλογοι - Legal Aid),
- Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη,
- Εθελοντικός επαναπατρισμός μέσω του ΔΟΜ (δράση χρηματοδοτούμενη από την ΥΔΑΣ/ΥΠΕΞ),
- Άδεια παραμονής και εργασίας,
- Πρόσβαση σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης,
- Προώθηση στην απασχόληση (Αναπτυξιακή Σύμπραξη για την Προώθηση Ίσων Δικαιωμάτων για τα Διακινούμενα Άτομα –ΑΣΠΙΔΔΑ – Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL).

Αν και ο νόμος δεν ορίζει ρητά τη λειτουργία συστήματος παραπομπής περιστατικών εμπορίας ανθρώπων, το Μνημόνιο Συνεργασίας που υπογράφηκε από τα μέλη της Διυπουργικής Επιτροπής, τον ΔΟΜ και τις δώδεκα ΜΚΟ ορίζει ως συντονιστή του (άτυπου) συστήματος παραπομπής το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ)¹¹⁴.

Συγκεντρωτικά, οι Υπηρεσίες Αρωγής ανηλίκων θυμάτων στην Ελλάδα είναι:

- **Ιδρύματα φιλοξενίας που ορίζει το Π.Δ. 233/2003** όπως: (ενδεικτικά) Μονάδα Κοινωνικής Φροντίδας Παιδιού Αναρρωτήριο Πεντέλης, Εταιρία Προστασίας Ανηλίκων Πειραιά “Καλός Ποιμήν”, Παιδόπολη Αγ. Ανδρέας Καλαμακίου, Παιδόπολη Νεάπολης Λασιθίου Κρήτης κ.α.,
- **Δημόσιες Αρχές** στις οποίες ανήκουν οι: **Δικαστικές Αρχές & Υπηρεσίες, Αστυνομικές Αρχές, Κοινωνική Πρόνοια** και η **Ανεξάρτητη Αρχή του Συνηγόρου του Πολίτη**:
 - ✓ **Δικαστικές Αρχές και Υπηρεσίες** όπου ανήκουν οι: Εισαγγελέας Ανηλίκων, Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων και η Εταιρία Προστασίας Ανηλίκων,
 - ✓ **Αστυνομικές Αρχές** όπου ανήκουν οι: Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας - Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας - Ομάδα Anti-trafficking*, ΓΑΔΑ αλλά και άλλων πόλεων - Διεύθυνση Ασφάλειας - Υποδιεύθυνση Δίωξης Εγκλημάτων κατά ζωής και ιδιοκτησίας - Τμήμα Ανηλίκων, Υποδιεύθυνση Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος Αρχαιοκαπηλίας και Ηθών - Τμήμα Ηθών - Ομάδα Anti-trafficking, Υποδιεύθυνση Δίωξης Οργανωμένου Εγκλήματος - Τμήμα Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων,
 - ✓ **Κοινωνική Πρόνοια** - Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης – ΕΚΚΑ (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης),
 - ✓ **Ανεξάρτητη Αρχή του Συνηγόρου του Πολίτη** - Κύκλος για τα Δικαιώματα του Παιδιού,

¹¹⁴ Εθνικό Σχέδιο Δράσης της Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, Νοέμβριος 2006.

* Το 2007 εφαρμόστηκε για πρώτη φορά σε Διημερίδα – Άσκηση επί Χάρτου το Σχέδιο του Υπ. Εσωτερικών και της Ελληνικής Αστυνομίας «ΙΛΑΕΙΡΑ» (Σχέδιο Διυπουργικής-Επιχειρησιακής Δράσης σε Εθνικό Επίπεδο για την Αντιμετώπιση και Καταπολέμηση της Οικονομικής Εκμετάλλευσης της Γενετήσιας Ζωής Γυναικών και Ανηλίκων), με τη συμμετοχή αστυνομικού προσωπικού των αρμόδιων υπηρεσιών, του ΔΟΜ και των ΜΚΟ. Στις 16/7/2008, πήρε την τελική του μορφή και τέθηκε υπό την αιγίδα της Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπ. Δικαιοσύνης.

- **Εκπρόσωποι στην Ελλάδα των Διεθνών Οργανισμών** όπως: ΔΟΜ, Ελληνική Επιτροπή της UNICEF, Σύμφωνα Σταθερότητας για την Νοτιοανατολική Ευρώπη, Γραφείο Θεσ/νίκης και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες,
- **Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί** όπως: (ενδεικτικά) ΑΡΣΙΣ, Γιατροί του Κόσμου, Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, PR.A.K.S.I.S. – Προγράμματα Ανάπτυξης, Κοινωνικής Στήριξης και Ιατρικής Συνεργασίας, Ίδρυμα για το Παιδί και την Οικογένεια, Το Χαμόγελο του Παιδιού, Νέα Ζωή κ.α.

2.2 Κανονιστικό Πλαίσιο

Οι διατάξεις που ρυθμίζουν το νομοθετικό πλαίσιο για το Trafficking στην Ελλάδα περιέχονται στους εξής νόμους:

- Ο **N.3064/2002** (ΦΕΚ Α' 248/15.10.2002), τροποποιεί τα σχετικά άρθρα του ελληνικού Ποινικού Κώδικα και ποινικοποιεί όλες τις σύγχρονες μορφές εμπορίας ανθρώπων (την εμπορία με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, την εξαναγκαστική εργασία, την αφαίρεση οργάνων και τη στρατολόγηση ανηλίκων για συμμετοχή σε ένοπλες συρράξεις). Το αδίκημα της εμπορίας ανθρώπων τιμωρείται σε βαθμό κακουργήματος. Ο Νόμος αναγνωρίζει την υποχρέωση της πολιτείας να παρέχει προστασία και στήριξη (συμπεριλαμβανομένης και της δυνατότητας εθελοντικού επαναπατρισμού) στα θύματα εμπορίας ανθρώπων τα οποία έχουν επίσημα αναγνωριστεί ως τέτοια από τον αρμόδιο Εισαγγελέα.
- Το **Π.Δ. 233/2003** (ΦΕΚ Α' 204/28.8.2003) καθορίζει του φορείς, τα μέτρα και τον τρόπο παροχής προστασίας στα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η προστασία αυτή περιλαμβάνει στέγαση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχολογική και κοινωνική στήριξη, νομική αρωγή και **εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση σε περιπτώσεις ανήλικων θυμάτων**.
- Ο **N.3386/2005**, στα άρθρα 46-52, περιλαμβάνει διατάξεις για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Οδηγίας 2004/81/EK του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, προβλέπει την χορήγηση στα πιθανολογούμενα θύματα προθεσμίας επίσκεψης (άρθρο 48) ενός μηνός που στην περίπτωση ανηλίκων μπορεί να παραταθεί στους δύο μήνες, προκειμένου να αποφασίσουν αν επιθυμούν να συνεργαστούν με τις αρμόδιες Αρχές για τη δίωξη των

δραστών. Κατά το διάστημα αυτό παρέχεται στα πιθανολογούμενα θύματα η προστασία που προβλέπεται για τα αναγνωρισμένα θύματα (εκτός από την άδεια παραμονής και εργασίας). Επίσης με το Νόμο αυτό ρυθμίζεται η χορήγηση και ανανέωση άδειας παραμονής σε αναγνωρισμένα θύματα εμπορίας ανθρώπων που επιθυμούν να συνεργαστούν με τις αρμόδιες Αρχές για τη δίωξη των εμπόρων. Η άδεια παραμονής χορηγείται στα θύματα, χωρίς την υποχρέωση καταβολής παράβολου και παρέχει πρόσβαση στην αγορά εργασίας και σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης.

Ο προσφάτως ψηφισθείς **Νόμος 3536/2007** (ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης) στο άρθρο 11 § 3, ορίζει για πρώτη φορά ρητά ότι τα αναγνωρισμένα θύματα εμπορίας ανθρώπων δεν απελαύνονται και τυχόν απόφαση απέλασης αναστέλλεται. Με τη διάταξη αυτή καλύπτεται το προηγούμενο νομικό κενό και προστατεύονται τα θύματα εμπορίας από τον κίνδυνο της απέλασης¹¹⁵.

Τέλος, σε διεθνές και ευρωπαϊκό νομοθετικό επίπεδο, η Ελλάδα έχει κυρώσει το Συμπληρωματικό Πρωτόκολλο του Ο.Η.Ε για την εμπορία Ανθρώπων, τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης και το Πρόσθετο Πρωτοκόλλο του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του Παιδιού και τη Διακρατική συμφωνία Ελλάδας – Αλβανίας για την προστασία κα αρωγή θυμάτων εμπορίας από την Αλβανία.

2.3 Η Κοινωνία των Πολιτών και οι Δράσεις της για την Πάταξη του Φαινομένου

Στην Ελλάδα οι δράσεις για την καταπολέμηση του φαινομένου του Trafficking είχαν ως αφετηρία την κοινωνία των πολιτών. Ειδικά για τους ανηλίκους οι δράσεις αυτές ξεκίνησαν σχεδόν παράλληλα με την εμφάνιση του φαινομένου. Η εικόνα των παιδιών των φαναριών στους δρόμους των μεγαλουπόλεων της χώρας, στις καφετερίες της ιστορικής πόλης στο κέντρο της Αθήνας ή στις αστικές συγκοινωνίες να επαιτούν μαζικά καθαρίζοντας τα τζάμια των αυτοκινήτων, πουλώντας μικροαντικείμενα ή παίζοντας μουσική, προκάλεσε αμέσως την ανάληψη δράσεων οι

¹¹⁵ Θέσεις και Προτάσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στο Θέμα Της Εμπορίας Ανθρώπων – Η Κατάσταση στην Ελλάδα, Κείμενο Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 14/6/2007

οποίες στόχο είχαν σε πρώτη φάση την επαφή με το ίδιο το φαινόμενο. Έχοντας ως βασικό σκοπό την επαφή με τα παιδιά θύματα της εκμετάλλευσης, δράσεις στο πεδίο όπως “κοινωνικές παρεμβάσεις εκτός δομής” – “κοινωνική εργασία στο δρόμο” εκ μέρους της ΑΡΣΙΣ και PR.A.K.S.IS, έφεραν ως αποτέλεσμα την ανάδειξη ενός πολύ μεγάλου αριθμού παιδιών κυρίως από την Αλβανία να έχουν διακινηθεί στην Ελλάδα με σκοπό την εκμετάλλευση τους.

Μέχρι το 2002, λόγω της έλλειψης νομοθετικού πλαισίου στην Ελλάδα για τα παιδιά θύματα του Trafficking, οι υπηρεσίες που προσέφεραν αυτές οι Οργανώσεις αφορούσαν την χαρτογράφηση και την καταγραφή του φαινομένου. Στη συνέχεια οι δράσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου στοχοθετήθηκαν τόσο στην πρόληψη του όσο και στον εντοπισμό των παιδιών θυμάτων, στην παροχή ψυχοκοινωνικής και νομικής στήριξης, στη δικτύωση με οργανώσεις και την παραπομπή των παιδιών, την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για το φαινόμενο και καλές πρακτικές αντιμετώπισης του, την εκπαίδευση των επαγγελματιών μέσω σεμιναρίων και την έρευνα.

Τα τελευταία χρόνια, πραγματοποιούνται εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης με σκοπό την πρόληψη του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων. Οι δράσεις αυτές αποτελούν πρωτοβουλία τόσο κρατικών φορέων (Υπουργείο Εξωτερικών, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας), όσο και μη-κυβερνητικών οργανώσεων (ΑΡΣΙΣ, STOP NOW, Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης κλπ.) και του ΔΟΜ. Οι δράσεις αυτές απευθύνονται κυρίως σε θύματα ή πιθανολογούμενα θύματα αλλά και σε παιδιά που βρίσκονται σε άμεσο κίνδυνο για να πέσουν θύματα του Trafficking.

Για παράδειγμα, Το Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακομεταχείρισης ανταποκρίθηκε στις προσκλήσεις του Τμήματος Ασφάλειας Θεσσαλονίκης για παροχή υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε θύματα παράνομης διακίνησης που έχουν συλληφθεί. Ως ΜΚΟ παρεμβαίνει στη διάρκεια της κράτησης των θυμάτων, κατά την οποία αναπτύσσεται σοβαρή συναισθηματική κρίση για τα θύματα αλλά και για τις αρχές που συμμετέχουν στη διαδικασία. Επομένως, αποτελεί τον κατάλληλο χρόνο για τον αναπροσανατολισμό όλων των συμμετεχόντων στη κρίση (τα θύματα, οι αστυνομικές αρχές και οι

δημόσιοι φορείς). Ωστόσο, πρωταρχικός σκοπός του Κέντρου παραμένει η ψυχοκοινωνική υποστήριξη των θυμάτων¹¹⁶.

Η σημαντικότερη δράση των ΜΚΟ και των Διεθνών Οργανισμών κατά της εμπορίας ανηλίκων στην Ελλάδα είναι η άσκηση κριτικής και πίεσης για την λήψη θεσμικών μέτρων εκ μέρους της επίσημης πολιτείας μέσω των εκθέσεων και προτάσεων οι οποίες πηγάζουν από τη δουλειά στο πεδίο όπου το φαινόμενο της εμπορίας ανηλίκων διαδραματίζεται. Μετά την υπογραφή του Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ της Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής, των 12 ΜΚΟ και του ΔΟΜ, τέθηκαν ως άμεσες προτεραιότητες για το μέλλον η προώθηση πιο ενεργού ρόλου των ΜΚΟ κατά τις διαδικασίες αναγνώρισης και παραπομπής θυμάτων με την υπογραφή ειδικού παραρτήματος το οποίο θα περιλαμβάνει τις εξειδικευμένες υπηρεσίες που παρέχονται από κάθε ΜΚΟ.

Οι ΜΚΟ που έχουν αναλάβει δράσεις κατά της εμπορίας παιδιών στην Ελλάδα είναι οι εξής:

- **ΑΡΣΙΣ** – Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξη Νέων
- **Γιατροί του Κόσμου**
- **Ε.Κ.Υ.Θ.Κ.Κ.Α.** - Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης και Κοινωνικού Αποκλεισμού
- **Ίδρυμα για το Παιδί και την Οικογένεια**
- **Κ.Α.Θ.Β** - Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακομεταχείρισης
- **PR.A.K.S.I.S** – Προγράμματα Ανάπτυξης, Κοινωνικής Στήριξης και Ιατρικής Συνεργασίας¹¹⁷

¹¹⁶ <http://mighealth.net/el/index.php>

¹¹⁷ Οδηγός Υπηρεσιών Κοινωνικής Μέριμνας και Προστασίας Παιδιών στην Ελλάδα και την Αλβανία, ΑΡΣΙΣ (με την Υποστήριξη της Hellenic Aid του Υπ. Εξωτερικών Ελλάδας και της UNICEF)

2.4 Πολιτικές σε Διακρατικό Επίπεδο για την Προστασία και Αρωγή των Ανηλίκων Θυμάτων

Στις 27/2/2006, υπογράφηκε στα Τίρανα η Συμφωνία μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Συμβουλίου Υπουργών της Δημοκρατίας της Αλβανίας για την προστασία και την αρωγή των θυμάτων εμπορίας ανηλίκων από την Αλβανία. Οι αρχές που λήφθηκαν υπόψη στην υπογραφή της είναι το βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου και ο σεβασμός των απόψεων του, η αρχή της μη διάκρισης, το δικαίωμα στην ενημέρωση και το απόρρητο στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία. Οι βασικές επιδιώξεις της συμφωνίας είναι εκτός των άλλων η προστασία των θυμάτων της εμπορίας ανηλίκων η οποία αποτελεί προτεραιότητα και των δυο μερών, η αμοιβαιότητα θέσπισης απαραίτητου νομικού πλαισίου για την υλοποίηση συγκεκριμένων διαδικασιών και δομών προστασίας και αρωγής θυμάτων εμπορίας ανηλίκων.

Η Συμφωνία κυρώθηκε στις 20/08/2008, περιέχει 20 άρθρα και αποσκοπούν στη:

1. **Δίωξη** του δράστη της εμπορίας ανηλίκων μέσω της αποτελεσματικής εναρμόνισης των ορισμών εγκλημάτων και διαδικασιών – συνεργασία βάσει αμοιβαίως αποδεκτών αρχών και μεθόδων και της δράσης και συνεργασίας μεταξύ των αστυνομικών αρχών,
2. **Πρόληψη** μέσω των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών για την αντιμετώπιση των γενεσιουργών αιτιών της εμπορίας ανηλίκων, της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και την εφαρμογή θεσμικών μέτρων για την πρόληψη της εμπορίας ανηλίκων,
3. **Προστασία** η οποία θα αφορά τον εντοπισμό ανηλίκων θυμάτων, την παραπομπή του σε αρμόδιους λειτουργούς, τον διορισμό προσωρινού επιτρόπου, την εξατομικευμένη αξιολόγηση των περιπτώσεων, την εξεύρεση και την εφαρμογή μόνιμης λύσης, τον ασφαλή επαναπατρισμό¹¹⁸, την πλήρη ενσωμάτωση του ανηλίκου

¹¹⁸ Σύμφωνα με το αρ.13 του Ν.3064/2002, κάθε θύμα εμπορίας έχει το δικαίωμα επαναπατριsmού με ασφαλή μέσα και χωρίς την προσβολή της αξιοπρέπειας του. Στην περίπτωση των ανηλίκων, αξιωματικός της αστυνομίας ετοιμάζει σχετική έκθεση και ο Εισαγγελέας Ανηλίκων αποφασίζει για τη διαδικασία επαναπατριsmού μέσω της Ελληνικής αποστολής του ΔΟΜ. Πριν αποφασιστεί ο επαναπατριsmός του ανηλίκου διεξάγεται κοινωνική έρευνα στο οικογενειακό περιβάλλον του ανηλίκου με σκοπό την διασφάλιση της καταλληλότητας αυτού.

στη χώρα προορισμού που σε αυτό το σημείο προτείνεται η ενσωμάτωση του ανηλίκου σε οικογενειακό ή κοινοτικό περιβάλλον από την τοποθέτηση του σε ιδρύματα¹¹⁹.

Επίσης, η έναρξη της τρίτης φάσης του διακρατικού προγράμματος TACT διάρκειας 3 ετών σημαντικό μέρος των δράσεων του οποίου χρηματοδοτεί και το Υπ. Εξωτερικών Ελλάδας μπορεί να αποτελέσει το βασικό επιχειρησιακό βραχίονα τόσο για την περιστολή του φαινομένου όσο και την ενεργοποίηση-αξιοποίηση της διακρατικής συνεργασίας. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα περιλαμβάνει στην Αλβανία σειρά δράσεων για την πρόληψη της εμπορίας παιδιών και την επανένταξη των παιδιών θυμάτων και στην Ελλάδα τον εντοπισμό και την προστασία των παιδιών θυμάτων στις πόλεις Θεσσαλονίκη και Αθήνα καθώς και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση αρχών και υπηρεσιών σε όλη τη χώρα¹²⁰.

¹¹⁹ Συμφωνία μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Συμβουλίου Υπουργών της Δημοκρατίας της Αλβανίας για την προστασία και την αρωγή των θυμάτων εμπορίας ανηλίκων της 27/2/2006.

¹²⁰ «Η αρχή μιας συνέχειας», άρθρο του Ν. Γαβαλά Ιδρυτικού μέλους της ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ στο τεύχος 4 της περιοδικής έκδοσης της ΑΡΣΙΣ “Human Trafficking”, Ιούλιος 2006

Κεφάλαιο III: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΟΥ TRAFFICKING

3.1 Προγράμματα για την Καταγραφή, τον Εντοπισμό και την Προστασία των Ανηλίκων Θυμάτων - Το Παράδειγμα της ΜΚΟ “ΑΡΣΙΣ”

Στην Ελλάδα, τα περισσότερα ανήλικα θύματα που διακινήθηκαν μετά το 1990 με σκοπό την εκμετάλλευσή τους όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο προέρχονταν κυρίως από την Αλβανία και χωρίζονται σε δυο βασικές κατηγορίες:

- οι ανήλικοι μέχρι 13 ετών που διακινούνται με σκοπό την εκμετάλλευσή της εργασίας τους, συνήθως επαιτείας στο δρόμο και
- έφηβοι (κορίτσια και αγόρια) για σεξουαλική εκμετάλλευσή.

Αυτό, αν και είναι σημαντικό στοιχείο, δεν αποτελεί τον κανόνα. Παιδιά που εργάζονται στο δρόμο μπορεί να έχουν πέσει θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσής ή να διατρέχουν άμεσο κίνδυνο να πέσουν θύματα αυτής. Γι’ αυτόν τον λόγο τα προγράμματα για την καταπολέμηση του Trafficking ανηλίκων στην Ελλάδα, αφορούσαν κυρίως αυτές τις δυο ομάδες και ξεκίνησαν έχοντας ερευνητικούς σκοπούς με τη μορφή της καταγραφής του φαινομένου. Στη συνέχεια, ως αποτέλεσμα δράσεων της κοινωνίας των πολιτών όπως επισημάνθηκε, οι σκοποί υλοποίησης τους αφορούσαν την καταπολέμηση του φαινομένου και την προστασία των ανηλίκων θυμάτων.

Η “ΑΡΣΙΣ” - Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων - ιδρύθηκε το 1992 και δραστηριοποιείται με σκοπό την προστασία των νέων και την πρόληψη της κοινωνικής τους περιθωριοποίησης. Από το 1998, κάποιες από τις εθελοντικές της δράσεις στοχευτήθηκαν στην προστασία και την αρωγή παιδιών που εντόπιζε να επαιτούν στους δρόμους της Θεσσαλονίκης. Τα παιδιά αυτά ήταν θύματα εμπορίας ανηλίκων όπως προέκυψε από έρευνες στις οποίες έγινε αναφορά και στα παραπάνω κεφάλαια. Από το 2002 η δράση της ΑΡΣΙΣ για την υποστήριξη των παιδιών θυμάτων Trafficking από την Αλβανία αποτελεί μέρος του προγράμματος TACT. Ο στόχος αυτού του προγράμματος είναι η πρόληψη της εμπορίας ανηλίκων, η προστασία παιδιών θυμάτων ή παιδιών σε κίνδυνο και η υποστήριξη της ένταξης/επανένταξης τους.

Η παρέμβαση της ΑΡΣΙΣ περιλαμβάνει:

- καθημερινή παρέμβαση στο δρόμο¹²¹ για τον εντοπισμό των παιδιών που επαιτούν ή που εργάζονται στο δρόμο από δυο κοινωνικούς επιστήμονες* εκ των οποίων ο ένας αλβανόφωνος με σκοπό την προσέγγιση των παιδιών που δεν μιλούν την ελληνική γλώσσα αλλά και την πιο αποτελεσματική προσέγγιση τους,
- ψυχοκοινωνική και νομική στήριξη των παιδιών αυτών ανάλογα με τις ανάγκες τους, δημιουργική απασχόληση και ενισχυτική διδασκαλία, ατομική συμβουλευτική στους εφήβους και παροχή ειδών πρώτης ανάγκης,
- υποστήριξη του εθελούσιου επαναπατρισμού για παιδιά θύματα εμπορίας και δράσεις για την προετοιμασία της επανένταξης τους μέσω εξειδικευμένων προγραμμάτων που υλοποιούνται στην Αλβανία σε συνεργασία με τοπικές υπηρεσίες και κοινωνικούς φορείς,
- άμεση προσέγγιση και ενημέρωση των ασυνόδευτων ανηλίκων από την Αλβανία που κρατούνται από τις αστυνομικές αρχές και πρόκειται να απελαθούν καθώς και υποστήριξη της επανένταξης τους στην Αλβανία,
- διαρκή ενημέρωση – ευαισθητοποίηση αστυνομικών αρχών, κοινωνικών υπηρεσιών και του κοινού και άμεση συνδρομή εφόσον ζητηθεί.

Με σκοπό τον καλύτερο συντονισμό των παρεμβάσεων που περιλαμβάνει το TACT οι οποίες υλοποιούνται και στις δυο χώρες (Αλβανία - Ελλάδα), η ΑΡΣΙΣ τον Φεβρουάριο του 2006 ίδρυσε το γραφείο διακρατικής συνεργασίας στη πόλη των Τιράνων. Τα αποτελέσματα αυτής της δράσης αναδεικνύουν το έντονο πρόβλημα της παιδικής εργασίας το οποίο είναι ένα καθημερινό φαινόμενο στους δρόμους της πρωτεύουσας της Αλβανίας σήμερα. Το πρόγραμμα TACT είχε τρεις φάσεις, ξεκίνησε το 2002 και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2009.

¹²¹ Στην ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ χρησιμοποιείται ο όρος street work. Περιλαμβάνει 4 ώρες παρέμβαση στο δρόμο από ομάδες που απαρτίζονται από δυο κοινωνικούς επιστήμονες ο ένας αλβανόφωνος, με σκοπό την χαρτογράφηση των περιοχών που εργάζονται παιδιά και την καταγραφή του φαινομένου, τον εντοπισμό θυμάτων και την προστασία τους, καθώς και παιδιών σε κίνδυνο που συνοδεύονται από τους γονείς αλλά που εκμεταλλεύονται από τους ίδιους μέσω της καταναγκαστικής εργασίας στο δρόμο.

* Η ομάδα των επαγγελματιών που κάνουν παρέμβαση στο δρόμο αποτελείται από ειδικότητες που προέρχονται από το πεδίο των κοινωνικών επιστημών όπως ενδεικτικά: κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, κοινωνικοί ανθρωπολόγοι, ψυχοθεραπευτές και οι επιστήμονες κοινωνικής πολιτικής.

3.2 Παρέμβαση στο δρόμο – Μία Μορφή Κοινωνικής Παρέμβασης εκτός Δομής για τον Εντοπισμό και την Προστασία Θυμάτων Trafficking

Για την υλοποίηση των προγραμμάτων καταπολέμησης του Trafficking ανηλίκων που εργάζονται σε χώρους όπως ο δρόμος, η βασική μεθοδολογία που εφαρμόζεται είναι η παρέμβαση στο δρόμο ή το **street work** όπως προαναφέρθηκε. Αποτελεί ένα είδος κοινωνικής παρέμβασης εκτός δομής (**outreach work**) και απευθύνεται σε ανηλίκους που είναι θύματα παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης με τη μορφή της εργασίας στο δρόμο ή της επαιτείας.

Οι βασικές αρχές που διέπουν τις Κοινωνικές Παρεμβάσεις εκτός Δομής είναι οι εξής:

- Η αρχή της προσέγγισης βάσει της οποίας οι ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού δεν έρχονται προς τις κοινωνικές υπηρεσίες γιατί απλά δεν ζητούν τίποτα πλέον από αυτές. Με βάση αυτήν την πραγματικότητα οι ομάδες κοινωνικών επιστημών που πλαισιώνουν μια κοινωνική υπηρεσία προσεγγίζουν αυτούς τους πληθυσμούς με στόχο τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης.
- Η αρχή της κινητής μονάδας παρέμβασης βάσει της οποίας είτε πεζοί, είτε μέσα σε ειδικό όχημα, η προσέγγιση πρέπει να γίνει με ένα κατάλληλο μέσο, έτσι ώστε να εντοπιστούν αυτές οι ομάδες.
- Η αρχή της διαμεσολάβησης βάσει της οποίας άνθρωποι – κλειδιά ή οι διαμεσολαβητές οι οποίοι έχουν πρόσβαση σε ομάδες κοινωνικά αποκλεισμένες που ζουν σε έντονη εσωστρέφεια, λειτουργούν ως γέφυρα ανάμεσα στην ομάδα της οποίας είναι μέλη και της ομάδας εργασίας στο δρόμο.
- Η αρχή του ελέγχου των στερεοτύπων βάσει της οποίας σύμφωνα και με τον Durkheim, για να παρατηρήσουμε ένα κοινωνικό φαινόμενο πρέπει πρώτα να απομακρυνθούμε από τις δεδομένες αντιλήψεις και τα «εύκολα» κοινωνικά στερεότυπα. Ο κοινωνικός επιστήμονας για να μπορεί να δουλεύει στο δρόμο είναι υποχρεωμένος να εξασκηθεί στο εξής εγχείρημα: “το γεγονός ότι κάποιες συμπεριφορές δεν είναι κατανοητές με βάση τις γνωστές νόρμες του μέσου όρου, δεν τους αφαιρεί τη νομιμοποιητική δύναμη να υπάρχουν”.
- Η αρχή της μη άσκησης κυριαρχίας μέσα από την φιλανθρωπία και την προσφορά βοήθειας βάσει της οποίας οι επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με ομάδες

κοινωνικού αποκλεισμού και προσφέρουν υπηρεσίες, πρέπει πρωτίστως να αλλάξουν τους όρους της διαπραγμάτευσης με τον πληθυσμό προς την κατεύθυνση της μη επιβολής προτύπων και άρα μη άσκησης κυριαρχίας¹²².

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφερθεί πως, στον σχεδιασμό κοινωνικής πολιτικής για τις ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο σιδηρός κανόνας στην κοινωνική εργασία: Όσοι περισσότερο χρειάζονται τις κοινωνικές υπηρεσίες λιγότερο τις χρησιμοποιούν¹²³. Όπως είδαμε και στις αιτίες εμφάνισης του φαινομένου, τα παιδιά που περισσότερο είναι ευάλωτα στη διακίνηση εμπορίας ανηλίκων, ανήκουν σε ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού. Όταν τα ανήλικα θύματα επέρχονται σε καθεστώς εκμετάλλευσης και δουλείας και η πρόσβαση σε χώρους που εκμεταλλεύονται είναι δυσχερής, η κοινωνικές υπηρεσίες που παρέχονται από δομές οι οποίες δεν εφαρμόζουν παρεμβάσεις στο πεδίο, δεν θα φτάσουν σχεδόν ποτέ στον εντοπισμό αυτού του πληθυσμού.

Ο κοινωνικός λειτουργός είναι ένας από τους βασικότερους επαγγελματίες της διεπιστημονικής ομάδας προσέγγισης στο δρόμο καθώς, εκτός αυτών των παρεμβάσεων αναλαμβάνει τον ρόλο του υπεύθυνου των υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής στήριξης, προστασίας και ένταξης.

Δεδομένου ότι ο εντοπισμός ενός παιδιού που έχει πέσει θύμα του Trafficking γίνεται στο δρόμο και ο τελικός στόχος είναι η απομάκρυνση του από το περιβάλλον εκμετάλλευσης, έχει πάντα προτεραιότητα η προσέγγιση του. Σε αυτή την περίπτωση οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορεί να «παριστάνουν» τους πελάτες στους χώρους που δουλεύει ο ανήλικος. Παράλληλα, μπορεί να συμμετέχουν σε κάποιο event δρόμου με τη μορφή ενός δημιουργικού εργαστηρίου το οποίο έχουν οργανώσει με αποκλειστικό σκοπό την προσέγγιση του, πάντα στα πλαίσια της οργάνωσης την οποία εκπροσωπούν.

Ο τρόπος προσέγγισης του ανηλίκου για τον οποίο υπάρχουν βάσιμες υποψίες ότι έχει πέσει θύμα του Trafficking, θα καθορίζεται από την βασική αρχή της εξατομίκευσης, καθώς μεγαλύτερη σημασία έχει η προσωπική του μαρτυρία από το γενικότερο θεωρητικό πλαίσιο προσέγγισης¹²⁴.

¹²² Παπαδοπούλου Δ., Λυγδοπούλου Τ., Κοινωνικές Παρεμβάσεις εκτός Δομής – Ένα Μεθοδολογικό Εργαλείο, EQUAL – ΣΥΓΚΛΙΣΕΙΣ-ΕΕΤΑ, Αθήνα, 2008

¹²³ Παράδοση μαθήματος “ Σύγχρονη Κοινωνική Πολιτική και Σχεδιασμός”, Υπ. Καθηγήτρια Βάγια Χ., Ακαδημαϊκό έτος 2004-2005

¹²⁴ Frequently Asked Questions About Services to Trafficked Children, USCCB Migration and Refugee Services

Πρέπει να τονιστεί ότι η προσέγγιση στο δρόμο γίνεται υποχρεωτικά από ομάδες οι οποίες αποτελούνται από 2 επαγγελματίες εκ των οποίων ο ένας μιλάει με τον ανήλικο και ο άλλος παρατηρεί γενικά το πλαίσιο γύρω από αυτόν. Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργούν ένα ασφαλές πλαίσιο τόσο για τους ίδιους όσο και για τον ανήλικο ο οποίος μπορεί εν τέλει να ζητήσει ο ίδιος τη βοήθεια της ομάδας. Επίσης, οι δυναμικές στην προσέγγιση διαφέρουν όταν οι ομάδες αποτελούνται από 2 ή 3 άτομα το πολύ.

Το βέλτιστο συμφέρον και η προστασία του ανηλίκου αλλά και του ίδιου του επαγγελματία είναι τα θεμέλια στην εφαρμογή αυτού του τύπου παρέμβασης. Η συμμετοχή νομικού εκπροσώπου σε μια ομάδα για την καταπολέμηση του Trafficking είναι απαραίτητος καθώς, λόγω της εγκληματικής του φύσης, ο κοινωνικός λειτουργός συνεργάζεται άμεσα σε όλα τα στάδια εντοπισμού και προστασίας του ανηλίκου θύματος ή και της οικογένειάς του με στόχο την παροχή νομικής συμβουλευτικής και εκπροσώπησης.

Ο χρόνος που χρειάζεται ο ανήλικος να εμπιστευτεί τον επαγγελματία που τον προσεγγίζει, θα καθοριστεί από την συνέπεια του και από τους ορθούς χειρισμούς που θα κάνει σε συνεργασία με την διεπιστημονική ομάδα στην οποία ανήκει. Στην περίπτωση των ανηλίκων που έχουν πέσει θύματα του Trafficking, η επιστράτευση κοινωνικού λειτουργού που μιλάει τη γλώσσα τους είναι ένα σημαντικό εργαλείο που θα διευκολύνει ολόκληρη τη διαδικασία της προσέγγισης του και στη συνέχεια της απομάκρυνσης και της προστασίας του ανηλίκου από την εκμετάλλευση.

Μετά τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης με το ανήλικο θύμα, οι κοινωνικοί λειτουργοί συλλέγουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία για την παραπομπή του στις επίσημες αρχές για την αναγνώριση του ως θύμα εμπορίας ανηλίκων. Σε αυτό το στάδιο η βασική μέριμνα του κοινωνικού λειτουργού είναι η εξασφάλιση κατάλληλου χώρου φιλοξενίας προς ταχεία απομάκρυνση του από το περιβάλλον εκμετάλλευσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει εξειδικευμένο πλαίσιο φιλοξενίας και αρωγής ανηλίκων θυμάτων Trafficking. Παράλληλα, είναι απαραίτητη η νομική στήριξη του παιδιού προκειμένου να διασφαλιστούν τα δικαιώματά του ως θύμα και να μην αντιμετωπιστεί ως δράστης αξιόποινων πράξεων. Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί πως ο εντοπισμός του παιδιού είναι κομβικής σημασίας καθώς ο τρόπος αντιμετώπισης του κατά το στάδιο αναγνώρισης ως θύματος πρέπει να καθορίζεται με βάση το φύλο, την ηλικία του, τα ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία και την καταγωγή του, την πνευματική, συναισθηματική και την ψυχοσωματική του κατάσταση.

Επίσης, πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη το γεγονός ότι ο ανήλικος μπορεί να μην γνωρίζει την τοπική γλώσσα και γι' αυτό οι κοινωνικοί λειτουργοί ερευνούν για την διασφάλιση διερμηνέα. Συγχρόνως επιδιώκεται ο ταχύτερος εντοπισμός της οικογένειας του ανηλίκου, ο οποίος αποτελεί υποχρέωση εισαγγελικών και αστυνομικών αρχών, όταν ο ανήλικος είναι ασυνόδευτος (αρ. 47 παρ. 2 β' του Ν. 3386/05). Πρέπει να τονιστεί πως από τη στιγμή που ξεκινάει η διαδικασία αναγνώρισης, ο ανήλικος έρχεται σε επαφή με τις αστυνομικές αρχές και υπηρεσίες. Γι' αυτό είναι πολύ σημαντικό οι κοινωνικοί λειτουργοί να τον ενημερώνουν με σαφήνεια για όλη τη διαδικασία και να του εξηγήσουν τους λόγους που πρέπει να ακολουθείται η συγκεκριμένη διαδικασία.

3.3 Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί ως Φορείς Πρόληψης του Φαινομένου

Η βραβευμένη Διεθνής Ανθρωπιστική Οργάνωση Terre des Home η οποία δραστηριοποιείται στην πάταξη του Trafficking ανηλίκων σε όλο τον κόσμο, έχει υιοθετήσει το μοντέλο παρέμβασης σύμφωνα με τα στάδια εξέλιξης του φαινομένου, δηλ. πως ξεκινάει και γιατί, ποια είναι τα θύματα, ποιες οι επιπτώσεις του, ποιες οι ανάγκες των θυμάτων και ποιες είναι οι κατάλληλες πρακτικές προς εφαρμογή. Και σε αυτό το μοντέλο ο ανήλικος είναι στο επίκεντρο της παρέμβασης και των δράσεων. Αυτά τα στάδια καθορίζονται ως εξής:

- Εγκατάλειψη του σχολείου από τον ανήλικο → κίνδυνος στρατολόγησης. Η Terre des Homme-αποστολή Αλβανίας σε έκθεση της με τίτλο “Να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε πως ένα παιδί πέφτει θύμα, αυτό θα μας διδάσκει πώς να παρεμβαίνουμε”, αναφέρει πως τα 2/3 των παιδιών που έπεσαν θύματα είχαν εγκαταλείψει το σχολείο.
- Είσοδος στην εργασία συνήθως δουλειά στο δρόμο → κίνδυνος εκμετάλλευσης.
- Απόφαση του ανηλίκου ή της οικογένειας του να μεταναστεύσει → άμεσος κίνδυνος το Trafficking.

- Εισαγωγή σε Ίδρυμα Προστασίας ή Επιστροφή ή Απέλαση —> κίνδυνος η εξαφάνιση* του θύματος¹²⁵.

Οι δράσεις ξεκινάνε με την παρέμβαση στα αίτια που προκαλούν την εγκατάλειψη του σχολείου από τα ανήλικα υποψήφια θύματα. Εδώ μιλάμε για δράσεις πρόληψης του φαινομένου που όπως αναφέρθηκε και στις πολιτικές αντιμετώπισης αφορούν είτε στο σχολείο, είτε στον ίδιο τον ανήλικο και την οικογένεια του, είτε στην κοινότητα είτε στην ίδια την κοινωνία.

Σε αυτό το στάδιο ο κοινωνικός λειτουργός εντοπίζει τον ανήλικο μέσω:

- της κοινωνικής εργασίας στο δρόμο στον χώρο εργασίας του δηλαδή,
- της κοινωνικής εργασίας στην κοινότητα που ο ανήλικος ανήκει,
- της οικογένειας του για την οποία έχει συγκεκριμένες πληροφορίες από τα άτομα «κλειδιά» της κοινότητας,
- των σχολείων όπου φοιτούν παιδιά που βρίσκονται σε άμεσο κίνδυνο να διακινηθούν.

Ο ρόλος του σε αυτό το στάδιο είναι τόσο να ενημερώνει για τις συνέπειες της εγκατάλειψης του σχολείου, όσο και για τους κινδύνους που ενέχει η έκθεση του στο δρόμο και την εργασία. Από την άλλη ενημερώνει και κινητοποιεί ολόκληρη την κοινότητα για τους κινδύνους του Trafficking καθώς επίσης καταγράφει τις ανάγκες των παιδιών που ζουν και ανήκουν σε αυτή. Από την άλλη φέρνει αντιμετώπιση την κοινότητα με τις πραγματικές διαστάσεις της παράνομης μετανάστευσης καθώς περιγράφει με λεπτομέρεια χωρίς όμως υπερβολές τις πραγματικές συνθήκες αυτής της διαδικασίας. Η παρέμβαση των ομάδων κοινωνικής εργασίας στην κοινότητα έχει επίσης μακροπρόθεσμα αποτελέσματα καθώς εντοπίζει και άλλες συνθήκες που συνδέονται με τα αίτια του φαινομένου (π.χ. μη εγγραφή παιδιών στο ληξιαρχείο, παραμέληση και κακοποίηση ανηλίκου, μονογονεϊκές οικογένειες κ.α.).

Η πρόληψη δεν αφορά μόνο τον ανήλικο, την οικογένεια του και την κοινότητα που ανήκει, αφορά επίσης και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για το φαινόμενο καθώς επίσης και τα κέντρα λήψης αποφάσεων που θα αφορούν στις πολιτικές αντιμετώπισης του φαινομένου. Οι κοινωνικοί λειτουργοί οργανώνουν

* Με την εξαφάνιση νοείται ή η επιστροφή του θύματος στη χώρα του ή η μετακίνηση του εκτός ή εντός της χώρας ή ο θάνατος του.

¹²⁵ Zgjidhjet e gjetura ne Shqipëri për Shoqërimin e Fëmijëve – Viktima të Trafikut, Terre des Hommes - Ndihmë për Fëmijët, Iceberg Publicity, 2004

εκστρατείες ευαισθητοποίησης, συντάσσουν λίστες καλών πρακτικών για την αντιμετώπιση και την πάταξη του φαινομένου, συνηγορούν ασκώντας πίεση και κριτική στις πολιτικές του κράτους. Επίσης οι κοινωνικοί λειτουργοί σε αυτό το στάδιο εκπαιδεύουν τους επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή είτε με παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο να διακινηθούν, είτε με παιδιά θύματα διακίνησης.

3.4 Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί ως Φορείς Προστασίας, Στήριξης και Επανένταξης των Παιδιών Θυμάτων

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην αντιμετώπιση του φαινομένου του Trafficking ξεκινάει όπως είδαμε με την πρόληψη του φαινομένου και ολοκληρώνεται με την πλήρη ένταξη του θύματος. Η ένταξη του θα γίνει είτε στη χώρα αποστολής στη περίπτωση που θα γίνει ο εθελούσιος επαναπατρισμός, είτε στη χώρα προορισμού.

Εφόσον ο ανήλικος αναγνωριστεί ως θύμα εμπορίας ανηλίκων, και εντοπιστεί η οικογένεια του, ο ΔΟΜ (αρμόδιος φορέας για τον ασφαλή επαναπατρισμό των θυμάτων Trafficking) διεξάγει κοινωνική έρευνα από την οποία θα προκύπτει η καταλληλότητα ή μη του οικογενειακού περιβάλλοντος του ανηλίκου. Στη συνέχεια, ο ΔΟΜ αναλαμβάνει την μεταφορά και την παραπομπή του σε εξειδικευμένους φορείς για την αρωγή, την αποκατάσταση και την επανένταξη ανηλίκων θυμάτων Trafficking.

Το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων όπως επισημάνθηκε και στα παραπάνω κεφάλαια αποτελεί ένα έγκλημα κατά της ίδιας της ανθρώπινης ζωής και αξιοπρέπειας. Οι συνέπειες αυτού σημαδεύουν τα θύματα σχεδόν για όλη τους ζωή και γι' αυτό η υποστήριξη και στη συνέχεια η θεραπεία τους αποτελεί μια διαδικασία που απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις εκ μέρους των επαγγελματιών που εμπλέκονται στη θεραπευτική διαδικασία.

Η ένταξη ενός ανηλίκου θύματος του Trafficking αποτελεί μια δύσκολη διαδικασία η έκβαση της οποίας θα εξαρτηθεί τόσο από την επιτυχία της θεραπείας του, όσο και από την καταλληλότητα του είδους της παρέμβασης. Σε σχεδόν όλες τις περιπτώσεις οι ανήλικοι θύματα του Trafficking έχουν υποστεί ένα είδος κακοποίησης. Στις περιπτώσεις των ανηλίκων οι οποίοι έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση με σκοπό την εκμετάλλευσή τους, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις

συνέπειες αυτού (βλέπε Κεφ. ΙΙΙ: Οι Επιπτώσεις του Φαινομένου της Παράνομης Διακίνησης και Εκμετάλλευσης Ανηλίκων, σελ. 63-69).

Το αρ.39 της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού αναγνωρίζει το δικαίωμα του ανηλίκου θύματος στην ψυχολογική του αποκατάσταση και την κοινωνική του επανένταξη. Με τον όρο ψυχολογική αποκατάσταση νοείται η επούλωση των νοητικών, σωματικών και ψυχικών πληγών οι οποίες έχουν προκληθεί από τις εξωτερικές αρνητικές εμπειρίες και συμπεριλαμβάνει την βελτιωμένη λειτουργία του, την ευημερία και μια πιο παραγωγική ζωή.

Το σχέδιο παρέμβασης στις περιπτώσεις των ανηλίκων θυμάτων Trafficking αποτελεί μια διαδικασία προσεκτικής αξιολόγησης. Η ηλικία, το φύλο, το είδος της εκμετάλλευσης της οποίας ο ανήλικος είχε πέσει θύμα, οι συνθήκες της στρατολόγησης, τα προηγούμενα βιώματα του κ.α., είναι κάποια από τα στοιχεία που ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να έχει υπόψη όταν κάνει τη διάγνωση του εξυπηρετούμενου. Το πιο σημαντικό σημείο που πρέπει να δοθεί έμφαση στην επανένταξη ενός ανηλίκου θύματος του Trafficking, είναι ο χρόνος που χρειάζεται ο ίδιος για την ανασυγκρότηση του. Αυτή η διαδικασία μοιάζει με ένα παζλ που το κάθε κομμάτι το οποίο έχει χαθεί κατά την περίοδο της εκμετάλλευσης, ο ανήλικος αρχικά θα το βρει και στη συνέχεια θα τα τοποθετήσει σωστά με το κατάλληλο είδος της θεραπείας και της υποστήριξης ενός εξειδικευμένου φορέα. Οι συνέπειες του φαινομένου πρέπει να ληφθούν υπόψη αλλά όπως επισημάνθηκε η προσωπική εμπειρία κάθε ανηλίκου και ο τρόπος που εκείνος θα το αντιμετωπίσει με την κατάλληλη υποστήριξη, είναι αυτή που θα καθορίσει το είδος της παρέμβασης.

Ωστόσο, για να μπορέσουν να αναπτυχθούν ικανοποιητικά, όλα τα παιδιά χρειάζονται ασφάλεια, θρεπτικές τροφές, ύπνο, φροντίδα και νοσοκομειακή περίθαλψη, ασφαλή επαφή με τους κηδεμόνες τους, στοργή και αποδοχή, να αισθάνονται ότι ανήκουν κάπου, καθώς επίσης να τους δοθούν δυνατότητες για την νοητική και την πνευματική τους ανάπτυξη. Το ζητούμενο είναι να αντιληφθούμε ποιες επιπλέον είναι οι ανάγκες ενός παιδιού για να επουλώσει το τραύμα που προκαλείται από την έκθεση στη βία, την εκμετάλλευση, τους κλυδωνισμούς ή σε κάθε συνθήκη που σχετίζεται με την δουλεία, την εξαναγκαστική εργασία ή άλλες χειρίστες μορφές εργασίας.

Στη μελέτη τους οι Hyde & Bales (2006), αναλύουν **τρεις θεωρητικές προσεγγίσεις** για να απαντήσουν στην ερώτηση ποια είναι η κατάλληλη βοήθεια για

να επουλωθούν τέτοιου είδους τραύματα. Η πρώτη, η **θεωρία της γονικής αποδοχής και της απόρριψης** η οποία προέρχεται από μια ακαδημαϊκή, ερευνητικά προσανατολισμένη οπτική και εστιάζει στους γονείς και τους φροντιστές του παιδιού. Η δεύτερη, η **θεωρία του τραύματος** προέρχεται από την κλινική προσέγγιση της ψυχικής υγείας και εστιάζει στον ίδιο τον ανήλικο. Η τρίτη, η **θεωρία της ψυχοκοινωνικής προσέγγισης στην αποκατάσταση**, βασίζεται στην εμπειρία όσων εργάζονται στο πεδίο με τα παιδιά σε κίνδυνο και εστιάζουν στην κοινότητα του παιδιού.¹²⁶

Από όσα αναλύθηκαν στα παραπάνω, συμπεραίνεται ότι και οι τρεις αυτές θεωρίες προσέγγισης για την αποκατάσταση των τραυμάτων του Trafficking θα μπορούσαν να υιοθετηθούν προς εφαρμογή. Αν ανατρέξουμε στην διαδικασία του Trafficking και τα στάδια του, σε όλες τις περιπτώσεις τα παιδιά έχουν βιώσει την εμπειρία του αποχωρισμού. Σύμφωνα με τους Rohner , Khaleque & Cournoyer (2005), τα παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο ανεξάρτητα από τις πολιτισμικές, φυλετικές, γλωσσικές, ή διαφορές φύλου, ανταποκρίνονται με τον ίδιο τρόπο όταν βιώνουν την αποδοχή ή την απόρριψη όταν στερούνται την συνέπεια και συνέχεια της γονικής σχέσης. Πολλά παιδιά δεν νιώθουν ότι τα αγαπούν όταν στέλνονται σε «ξένους» και μακριά από τις οικογένειες τους¹²⁷.

Οι Hyde & Bales (2006), υποστηρίζουν ότι σχετικά με τη θεωρία του τραύματος η οποία μέχρι τώρα έχει εφαρμοστεί σε ανηλίκους σε Ευρώπη και Αμερική, δεν γνωρίζεται αν θα είχε αποτελέσματα σε ομάδες παιδιών π.χ. από την Αφρική. Η ανησυχία που προκύπτει σχετίζεται με τις θεραπευτικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται και οι οποίες έχουν ως επίκεντρο τον «ασθενή» και δεν εστιάζουν στην οικογένεια ή την κοινότητα οι οποίες στην Αφρική είναι πολύ πιο σημαντικές¹²⁸. Το ίδιο σχεδόν ισχύει και για τις κοινότητες των Ρομά και Jevg από την Αλβανία γι' αυτό και τα περισσότερα προγράμματα που σχεδιάστηκαν προς υλοποίηση είχαν ως επίκεντρο την ψυχοκοινωνική προσέγγιση στην προστασία και την αποκατάσταση των παιδιών θυμάτων.

¹²⁶ Hyde J., Bales K., Physical and Mental Health Aspects of Rehabilitating Children Feed from Slavery, Free the Slaves Washington, 2006

¹²⁷ Rohner R., Khaleque A., & Cournoyer D., Parental Acceptance-Rejection Theory, Methods, Cross-Cultural Evidence, and Implications, Journal of the Society for Psychological Anthropology, September 2005, Vol. 33, No. 3

¹²⁸ Hyde J., Bales K., Physical and Mental Health Aspects of Rehabilitating Children Feed from Slavery, Free the Slaves Washington, 2006

Στην ίδια μελέτη των Hyde & Bales (2006), υποστηρίζεται πως η ατομική εστίαση ξεχωριστά από την κοινότητα όπου ανήκει το άτομο δεν μπορεί να εκφράσει ούτε να προσδιορίσει τον ανθρώπινο πόνο από την κατάφορη παραβίαση των δικαιωμάτων τους σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και τις επιπτώσεις του στο παιδί που είναι μέλος αυτής της κοινότητας. Οι ατομικές προσεγγίσεις αποτυγχάνουν να λάβουν υπόψη τον ισχυρό ρόλο του κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου ανάπτυξης των παιδιών. Γι' αυτόν τον λόγο προτείνουν ως την πιο αξιόπιστη προσέγγιση στην αποκατάσταση και θεραπεία, την ψυχοκοινωνική στήριξη η οποία βασίζεται στην σταθερή παροχή ενός κοινωνικού πλαισίου ο οποίος συναντά και ικανοποιεί τις βασικές ανάγκες του ανηλίκου. Επιπλέον χτίζει πάνω στους φυσικούς μηχανισμούς προσαρμοστικότητας του παιδιού από τη μία και της υποστήριξης της οικογένειας και κοινότητας του από την άλλη καθώς παρέχει την εξειδικευμένη εμπειρία στην προώθηση σταθερής και θετικής ανάπτυξης παρά τις αντιξοότητες που θα προκύψουν. **Συμπερασματικά, η ψυχοκοινωνική προσέγγιση στοχεύει στην συναισθηματική αποκατάσταση του παιδιού θύματος ο οποίος είναι συνεργάτης στην διαδικασία λήψης αποφάσεων που θα το αφορούν, στην κοινωνική του αποδοχή και την κοινοτική οικοδόμηση.**

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από την βιβλιογραφική μελέτη του φαινομένου του trafficking ανηλίκων από την Αλβανία στην Ελλάδα, προκύπτουν σημαντικά ζητήματα που αφορούν την κατανόηση σε βάθος της δυναμικής αυτού του πολύπλευρου και πολυσύνθετου φαινομένου και στις δυο χώρες μελέτης. Η δυναμική αυτή επηρεάστηκε αφενός από τους παράγοντες εμφάνισης του που είχαν προέλευση στην χώρα αποστολής των παιδιών θυμάτων εμπορίας ανηλίκων και αφετέρου από τους παράγοντες που έπαιξαν ρόλο στην άνθηση του στην Ελλάδα ως χώρα προορισμού αυτών σε ένα γενικότερο πλαίσιο αναφοράς με παγκόσμιο χαρακτήρα. Ωστόσο, υποστηρίζεται πως το Trafficking γυναικών και παιδιών δεν είναι ένα καινούργιο φαινόμενο, αντίθετα κάνει την εμφάνιση του καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας. Το καινούργιο στοιχείο που προστίθεται είναι η αυξανόμενη συμμετοχή του οργανωμένου εγκλήματος και τα μέσα που αυτό χρησιμοποιεί.

Το φαινόμενο της εμπορίας ανηλίκων εμφανίστηκε στην Ελλάδα μετά τη δεκαετία του '80 όταν παγκοσμίως ενώ το σωματεμπόριο παρουσίαζε ύφεση, ανήλικα παιδιά από την Νοτιοανατολική Ασία και την Ανατολική Ευρώπη προωθήθηκαν στην αγορά της Δύσης όπου έπεσαν θύματα κάθε μορφής εκμετάλλευσης. Η προώθηση τους η οποία γινόταν μέσα σε ποικίλες καταστάσεις καταναγκαστικής εργασίας ή δουλείας επηρεάστηκε κυρίως από τις ανεξέλεγκτες μετακινήσεις πληθυσμών προς τη δύση λόγω των δραματικών πολιτικών και οικονομικών αλλαγών στις χώρες από τις οποίες προέρχονταν.

Οι ριζικές αλλαγές στην γειτονική Αλβανία μετά το 1990, οι οποίες επηρέασαν τον πολιτικό, κοινωνικό αλλά και θεσμικό σκηνικό της χώρας έφεραν ως αποτέλεσμα εκτός των άλλων και την εμφάνιση του φαινομένου του trafficking. Σύμφωνα με έρευνες που έχουν διεξαχθεί, προκύπτει πως οι βασικότεροι παράγοντες που συνδέονται με το φαινόμενο του Trafficking είναι οι γενικότερες πολιτικές, οικονομικές, δημογραφικές, κοινωνικές, οικογενειακές, ηθικές και ψυχολογικές αλλαγές που συνέβησαν μετά το 1990 στην Αλβανία. Αυτές οι αλλαγές επηρεάστηκαν κυρίως από το επίπεδο της φτώχειας και την στάση απέναντι της, το επίπεδο της παραοικονομίας το οποίο συνδέεται με τους τρόπους πλουτισμού, την

κατάρρευση των παραδοσιακών κοινοτήτων, την εμπορευματοποίηση των κοινωνικών σχέσεων και άλλα.

Τα παιδιά, ως η πλέον ευάλωτη ομάδα του πληθυσμού, τα περισσότερα από φτωχές πολύτεκνες αλλά και οικογένειες που προέρχονταν από άλλες πολιτισμικές κοινότητες οι οποίες ήδη βίωναν κοινωνικό αποκλεισμό, έπεσαν θύματα εμπορίας με σκοπό την κάθε μορφής εκμετάλλευση τους.

Οι πολιτικές αντιμετώπισης του φαινομένου από το επίσημο Αλβανικό κράτος όταν αυτό πρωτοεμφανίστηκε σημειώθηκαν σχεδόν ανύπαρκτες σε ένα γενικότερο φόντο έλλειψης θεσμών για την προστασία των παιδιών. Οι διάφορες έρευνες από Διεθνείς Οργανισμούς στο πεδίο του φαινομένου του Trafficking ανηλίκων στην Αλβανία αναδεικνύουν ως κύρια αίτια άνηθης του φαινομένου την δράση των καλά οργανωμένων δικτύων εγκλήματος αλλά και της διαφθοράς σε επίπεδο των επίσημων αρχών - υπεύθυνων για την πάταξη του φαινομένου. Το Trafficking ως μορφή οργανωμένου εγκλήματος δεν άφησε ανεπηρέαστη μόνο την Αλβανία ως χώρα προέλευσης των ανηλίκων θυμάτων. Στην Ελλάδα, η οποία ήταν χώρα προορισμού των παιδιών, το οργανωμένο έγκλημα με αυτή τη μορφή γνώριζε τη μεγαλύτερη άνθιση τη περίοδο μετά τη δεκαετία του '90.

Τα κενά στο θεσμικό και νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα και οι σχεδόν ανύπαρκτες πολιτικές αντιμετώπισης του φαινομένου εμπορίας ανηλίκων από το επίσημο κράτος, συντέλεσαν στην διακίνηση χιλιάδων παιδιών κυρίως από την γειτονική Αλβανία τα οποία εμπορεύτηκαν για την σεξουαλική τους εκμετάλλευση και την εκμετάλλευση της εργασίας στους στο δρόμο.

Οι παρεμβάσεις που έγιναν λόγω της προχειρότητας σχεδιασμού και εφαρμογής (βλέπε περίπτωση Ιδρύματος “Η Αγία Βαρβάρα”), όχι μόνο δεν έφεραν κανένα θετικό αποτέλεσμα στην μείωση του φαινομένου, αντίθετα ενίσχυσαν τις εντυπώσεις για την αδράνεια και την αναποτελεσματικότητα της επίσημης πολιτείας προς επίλυση αυτού του πολύ σοβαρού εγκλήματος σε βάρος των ανηλίκων. Τα δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος συνέχιζαν να διακινούν ανηλίκους με σκοπό την εκμετάλλευση τους μεταφέροντας τα πίσω από κλειστές πόρτες όπου η προσέγγιση είναι σχεδόν αδύνατη.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, ο ρόλος των ΜΚΟ στην ανάληψη μέτρων από την επίσημη πολιτεία για την καταπολέμηση του φαινομένου ήταν ουσιαστικός και στις δυο χώρες. Ο ρόλος τους έχει να κάνει με δράσεις για την ανάδειξη των

διαστάσεων που είχε πάρει το φαινόμενο, την άσκηση πίεσης στους φορείς λήψης αποφάσεων, την παρέμβαση στην κοινότητα αλλά και την ευρύτερη κοινωνία για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του. Η προστασία ανηλίκων θυμάτων επίσης αποτελεί σημαντικό έργο των ΜΚΟ ειδικά διεθνών και στις δυο χώρες.

Σήμερα εμφανίζεται μια μείωση του αριθμού των ανηλίκων θυμάτων του Trafficking από την Αλβανία στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Όπως προκύπτει, οι λόγοι που συνδέονται με αυτή τη μείωση έχουν να κάνουν περισσότερο με τη μείωση της τάσης για μετανάστευση από την Αλβανία σε άλλες χώρες και με την βελτίωση των νόμων για την παράνομη μετανάστευση και το λαθρεμπόριο απ' ότι με την ενισχυμένη φύλαξη των συνόρων. Ωστόσο, οι ΜΚΟ μιλάνε για μείωση του αριθμού των θυμάτων εντοπισμένων από το Αλβανικό τμήμα αντιτράφικινγκ λόγω της μη χρήσης σωστών οδηγιών για την αναγνώριση τους.

Σε αυτό το σημείο είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί πως άλλες μορφές παρεμβάσεων εκτός δομής όπως η κοινωνική εργασία στο δρόμο με σκοπό την επαφή με τα παιδιά θύματα εφαρμόστηκαν μόνο από τις ΜΚΟ και στις δυο χώρες, αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τον καταλυτικό τους ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Πολύ πρόσφατα η Διεθνής Αμνηστία ενόψει των βουλευτικών εκλογών, απευθύνει σχετικό ερώτημα προς όλα τα πολιτικά κόμματα σχετικό με την δημιουργία ξενώνων φιλοξενίας θυμάτων Trafficking στο επίπεδο των τοπικών αρχών. Μέχρι σήμερα στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένας εξειδικευμένος ξενώνας φιλοξενίας παιδιών θυμάτων Trafficking.

Παράλληλα, οι ΜΚΟ αναδεικνύουν το πολύ σοβαρό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι θύματα του Trafficking στις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Για να μπορούν να απολαμβάνουν την προστασία από την επίσημη πολιτεία θα πρέπει τα θύματα να συνεργαστούν με τις εισαγγελικές αρχές μέχρι το τέλος της περιόδου περίσκεψης. Επιπλέον, στην Ελλάδα ακόμα και σήμερα αν και προβλέπεται νομικά, πρακτικά δεν λειτουργεί ο θεσμός του επιτρόπου για τους ασυνόδευτους ανηλίκους που βρίσκονται παράνομα στη χώρα. Αξίζει δε να σημειωθεί πως, η χρόνια πρακτική στην αντιμετώπιση των φαινομένου των ασυνόδευτων ανηλίκων - παράνομων μεταναστών – ακόμα και σε πολύ μικρές ηλικίες είναι η κράτηση τους.

Η ενασχόληση με το κομμάτι που αφορά την άσκηση της κοινωνικής εργασίας με θύματα εμπορίας ανηλίκων αναδεικνύει τον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στην

πρόληψη του φαινομένου αλλά και στην προστασία, την ψυχοκοινωνική στήριξη και την επανένταξη των παιδιών θυμάτων χωρίς φυσικά να παραλειφθεί εκ μέρους μου το σημαντικό του έργο σε όλα τα στάδια για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Σε αυτό το σημείο είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί πως η ανάγκη που προκύπτει από την εφαρμογή στην πράξη εργαλείων ψυχοκοινωνικής στήριξης θυμάτων Trafficking, των οικογενειών τους όπως και κοινοτήτων σε άμεση ανάγκη, έχει να κάνει όχι μόνο με την εξειδικευμένη γνώση των κοινωνικών λειτουργών, άλλα και με την απαραίτητη εποπτεία τους καθ όλη τη διάρκεια παροχής τέτοιου είδους υπηρεσιών. Επίσης, η πολύ καλή γνώση του νομικού πλαισίου για την προστασία του θύματος και την τιμωρία του δράστη εμπορίας ανηλίκων είναι ένα κομβικό σημείο στο οποίο ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη σημασία. Η δικτύωση με άλλους φορείς αποτελεί ένα επιπλέον βασικό εργαλείο για την προστασία και την επανένταξη των θυμάτων εμπορίας ανηλίκων.

Ολοκληρώνοντας αυτή την εργασία δεν θα μπορούσα να μην αναφέρω την πιο ισχυρή εντύπωση που μου αφήνει η μελέτη αυτού του φαινομένου· αυτή δηλαδή που φέρει τα παιδιά θύματα της εμπορίας ανηλίκων τον 21^ο αιώνα, αντιμέτωπα με το χειρότερο πρόσωπο του κόσμου των ενηλίκων υπεύθυνων για τον σεβασμό αλλά και την προστασία των δικαιωμάτων τους όπως αυτά ορίζονται στην Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Παράλληλα, νιώθω την υποχρέωση να αναφέρω την σημασία της ουσιαστικής βούλησης εκ μέρους όλων των εμπλεκόμενων μερών στην αντιμετώπιση τέτοιου είδους φαινομένων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Ελληνική

1. Γαβαλάς Ν., “Η αρχή μιας συνέχειας”, Human Trafficking, ΑΡΣΙΣ, τεύχος 4, Ιούλιος 2006
2. Δελτίο τύπου του Υπ. Εσωτερικών, Αθήνα, 13-5-2008
3. Εθνικό Σχέδιο Δράσης της Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, Νοέμβριος 2006.
4. Έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας για την εμπορία ανθρώπων στην Ελλάδα, 2007
5. Ετήσια έκθεση της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2007
6. “Η Αλβανία ζητεί την συνδρομή της Ελλάδας για να βάλει φρένο στην παράνομη διακίνηση παιδιών”, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 24/08/2003
7. Η καταπολέμηση της Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Παιδιών, Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF, 2008
8. Θέσεις και Προτάσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στο Θέμα της Εμπορίας Ανθρώπων – Η Κατάσταση στην Ελλάδα, Κείμενο Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 14/6/2007
9. Λάζος Γ., Διεθνική Σωματεμπορία και Εξαναγκαστική Πορνεία στην Ελλάδα του 2002, STOP NOW-ΚΕΔΕ, 2002
10. Οδηγός Υπηρεσιών Κοινωνικής Μέριμνας και Προστασίας Παιδιών στην Ελλάδα και την Αλβανία, ΑΡΣΙΣ (με την Υποστήριξη της Hellenic Aid του Υπ. Εξωτερικών Ελλάδας και της UNICEF), 2006
11. Παπαδοπούλου Δ., Λυγδοπούλου Τ., Κοινωνικές Παρεμβάσεις εκτός Δομής– Ένα Μεθοδολογικό Εργαλείο, EQUAL – ΣΥΓΚΛΙΣΕΙΣ-ΕΕΤΑ, Αθήνα, 2008
12. Παράδοση μαθήματος “ Σύγχρονη Κοινωνική Πολιτική και Σχεδιασμός”, Υπ. Καθηγήτρια Βάγια Χ., Ακαδημαϊκό έτος 2004-2005
13. Παράνομοι Μετανάστες στην Ελλάδα: Κρατικές πολιτικές, τα χαρακτηριστικά και η κοινωνική τους θέση, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών

Ερευνών, 2006

14. Ρότα Μ., Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Ερευνών, Παράνομη διακίνηση και εκμετάλλευση ανηλίκων: Μια απλή έκφραση για μια πολύπλοκη πραγματικότητα, Αθήνα, 2004
15. Συκιώτου Α., Εμπορία ανθρώπων στα Βαλκάνια, εκ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2003
16. Σχέδιο Διυπηρεσιακής - Επιχειρησιακής Δράσης σε Εθνικό Επίπεδο για την Αντιμετώπιση και Καταπολέμηση της Οικονομικής Εκμετάλλευσης της Γενετήσιας Ζωής Γυναικών και Ανηλίκων «ΙΛΑΕΙΡΑ» του Υπ. Εσωτερικών και της Ελληνικής Αστυνομίας, Ιούλιος 2008
17. Τέλλογλου Τ., “Που πήγαν τα παιδιά των φαναριών”, Το ΒΗΜΑ, 28/04/2002
18. Τσιμπουκίδης Δ., Ανατομία της δουλοκτητικής κοινωνικής σκέψης. Ελεύθεροι και δούλοι, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1995

Β. Ξενόγλωσση

1. 18th International Conference of Labour Statisticians, ILO, Geneva, 2008
2. 2nd International Congress Against Sexual Exploitation of Children, ECPAT International, Japan, 2001
3. Azzari C., Carletto G., Davis B., & Zezza A., Moving away from Poverty: A Spatial Analysis of Poverty and Migration in Albania, ESA Working Paper No. 05-02, 2005
4. Belser, P., Forced labour and human trafficking: Estimating the profits, ILO-DECLARATION, 2005
5. Bishop C., The Trafficking Victims Protection Act of 2000: Three Years Later, IOM, Vol. 41, 2003
6. Brownlees L., Children Speak out: Trafficking Risk and Resilience in Southeast Europe – Albania Report , Save the Children, 2007
7. Combating the Trafficking of Children for Sexual Purposes-A Training Guide, ECPAT Europe Law Enforcement Group, 2006
8. Combating Trafficking in Children for Labour Exploitation-A resource kit for policy-makers and practitioners, ILO, 2008
9. Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual

Exploitation and Sexual Abuse.

10. Council of Europe - European Commission, CARPO Project, 2006
11. Crime Assessment – Trafficking of Human Beings into the European Union, Europol, 2002
12. Danaj S., Raport i Analizës së Situates së Trafikimit të Fëmijëve në Shqipëri, BKTF, Tirane, 2008
13. Dottridge M., Kids as Commodities? Child trafficking and what to do about it, Terre Des Hommes Foundations, 2004
14. End Child Exploitation Stop the traffic, UNICEF UK, 2003
15. Enslaved Peoples in the 1990s, Anti-Slavery International, 1997
16. Estes J. R., The sexual exploitation of children-A Working guide for empirical literature, University of Pennsylvania School of Social Work, 2001
17. Farley M., Prostitution, Trafficking and Traumatic Stress, The Southwest Journal of Criminal Justice, Vol. 2, No 1, 2005
18. Feuk R., Roma Poverty and Marginalization in Albania, OSCE – ODIHR, 2003
19. Frequently Asked Questions About Services to Trafficked Children, USCCB Migration and Refugee Services
20. Gozdiac E., Bump M., Duncan J., MacDonnell M., Loiselle B.M., The Trafficked Child: Trauma and Resilience, Trafficking, FMR vol. 25
21. Group of Experts UNDP, Albanian Human Development Report 2000, ILO, 2000
22. Hamilton C., Malby S., Ross G., Analysis of the Child Protection System in Albania, UNICEF, Albania, 2007
23. How do Smuggling and Trafficking operate via irregular border crossings in the Middle East, IOM, Vol. 40, 2002
24. Hoxhollari I., Familja e Komunitetit Rom dhe Funksionimi i saj, Studime Sociale, vol.1, nr. 1, 2007
25. Hyde J., Bales K., Physical and Mental Health Aspects of Rehabilitating Children Freed from Slavery, Free the Slaves Washington, 2006
26. Informative Report on the Treatment of Children, Save the Children Organization, Rome, 2004
27. INSTAT Tirana, Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Albania, IPEC-ILO, 2003
28. INSTAT, Shqipëria në shifra, 2000

29. International Conference Centre Paris: Modern slavery and trafficking, what approaches are being tried in Europe, Paris, 2000
30. Kevin B., 21st – Century Slaves: How we can end Slavery, Interview at National Geographic Magazine, 2003
31. Lami R., Albania: Nine Years After, Aim Tirana, 16/12/1999
32. Laurenti, R., Vlerësim i Situatës Sociale & Ekonomike në Rajonet e SHqipërisë, UNICEF, 2000
33. MacDonald C., Lambie I., Simmons L., Counselling for Sexual Abuse, A Therapist's Guide to Working with Adults, Children and Families, Oxford University Press, 1995
34. Maksutaj A., Joint West Research Project on Trafficking in Children for Sexual Purposes in Europe: The sending Countries – Albania Report, CRCA, 2004
35. Musai B., & Boce E., Albanian Drop out Case Report, Center for Democratic Education, 2000
36. National Early Warning System Albania, United Nations Development Programme, 2001
37. National Strategy for the Fight against Child Trafficking and the Protection of Child Victims of Trafficking 2008-2010, Republic of Albania, Ministry of Interior, Office on the National Coordinator on Combating Trafficking in Persons, 2008
38. Omelaniuk I., Trafficking in Human Beings, United Nations Expert Group Meeting on International Migration and Development , 2005
39. OneWorld Southwest Europe, Άρθρο με τίτλο “Η Αλβανία παραμένει πηγή για το Trafficking ανηλίκων σύμφωνα με την έκθεση των Ηνωμένων Εθνών”, 2 Ιανουαρίου 2009
40. Philippe P., Tournecuillert V., The Trafficking of Albanian Children in Greece, Terre des Hommes, 2003
41. Phinney A., Trafficking of Women and Children for Sexual Exploitation in the Americas, Women, Health and Development Program, Pan-American Health Organization, 2002
42. Rohner R., Khaleque A., & Cournoyer D., Parental Acceptance-Rejection Theory, Methods Cross-Cultural Evidence and Implications, Journal of the Society for Psychological Anthropology, vol. 33, No. 3, September 2005
43. Scarpa S., Child Trafficking: The worst Face of the World, Global Migration

44. Sokoli L., Gëdeshi I., Trafikimi Rasti i Shqipërise, Intituti i Socilogjisë Tiranë, IS & Rinia, Tirane, 2006
45. Sokoli L., Gëdeshi I., Vështrim Sociologjik mbi Trafikimin e Grave dhe Adoleshentëve në Shqipëri, Instituti I Sociologjise, vol.1, nr.1, 2007
46. SOS Trafficking On the Tracks of Stolen Childhood, Research on Economic, Social and Cultural Rights”, Social Alert, N° 2, 2000
47. Strategjia Kombëtare për Përmirësimin e Kushteve të Jetesës së Komunitetit ROM ne Shqiperi, OSCE, Tirane, 2003
48. TACT Project Albania-Greece 2006-2009
49. The Brief Note on the 2nd Word Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children, ECPAT International, Yokohama-Japan, 2001
50. Tiefenbrun S., Child Soldiers, Slavery, and the Trafficking of Children, TJSL Legal Studies Research, Paper No. 1020341, 2007
51. Trafficking and Human Smuggling: A European Perspective. Special Issue, IOM, 2000/01
52. Trafficking for Forced Labour: How to Monitor the Recruitment of Migrant Workers, ILO, 2005
53. Transnational Protection of Children, The case of Albania and Greece 2000-2006, Terre des Hommes – ARSIS, 2006
54. Unbearable to the human heart, Child trafficking and action to eliminate it, ILO, 2002
55. Vlerësim i shërbimeve të kujdesit ndaj fëmijës dhe i institucioneve për fëmijët pa kujdes prindëror, National Albanian Center for Social Studies, 2005
56. Volpicelli S., Understanding and Counteracting Trafficking in Persons, IOM, 2004
57. Zgjidhjet e gjetura ne Shqipëri për Shoqërimin e Fëmijëve – Viktima të Trafikut, Terre des Hommes - Ndihmë për Fëmijët, Iceberg Publicity, 2004

Γ. Ηλεκτρονική

<http://www.arsis.gr>

<http://www.ypes-dt.gr>

<http://europa.eu.int>

<http://www.unodc.org>

<http://mighealth.net>

<http://www.state.gov>

<http://www.un.org>

<http://www.europarl.europa.eu>

<http://www.savethechildren.org>

<http://www.unicef.org>

<http://www.unhchr.ch>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Διακρατική Συμφωνία Μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας για την Αρωγή και την Προστασία των Θυμάτων Trafficking

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 3692 ΦΕΚ Α 173/25.8.2008

Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Συμβουλίου Υπουργών της Δημοκρατίας της Αλβανίας για την προστασία και αρωγή των θυμάτων εμπορίας ανηλίκων.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται και έχει την ισχύ, που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, η Συμφωνία μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Συμβουλίου Υπουργών της Δημοκρατίας της Αλβανίας για την προστασία και αρωγή των θυμάτων εμπορίας ανηλίκων, που υπογράφηκε στα Τίρανα στις 27 Φεβρουαρίου 2006, το κείμενο της οποίας σε πρωτότυπο στην ελληνική και αγγλική γλώσσα έχει ως εξής:

ΣΥΜΦΩΝΙΑ Μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Συμβουλίου Υπουργών της Δημοκρατίας της Αλβανίας για την προστασία και αρωγή των θυμάτων εμπορίας ανηλίκων

Η Κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας και το Συμβούλιο Υπουργών της Δημοκρατίας της Αλβανίας, εφεξής αναφερόμενα ως τα Συμβαλλόμενα Μέρη, καθοδηγούμενα από τη βούληση να συνεργαστούν, και να εφαρμόσουν και να σεβαστούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα ισχύοντα διεθνή κείμενα σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των ανηλίκων,

Εκφράζοντας την αλληλεγγύη τους και τη δέσμευση τους να καταπολεμήσουν την εμπορία ανηλίκων και κάθε μορφή εκμετάλλευσης ανηλίκων, Έχοντας υπόψη ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι είναι, κατ' αρχήν, ιδιαίτερα ευάλωτοι στην εμπορία και χρειάζονται ειδική προστασία και φροντίδα,

Επιδιώκοντας, στη βάση της αμοιβαιότητας και με πνεύμα συνεργασίας να αντιμετωπίσουν την εμπορία ανηλίκων,

Θεωρώντας ότι προτεραιότητα αποτελεί η προστασία των θυμάτων της εμπορίας ανηλίκων,

Αποσκοπώντας, στη βάση της αμοιβαιότητας και με πνεύμα συνεργασίας να θεσπίσουν το απαραίτητο νομικό πλαίσιο για την υλοποίηση συγκεκριμένων διαδικασιών και δομών για την προστασία και αρωγή των θυμάτων της εμπορίας ανηλίκων,

Αναγνωρίζοντας ότι ο πλέον αποτελεσματικός τρόπος για την πρόληψη της εμπορίας ανηλίκων είναι η εξάλειψη των γενεσιουργών αιτιών της

Αναγνωρίζοντας ότι η βασική επιδίωξη θα είναι πάντοτε το βέλτιστο συμφέρον του θύματος της εμπορίας ανηλίκων,

Έχοντας υπόψη τις σχετικές συμβάσεις που έχουν κυρώσει και τα δύο Συμβαλλόμενα Μέρη και ειδικότερα την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (1950), τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού (1989), τη Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεως κατά των Γυναικών (1979) και τη Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (αρ. C182) για την Απαγόρευση των Χειρότερων Μορφών Εργασίας των Παιδιών και την Άμεση Δράση με Σκοπό την Εξάλειψη τους (1999),

Έχοντας υπόψη τις ειδικότερες διεθνείς συμβάσεις που έχουν υπογράψει και τα δύο Συμβαλλόμενα Μέρη, όπως τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (2000) και το Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Εμπορίας Ανθρώπων, ιδίως Γυναικών και Ανηλίκων, το οποίο συμπλήρωσε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (2000),

Έχοντας υπόψη το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την Πώληση Παιδιών, την Παιδική Πορνεία και την Παιδική Πορνογραφία (2000), καθώς και την Σύμβαση της Χάγης για τα Αστικά Θέματα της Διεθνούς Απαγωγής Παιδιών του 1980, συμφώνησαν ως εξής:

Ορισμοί

1.1. Για τους σκοπούς της παρούσας συμφωνίας συνεργασίας, τα μέρη συμφωνούν στους ακόλουθους ορισμούς των χρησιμοποιούμενων όρων:

Εμπορία ανηλίκων είναι η στρατολόγηση, μετακίνηση, μεταφορά, υπόθαλψη ή παραλαβή ενός ανήλικου προσώπου, συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής ή μεταβίβασης του ελέγχου επί του προσώπου αυτού, προς το σκοπό της εκμετάλλευσης αυτού του ανήλικου προσώπου. Η συναίνεση του ανήλικου προς το σκοπό της εκμεταλλεύσεως του, εικαζόμενη ή πραγματική, είναι άνευ σημασίας.

Διακινητής είναι ο δράστης της εμπορίας ανηλίκων. Στην έννοια του δράστη περιλαμβάνονται επίσης νομικά πρόσωπα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 της Απόφασης πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 19ης Ιουλίου 2002 για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (2002/629/ΔΕΥ).

Η εκμετάλλευση περιλαμβάνει την εκμετάλλευση της πορνείας ανηλίκων ή άλλων μορφών σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την καταναγκαστική εργασία ή υπηρεσίες, τη δουλεία ή παρόμοιες πρακτικές, την ειλωτεία ή την αφαίρεση ή μεταφορά οργάνων.

Ανήλικος-θύμα εμπορίας είναι οποιοδήποτε πρόσωπο κάτω των 18 ετών, κατά του οποίου έχει διαπραχθεί η πράξη της εμπορίας όπως αυτή ορίζεται στο παρόν άρθρο. Για τους σκοπούς της παρούσας Συμφωνίας ο ανήλικος θεωρείται ότι ενηλικιώνεται την ημερομηνία της συμπλήρωσης του 18ου έτους της ηλικίας του.

Σε περίπτωση που δεν είναι γνωστή η ακριβής ημερομηνία γέννησης ο ανήλικος θεωρείται ότι ενηλικιώνεται σπς 31 Δεκεμβρίου του έτους των 18ων γενεθλίων του. Σε περίπτωση που η ηλικία του προσώπου δεν προσδιορίζεται επακριβώς αλλά υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι το πρόσωπο είναι ανήλικο, το πρόσωπο αυτό θεωρείται ανήλικο και θα επωφελείται από την παρούσα συμφωνία έως ότου προσδιοριστεί πλήρως η ηλικία του.

Ο ανήλικος-πιθανό θύμα εμπορίας είναι ο ανήλικος που βρίσκεται σε τρέχουσα, συγκεκριμένη και σοβαρή κατάσταση, εξαιτίας της οποίας αντιμετωπίζει τον κίνδυνο να καταστεί ανήλικος-θύμα εμπορίας όπως περιγράφεται ανωτέρω.

Ασυνόδευτος ανήλικος είναι πρόσωπο μικρότερο από 18 ετών, το οποίο διαμένει στην επικράτεια ενός των συμβαλλόμενων μερών, έχει χωριστεί από τους γονείς και δεν έχει τεθεί υπό την κηδεμονία/επιτροπεία ενός ενηλίκου. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι απολαμβάνουν της προστασίας που προσφέρουν το σχετικά άρθρα της παρούσας συμφωνίας όταν χαρακτηρίζονται ως ανήλικοι-πιθανά θύματα εμπορίας.

Το πρόσωπο που έχει την επιμέλεια του ανηλίκου είναι ο γονέας ή το πρόσωπο που εκπροσωπεί τον ανήλικο, δυνάμει των εφαρμοζόμενων νόμων της χώρας όπου χορηγήθηκε η επιμέλεια.

Προσωρινός επίτροπος είναι το πρόσωπο που έχει την ευθύνη του ανηλίκου μέχρι την εφαρμογή μόνιμης λύσης.

Κανονισμοί Μετανάστευσης είναι οι νομικές διατάξεις οι οποίες επιτρέπουν την έκδοση αδειών διαμονής σε ανήλικα θύματα που διαμένουν σε κοινωνικά κέντρα, έχοντας παρακολουθήσει πρόγραμμα κοινωνικής ένταξης.

I. ΔΙΩΞΗ

Άρθρο 2

Αποτελεσματική εναρμόνιση των ορισμών εγκλημάτων και διαδικασιών - Συνεργασία βάσει αμοιβαίως αποδεκτών αρχών και μεθόδων

2.1 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν ότι, στο πλαίσιο των εθνικών νομικών συστημάτων τους και όπου τούτο απαιτείται:

- (α) επιβάλλονται ειδικές ποινές για την εμπορία ανηλίκων και την εκμετάλλευση αυτών,
- (β) σε σχέση με το έγκλημα της εμπορίας ανηλίκων, ποινικοποιούνται η απόπειρα, η συνεργεία και η ηθική αυτουργία,
- (γ) θεσπίζεται η ευθύνη νομικών προσώπων που εμπλέκονται στην εμπορία ανηλίκων,
- (δ) θεσπίζονται διατάξεις οι οποίες επιβάλλουν απαγορεύσεις, δήμευση και διοικητικά μέτρα κατά των διακινητών,
- (ε) υιοθετούνται διατάξεις που προβλέπουν τη δήμευση όλων των αντικειμένων που βρίσκονται στην κατοχή των διακινητών, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την εμπορία, ανεξαρτήτως του εάν οι διακινητές ήταν ιδιοκτήτες αυτών,
- (στ) εισάγεται νομοθεσία που απαγορεύει την επίδειξη βαριάς αμέλειας από το πρόσωπο που έχει την επιμέλεια του ανηλίκου ή την παράδοση του ανηλίκου σε άλλο πρόσωπο με αντάλλαγμα χρήματα ή με σκοπό τον πλουτισμό, και λαμβάνονται μέτρα κατά των εργοδοτών που απασχολούν ανήλικα θύματα,
- ζ) εναρμονίζεται η νομοθεσία για την προστασία των ανήλικων μαρτύρων σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.

2.2. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν να υιοθετήσουν κανονισμούς μετανάστευσης για την έκδοση αδειών διαμονής σε ανήλικους-θύματα, σύμφωνα με το Άρθρο 9.4.

Άρθρο 3

Δράση και συνεργασία μεταξύ των αστυνομικών αρχών

3.1. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να υιοθετήσουν, εφ'όσον δεν υφίστανται ήδη, αποτελεσματικά μέτρα για τη σύσταση ή λειτουργία μονάδων κατά της εμπορίας στο πλαίσιο των οικείων αστυνομικών αρχών, οι οποίες θα είναι στελεχωμένες με ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό πλήρους απασχόλησης για την προστασία των ανηλίκων.

3.2. Έχοντας υπόψη τις σχετικές διμερείς συμφωνίες αστυνομικής συνεργασίας μεταξύ των Συμβαλλομένων Μερών και ειδικότερα τη συμφωνία συνεργασίας των Υπουργείων Δημόσιας Τάξης σε θέματα αρμοδιότητας τους της 17ης Ιουλίου 1992, συμφωνείται ότι η παρούσα συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών εκσυγχρονίζονται με σκοπό την καταπολέμηση της εμπορίας ανηλίκων μέσω της υιοθέτησης πρόσθετων πρωτοκόλλων για την εφαρμογή της συμφωνίας. Τα πρόσθετα αυτό πρωτόκολλα μπορούν να περιλαμβάνουν:

(α) την ανάπτυξη κοινών προτύπων για την τακτική και αποτελεσματική συλλογή και ανταλλαγή στατιστικών στοιχείων σχετικά με την εμπορία ανηλίκων και με όλες τις μορφές εκμετάλλευσης, τα οποία αφορούν τους δράστες και τις μεθόδους και διαδρομές που χρησιμοποιούνται,

(β) τη δημιουργία βάσεων δεδομένων στις συνοριακές διαβάσεις, υπό τον όρο της παροχής εγγυήσεων για την απόλυτη ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων που πρόκειται να καταχωρηθούν στη βάση δεδομένων,

(γ) τη θέσπιση διμερούς αξιολόγησης της επάρκειας των μέτρων συνοριακού ελέγχου όσον αφορά τους ανηλίκους

(δ) την εκπαίδευση και το συντονισμό κοινών διαδικασιών που πρόκειται να εφαρμόζονται στις συνοριακές διαβάσεις με σκοπό τη βελτίωση της δυνατότητας του προσωπικού που ασκεί συνοριακό έλεγχο να εντοπίζει πιθανούς ανηλίκους-θύματα και διακινητές και τη ρύθμιση της διαδικασίας του αρχικού χειρισμού των ανηλίκων-θυμάτων από το προσωπικό που ασκεί συνοριακό έλεγχο,

(ε) την ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων, στο μέτρο που τούτο είναι απαραίτητο για την πρόληψη της εμπορίας ανηλίκων, με την επιφύλαξη των διεθνών δεσμεύσεων σε σχέση με την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων,

(στ) την υιοθέτηση μέτρων συνοριακού ελέγχου, όπως απαγόρευση εισόδου, ανάκληση θεώρησης εισόδου και πιθανώς προσωρινή κράτηση προσώπων που ενέχονται σε εμπορία ανηλίκων,

(ζ) την υιοθέτηση συμφωνημένων κανονισμών σχετικά με τον επαναπατρισμό στα σύνορα και τις διαδικασίες επεξεργασίας σύμφωνα με το άρθρο 11

(η) την πιθανή εκπαίδευση στελεχών συνοριακού ελέγχου, στελεχών της αστυνομίας εισαγγελέων, δικαστών, στελεχών των υπηρεσιών μετανάστευσης και όλων των

αρμόδιων στελεχών σε όλα τα θέματα εμπορίας ανηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της ταυτοποίησης

(θ) τον έλεγχο της συνδρομής που παρέχεται στα ανήλικα-θύματα μετά τον επαναπατρισμό τους συμπεριλαμβανομένων των συνθηκών διαβίωσης τους και των συνθηκών επανένωσης των ανηλίκων με τις οικογένειες τους.

3.3 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν να χρησιμοποιούν διαύλους επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των αστυνομικών αρχών και των αντίστοιχων Πρεσβειών και Προξενείων, με σκοπό την ταχεία διασφάλιση της ισχύος και της νομιμότητας ταξιδιωτικών εγγράφων, αποδεικτικών ταυτότητας και προσωπικών δεδομένων, όταν υπάρχουν εύλογες υπόνοιες για χρήση των εγγράφων αυτών στην εμπορία ανηλίκων.

3.4 Για την ορθή υλοποίηση του παρόντος άρθρου, τα δύο Συμβαλλόμενα Μέρη ορίζουν σημεία επαφής εντός των αστυνομικών αρχών τους

II. ΠΡΟΛΗΨΗ

Άρθρο 4

Οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές για την αντιμετώπιση των γενεσιουργών αιτίων της εμπορίας ανηλίκων

4.1 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν να εφαρμόζουν αποτελεσματικές οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές σε σχέση με τις πιο ευάλωτες ομάδες με σκοπό την εξάλειψη της φτώχειας και τη δημιουργία πραγματικών ευκαιριών, που θα προλαμβάνουν τις γενεσιουργές αιτίες της εμπορίας ανηλίκων στη ρίζα τους. Οι πολιτικές αυτές στοχεύουν:

(α) στη βελτίωση της πρόσβασης των ανηλίκων σε ευκαιρίες εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης

(β) στην αύξηση των ποσοστών φοίτησης σε σχολεία και επαγγελματική κατάρτιση, ιδίως των κοριτσιών και των αλλοδαπών ανηλίκων,

(γ) στην αντιμετώπιση του προβλήματος της απροστάτευτης μη καταγεγραμμένης και παράνομης παιδικής εργασίας.

4.2 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη δεσμεύονται να ενημερώνουν το ένα το άλλο σχετικά με συγκεκριμένα μέτρα που λαμβάνουν και εφαρμόζουν, με στόχο τις ανωτέρω κοινωνικές ομάδες.

4.3. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη εξετάζουν τακτικά την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής αυτών των μέτρων και θα συμφωνούν να προβαίνουν σε πιθανές περαιτέρω βελτιώσεις.

Άρθρο 5

Ευαισθητοποίηση

5.1 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν ότι, για την αποτελεσματική, πρόληψη της εμπορίας ανηλίκων (εφόσον δεν υφίστανται τέτοια προληπτικά μέτρα), είναι απαραίτητη η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας γενικότερα, και των σχετικών ομάδων-στόχων ειδικότερα, για την εμπορία ανηλίκων. Στο πλαίσιο αυτό, τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση:

(α) να προχωρήσουν σε ενημερωτική εκστρατεία για την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την εμπορία ανηλίκων και τις διάφορες μορφές με τις οποίες εκδηλώνεται στο Συμβαλλόμενα Μέρη, σε συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών, μη κυβερνητικές οργανώσεις και διεθνείς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην προστασία των ανηλίκων και μη κρατικούς φορείς. Το κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος αναλαμβάνει το κόστος της ενημερωτικής εκστρατείας στην επικράτεια του,

(β) να ευαισθητοποιήσουν άλλες αρμόδιες ομάδες αναφορικά με την εμπορία ανηλίκων, όπως οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής, το προσωπικό των αστυνομικών αρχών και άλλοι αρμόδιοι επαγγελματίες, π.χ. των ιατρικών και κοινωνικών υπηρεσιών, των υπηρεσιών απασχόλησης και του δημόσιου τομέα, ούτως ώστε να αυξηθεί η ετοιμότητα τους να αντιμετωπίζουν επαρκώς την εμπορία

ανηλίκων και να ενισχυθούν οι θεσμικές δυνατότητες τους για την καταπολέμηση της εμπορίας ανηλίκων,

(γ) να ευαισθητοποιήσουν το κοινό σχετικά με την υποχρεωτική εκπαίδευση, τις κυρώσεις που επιβάλλονται στους έχοντες την επιμέλεια ανηλίκου όταν δεν το στέλνουν στο σχολείο και την απαγόρευση της παιδικής εργασίας,

(δ) να αντιμετωπίσουν την ανάγκη να μειωθεί η ζήτηση για δραστηριότητες σχετικές με ανήλικους αντικείμενα εμπορίας, όπως επαιτεία, σεξουαλική εκμετάλλευση, καταναγκαστική εργασία, δουλεία ή παρόμοιες πρακτικές, και να προαγάγουν την αρχή της μηδενικής ανοχής σε όλες τις μορφές εμπορίας ανηλίκων,

(ε) να δημιουργήσουν και να διαφημίσουν με αποτελεσματικό τρόπο τηλεφωνικές γραμμές εκτάκτου ανάγκης (hotlines), μέσω των οποίων παρέχονται συμβουλές και καθοδήγηση σε ανήλικους-θύματα και οι οποίες διευκολύνουν ανώνυμες καταγγελίες για εμπορία ανηλίκων.

Άρθρο 6

Θεσμικά μέτρα για την πρόληψη της εμπορίας ανηλίκων

6.1 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εφαρμόσουν τα ακόλουθα θεσμικά μέτρα, ανάλογα με τις ανάγκες, για την αποτελεσματική πρόληψη της εμπορίας ανηλίκων:

(α) σύσταση κεντρικού συντονιστικού οργάνου, με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δημόσιων θεσμικών οργάνων. Για την ελληνική πλευρά το όργανο αυτό είναι η Μόνιμη Διυπουργική Επιτροπή του άρθρου 9 του Π.Δ. 233/2003. Για την αλβανική πλευρά, το όργανο αυτό είναι η Κρατική Επιτροπή Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων, υπό την προεδρία του Υπουργού Ες

ωτερικών,

(β) διάθεση ανθρώπινων και οικονομικών πόρων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανηλίκων ως κοινωνικού και οικονομικού προβλήματος,

(γ) παροχή αρωγής για την ανάπτυξη ενός επαρκούς δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών, που θα λειτουργεί με σκοπό π.χ. την αντιμετώπιση της εμπορίας ανηλίκων,

επικουρούμενου από την κοινωνία των πολιτών, διεθνείς οργανισμούς και μη κρατικούς φορείς

(δ) διασφάλιση της ληξιαρχικής καταχώρησης όλων των νεογέννητων, ανεξάρτητα από τον τόπο γέννησης τους.

III. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Άρθρο 7

Γενικές αρχές προστασίας των ανηλίκων-θυμάτων

7.1 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναγνωρίζουν ότι όλες οι ενέργειες που γίνονται σε σχέση με τα ανήλικα θύματα καθοδηγούνται από το βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου, την αρχή της μη διάκρισης τον σεβασμό των απόψεων του ανηλίκου, καθώς και το δικαίωμα στην ενημέρωση, στο απόρρητο της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία.

7.2 Τα οικεία κρατικά θεσμικά όργανα των δύο Συμβαλλόμενων Μερών συνεργάζονται για την εφαρμογή της παρούσας Συμφωνίας.

Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή της παρούσας Συμφωνίας μέσω της συνεχούς παρακολούθησης και να προστατευθούν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα του ανηλίκου, τα Συμβαλλόμενα Μέρη συστήνουν ειδική κρατική υπηρεσία, εφεξής αναφερόμενη ως η "Υπεύθυνη Αρχή". Για την ελληνική πλευρά, η Αρχή αυτή είναι το Εθνικό Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Αλληλεγγύης της Γενικής Γραμματείας Πρόνοιας του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Για την αλβανική πλευρά, η Αρχή αυτή είναι η Μικτή Επιτροπή Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων Εμπορίας.

7.3. Η Υπεύθυνη Αρχή διασφαλίζει τη συνεργασία μεταξύ των οικείων θεσμικών οργάνων σύμφωνα με τα ισχύοντα για την μέριμνα των ανηλίκων και σέβεται και

εγγυάται τις γενικές αρχές της προστασίας των ανηλίκων-θυμάτων, όπως ορίζονται στα σχετικά διεθνή κείμενα.

Άρθρο 8

Εντοπισμός ανηλίκων-θυμάτων

8.1 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη υιοθετούν αποτελεσματικές διαδικασίες με σκοπό τον άμεσο εντοπισμό των ανηλίκων-θυμάτων στην επικράτεια τους. Η αστυνομία, οι κοινωνικές υπηρεσίες οι υπηρεσίες ιατρικής περίθαλψης, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι τοπικές αρχές, οι διεθνείς οργανισμοί και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις μόλις αντιλαμβάνονται την ύπαρξη πιθανού ανηλίκου- θύματος στην επικράτεια ενός από τα Συμβαλλόμενα Μέρη, ειδοποιούν αμέσως την Υπεύθυνη Αρχή της χώρας τους η οποία συντονίζει τις δράσεις με αρμόδιους φορείς και κοινωνικές υπηρεσίες.

8.2 Μετά τον εντοπισμό του ανηλίκου, η Υπεύθυνη Αρχή της χώρας καταχωρεί τον ανήλικο σε ειδικό μητρώο και ανοίγει προσωπικό φάκελο του ανηλίκου.

Άρθρο 9

Παραπομπή του ανηλίκου-θύματος σε αρμόδιους λειτουργούς

9.1 Η Υπεύθυνη Αρχή, σε συνεργασία με τον Εισαγγελέα Ανηλίκων, διεθνείς οργανισμούς και μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην προστασία των ανηλίκων, καθώς και μη κρατικούς φορείς, λειτουργεί προληπτικά με σκοπό τον εντοπισμό του ανηλίκου-θύματος και, σε συνεργασία με την αρμόδια Αστυνομική Υπηρεσία, οργανώνει την άμεση μεταφορά του ανηλίκου σε κέντρο μέριμνας. Τα κέντρα μέριμνας είναι προστατευμένα, ασφαλή, και κατάλληλα για την ηλικία και τις ανάγκες του ανηλίκου.

Σε κάθε περίπτωση, τα Μέρη εγγυώνται ότι τα κέντρα προσφέρουν στον ανήλικο προστασία, γεύματα, ιατρική αρωγή, ψυχολογική υποστήριξη και ευκαιρίες για εκπαίδευση και δραστηριότητες αναψυχής. Για το σκοπό αυτό, το κεντρικό συντονιστικό όργανο και η Υπεύθυνη Αρχή του κάθε Συμβαλλομένου Μέρους μπορούν να συνάπτουν συμφωνίες οδηγίες και μνημόνια συνεννόησης με διεθνείς οργανισμούς και μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην προστασία των ανηλίκων, καθώς και με μη κρατικούς φορείς με σκοπό την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και κέντρων μέριμνας.

9.2 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη εγγυώνται ότι δεν ασκείται ποινική δίωξη κατά του εντοπισμένου ανηλίκου-θύματος και ότι ο ανήλικος δεν κρατείται προσωρινώς για ποινικά αδικήματα που συνδέονται με την εμπορία.

9.3 Ασθενείς ανήλικοι, ανήλικοι με αναπηρίες και ανήλικοι με ψυχολογικά προβλήματα, ανήλικες έγκυοι κλπ. λαμβάνουν ειδική φροντίδα, που εξαρτάται από τις ανάγκες τους. Τα Μέρη χρησιμοποιούν προσωπικό ικανό να επικοινωνεί σε γλώσσα που κατανοεί ο ανήλικος.

9.4 Οποιοσδήποτε ανήλικος τοποθετήθηκε σε κέντρο μέριμνας λαμβάνει άδεια διαμονής είτε ως θύμα εμπορίας ανηλίκων, εφ' όσον η αρμόδια αρχή έχει εκδώσει πράξη χαρακτηρισμού, είτε για ανθρωπιστικούς λόγους κατά περίπτωση, σύμφωνα με τις εφαρμοστέες διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας. Ο προσωρινός επίτροπος του ανηλίκου είναι υπεύθυνος να υποβάλει αίτηση για την έκδοση της σχετικής άδειας από τις αρμόδιες κρατικές αρχές. Η εν λόγω άδεια διαμονής ανανεώνεται έως ότου ο ανήλικος τεθεί υπό άλλο νομικό καθεστώς λόγω της εφαρμογής μόνιμης λύσης.

Άρθρο 10

Διορισμός προσωρινού επιτρόπου

10.1 Μετά τη μεταφορά του ανηλίκου στο κέντρο μέριμνας, η Υπεύθυνη Αρχή υποχρεούται να ζητήσει να τεθεί ο ανήλικος υπό καθεστώς επιτροπείας σύμφωνα με την οικεία εθνική νομοθεσία των μερών. Ο προσωρινός επίτροπος συνοδεύει τον ανήλικο και προστατεύει τα συμφέροντα του ανηλίκου μέχρι την εξεύρεση μόνιμης λύσης, όπως προσδιορίζεται στα άρθρα 12-16. Η επιτροπεία μπορεί να ανατεθεί στην Υπεύθυνη Αρχή, το κέντρο μέριμνας στο οποίο έχει τοποθετηθεί ο ανήλικος ή/και σε άλλους αναγνωρισμένους οργανισμούς και ιδρύματα που αναλαμβάνουν μέριμνα ανηλίκων. Ο αριθμός των ανηλίκων που τίθενται υπό επιτροπεία κινείται εντός των εποπτικών ορίων του οργάνου στο οποίο έχει ανατεθεί η επιτροπεία.

Τα πρόσωπα στα οποία ανατίθεται η επιτροπεία πρέπει να είναι εκπαιδευμένα και να διαθέτουν εμπειρία σε θέματα μέριμνας ανηλίκων και σε θέματα ανηλί-κων-θυμάτων. Επιπρόσθετα, πρέπει να είναι σε θέση να επικοινωνούν σε γλώσσα που κατανοεί ο ανήλικος.

Σε περίπτωση που δεν ανατεθεί η επιτροπεία στην Υπεύθυνη Αρχή, η Αρχή αυτή εκδίδει κανονισμούς και επιβλέπει συνεχώς την άσκηση της επιτροπείας.

10.2 Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία των Συμβαλλομένων Μερών, ο προσωρινός επίτροπος έχει, μεταξύ άλλων, τα εξής καθήκοντα:

- (α) εγγυάται ότι όλες οι ενέργειες προστατεύουν τα συμφέροντα του ανηλίκου,
- (β) ενημερώνει τον ανήλικο καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση του και τις επιλογές του για το μέλλον προκειμένου να προβεί στην αξιολόγηση του κινδύνου ασφάλειας η οποία απαιτείται για να καταλήξει σε έγκυρη απόφαση σχετικά με το μέλλον του ανηλίκου,
- (γ) βοηθά στη διαδικασία εντοπισμού της οικογένειας του ανηλίκου ή του προσώπου που έχει την επιμέλεια του ανηλίκου στη χώρα προέλευσης,
- (δ) λειτουργεί ως σύνδεσμος μεταξύ του ανηλίκου και των διαφόρων οργανισμών και υπηρεσιών που εμπλέκονται στη διαδικασία και έχουν επιφορτισθεί με την ανταπόκριση στις ανάγκες του ανηλίκου,
- (ε) εγγυάται, σε περίπτωση ασφαλούς επαναπατρισμού, την ορθή προετοιμασία της επιστροφής του ανηλίκου σε ό,τι αφορά την προετοιμασία της οικογένειας και του ανηλίκου, την ασφαλή επιστροφή και το σεβασμό των συμφερόντων του ανηλίκου,

(στ) εγγυάται το απόρρητο των πληροφοριών που λαμβάνει κατά την άσκηση της επιτροπείας. Στο πλαίσιο αυτό, ο προσωρινός επίτροπος δικαιούται να απαλλαγεί από την υποχρέωση να καταθέσει σε δικαστήριο, εφόσον αυτό θεωρείται πως είναι προς όφελος του ανηλίκου.

Άρθρο 11

Εξατομικευμένη αξιολόγηση των περιπτώσεων

11.1 Οι υποθέσεις εμπορίας ανηλίκων διερευνώνται από τις αρμόδιες αστυνομικές υπηρεσίες του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Εσωτερικών της Δημοκρατίας της Αλβανίας, όπως ορίζονται στο άρθρο 3.1 της παρούσης. Κατά τη διάρκεια της ανάκρισης, διενεργείται συνέντευξη με τον ανήλικο μόνον όταν τούτο είναι απαραίτητο και καταβάλλεται προσπάθεια να περιορισθούν στο ελάχιστο οι συνεντεύξεις αυτές. Η συνέντευξη λαμβάνει χώρα μόνο με την προηγούμενη έγκριση του έχοντος την επιμέλεια του ανηλίκου, ο οποίος είναι παρών κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και μπορεί να την διακόπτει όταν πιστεύει ότι η συνέντευξη θέτει σε κίνδυνο την ευημερία του ανηλίκου. Το πρόσωπο που παίρνει τη συνέντευξη προσπαθεί να αποφεύγει την άσκηση ψυχολογικής πίεσης και την πρόκληση ψυχολογικών τραυμάτων στον ανήλικο κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

Άρθρο 12

Εξεύρεση μόνιμης λύσης

12.1 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη θα πρέπει να χρησιμοποιούν το μέτρο του ασφαλούς επαναπατρισμού του ανηλίκου θύματος όταν αυτό απαιτείται. Οι Υπεύθυνες Αρχές και των δύο Μερών μελετούν, σε στενή συνεργασία, κάθε υπόθεση εμπορίας ανηλίκων και αποφασίζουν μια μόνιμη λύση η οποία εγγυάται τα συμφέροντα του ανηλίκου.

12.2 Η Υπεύθυνη Αρχή, θεωρώντας την επανένταξη στην οικογένεια ως προτεραιότητα και βασιζόμενη αποκλειστικά στο βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου, μπορεί να αποφασίζει ως μόνιμη λύση τον ασφαλή επαναπατρισμό, την ενσωμάτωση του ανηλίκου στη χώρα υποδοχής ή τη μεταφορά του ανηλίκου σε τρίτη χώρα.

12.3 Κατά τη λήψη της απόφασης αυτής, οι Υπεύθυνες Αρχές διαβουλεύονται με τον ανήλικο και λαμβάνουν υπόψη τη βούληση του ανηλίκου σύμφωνα με την ηλικία και την ωριμότητα του.

12.4 Κατά τη λήψη της απόφασης αυτής οι Υπεύθυνες Αρχές των Συμβαλλόμενων Μερών εξετάζουν όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης και, ειδικότερα τα αποτελέσματα της αξιολόγησης κινδύνου που διενεργήθηκε υπό την κοινή ευθύνη των Συμβαλλόμενων Μερών.

Άρθρο 13

Εφαρμογή μόνιμης λύσης

13.1 Οι Υπεύθυνες Αρχές των Συμβαλλομένων Μερών εκπονούν κοινές διαδικασίες για την επιτάχυνση της ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με υποθέσεις εμπορίας ανηλίκων, οι οποίες περιλαμβάνουν διαδικασίες με τη συμμετοχή αρμόδιων Υπουργείων, Πρεσβειών ή/και Προξενείων.

13.2 Αν δεν επιλεγεί η οικογενειακή επανένωση ή/και ο ασφαλής επαναπατρισμός του ανηλίκου, ο προσωρινός επίτροπος παραμένει υπεύθυνος για το ανήλικο θύμα, μέχρι το διορισμό νόμιμου εκπροσώπου/επιτρόπου του ανηλίκου από το δικαστήριο.

Άρθρο 14

Ασφαλής επαναπατρισμός

14.1 Η επιστροφή του ανηλίκου διενεργείται μέσω εθελούσιας, νόμιμης υποβοηθούμενης καλά προετοιμασμένης και ασφαλούς διαδικασίας σύμφωνα με βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου. Οι διαδικασίες μεταφοράς του ανηλίκου περιγράφονται σε Πρόσθετο Πρωτόκολλο στην παρούσα συμφωνία. Καθ' όλη τη διάρκεια του ασφαλούς επαναπατρισμού του ανηλίκου, οι Υπεύθυνες Αρχές δύνανται να συνεργάζονται με διεθνείς οργανισμούς και μη κυβερνητικές οργανώσεις που ασχολούνται με δραστηριότητες προστασίας του ανηλίκου.

14.2 Η Υπεύθυνη Αρχή της χώρας προέλευσης εκπονεί και εφαρμόζει ειδικά προγράμματα με σκοπό την επανένταξη του ανηλίκου στη χώρα προέλευσης. Τα προγράμματα αυτά καλύπτουν την προστασία, την ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη, την επανένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα, την παροχή νομικών συμβουλών και εκπροσώπησης καθώς και κάθε άλλη μορφή αρωγής ή παροχών που επιβάλλονται από τη νομοθεσία περί προστασίας των ανηλίκων στη χώρα προέλευσης. Προς το σκοπό αυτό συνεργάζεται στενά με διεθνείς οργανισμούς μη κρατικά ιδρύματα και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

14.3. Η Υπεύθυνη Αρχή της χώρας προέλευσης αξιολογεί την ευημερία του ανηλίκου-θύματος και παρακολουθεί την κατάσταση της ζωής του μετά την επανένωση της οικογένειας ή την τοποθέτηση του ανηλίκου υπό εναλλακτική μέριμνα στη χώρα προέλευσης, και υποβάλλει εξαμηνιαία έκθεση στην Υπεύθυνη Αρχή της χώρας υποδοχής μέχρι το 18^ο έτος της ηλικίας του ανηλίκου. Η Υπεύθυνη Αρχή της χώρας υποδοχής, σε συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην προστασία ανηλίκων και μη κρατικούς φορείς μπορεί να διαπιστώνει την κατάσταση με επιτόπιες επισκέψεις μετά από ενημέρωση της Υπεύθυνης Αρχής της χώρας προέλευσης. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί δικαιολογημένα ότι οι συνθήκες διαβίωσης του ανηλίκου θύματος ενέχουν κίνδυνο για επανάληψη της εκμετάλλευσής του, συντάσσεται σχετική έκθεση και οι δύο πλευρές προσέρχονται σε διαβουλεύσεις για την άμεση επίλυση του θέματος.

14.4. Σε περίπτωση που ο ανήλικος αντιμετωπίζει προβλήματα με τον γονέα/τους γονείς ή τον κηδεμόνα/επίτροπο μετά την επιστροφή του, η Υπεύθυνη Αρχή της χώρας προέλευσης:

(α) διασφαλίζει τα συμφέροντα του ανηλίκου έως ότου ο ανήλικος γίνει 18 ετών, τα δικαιώματα του, καθώς και τις διάφορες υπηρεσίες που είναι διαθέσιμες σ' αυτόν, σύμφωνα με το δικαίωμα ενημέρωσης

(β) διασφαλίζει ότι ο ανήλικος λαμβάνει την απαραίτητη μέριμνα, η οποία περιλαμβάνει, σε κάθε περίπτωση, στέγαση, γεύματα, ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη, νομική εκπροσώπηση, καθώς και εκπαίδευση σε γλώσσα που καταλαβαίνει ο ανήλικος. Η μέριμνα αυτή δεν πρέπει να είναι κατώτερη από αυτή που παρέχεται από τα Συμβαλλόμενα Μέρη σε ανηλίκους της ιθαγενείας τους, σύμφωνα με την αρχή της μη διάκρισης

(γ) παρίσταται σε συνεντεύξεις του ανηλίκου με τις αστυνομικές αρχές και εγγυάται ότι οι συνεντεύξεις διεξάγονται σύμφωνα με τις γενικές αρχές που καθιερώνονται από την παρούσα συμφωνία, καθώς και με το εθνικό και το διεθνές δίκαιο,

(δ) εγγυάται την πρόσβαση του ανηλίκου σε επαρκή νομική εκπροσώπηση και υποστήριξη σύμφωνα με το βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου,

(ε) διαβουλευεται με τον ανήλικο και λαμβάνει υπόψη τις απόψεις του, ανάλογα με την ηλικία και το βαθμό ωριμότητας του, σύμφωνα με την αρχή του σεβασμού των απόψεων του ανηλίκου,

(στ) διαδραματίζει ενεργό ρόλο για την εξεύρεση της καλύτερης δυνατής λύσης που εγγυάται το βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου.

Άρθρο 15

Ενσωμάτωση

15.1 Σε περίπτωση που αποφασισθεί η λύση της ενσωμάτωσης του ανηλίκου στη χώρα υποδοχής, η Υπεύθυνη Αρχή επιδιώκει να εγγυηθεί την πλήρη ενσωμάτωση του ανηλίκου στη χώρα υποδοχής. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να προτιμάται η

ενσωμάτωση σε οικογενειακό και κοινοτικό περιβάλλον από την τοποθέτηση σε ιδρύματα.

15.2 Ανήλικος που ήδη έχει υπαχθεί στη νομοθεσία περί επιτροπείας μπορεί να υιοθετηθεί. Σε περίπτωση που ο ανήλικος αντιμετωπίζει προβλήματα με τον επίτροπο/ τη θετή οικογένεια, η Υπεύθυνη Αρχή προστατεύει το βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου έως ότου ο ανήλικος γίνει 18 ετών.

15.3 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν να υιοθετήσουν, όπου τούτο απαιτείται, νομοθεσία που τιμωρεί την οργάνωση της υιοθεσίας ανηλίκων κατά παράβαση της εθνικής νομοθεσίας περί υιοθεσίας με τις ποινές που ισχύουν για την εμπορία ανηλίκων.

Άρθρο 16

Μετεγκατάσταση του ανηλίκου σε τρίτη χώρα

16.1 Η Υπεύθυνη Αρχή της χώρας υποδοχής μπορεί να αποφασίζει να μετεγκαταστήσει τον ανήλικο σε τρίτη χώρα, σε περίπτωση που μπορούν να διασφαλισθούν στη χώρα αυτή νόμιμα αναγνωρισμένη επιτροπεία και πρόγραμμα ενσωμάτωσης του ανηλίκου, σύμφωνα με το βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου, το δικαίωμα στην ενημέρωση του ανηλίκου και με σεβασμό προς τις απόψεις του ανηλίκου σχετικά με τη μετεγκατάσταση του σε τρίτη χώρα.

16.2 Η Υπεύθυνη Αρχή της χώρας υποδοχής οργανώνει τη συνοδεία του ανηλίκου έως το σημείο εισόδου στην τρίτη χώρα, σύμφωνα με τους κανόνες μεταφοράς που περιλαμβάνονται σε Πρόσθετο Πρωτόκολλο στην παρούσα συμφωνία.

16.3 Η Υπεύθυνη Αρχή της χώρας υποδοχής παρακολουθεί τη μετεγκατάσταση και ενσωμάτωση του ανηλίκου στην τρίτη χώρα και συνεργάζεται με τις οικείες αρχές

της τρίτης χώρας για την προετοιμασία ετήσιων εκθέσεων σχετικά με την υπόθεση έως ότου ο ανήλικος γίνει 18 ετών.

Άρθρο 17

17.1 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εξετάζουν την εφαρμογή της παρούσας Συμφωνίας μέσω κατ' έτος συγκαλούμενων κοινών συναντήσεων των ενδιαφερόμενων αρχών. Διεθνείς οργανισμοί και μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην προστασία των ανηλίκων, καθώς και μη κρατικοί φορείς μπορούν να προσκαλούνται από τα Συμβαλλόμενα Μέρη στις συναντήσεις αυτές. Οι συναντήσεις (ημερομηνίες, ημερήσια διάταξη κ.λπ.) συμφωνούνται από κοινού διά της διπλωματικής οδού.

Άρθρο 18

18.1 Οποιαδήποτε διαφορά τυχόν ανακύψει σε σχέση με την ερμηνεία και/ή την εφαρμογή της παρούσας Συμφωνίας επιλύεται φιλικά μέσω διαβουλεύσεων και/ή διαπραγματεύσεων.

Άρθρο 19

Αναθεώρηση και/ή τροποποίηση της Συμφωνίας

19.1. Η παρούσα Συμφωνία μπορεί να αναθεωρείται ή να τροποποιείται ανά πάσα στιγμή με αμοιβαία έγγραφη συγκατάθεση των Μερών. Αυτές οι αναθεωρήσεις ή τροποποιήσεις τίθενται σε ισχύ σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 20.1 και αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της παρούσης Συμφωνίας.

Άρθρο 20

Τελικές διατάξεις

20.1 Η παρούσα Συμφωνία τίθεται σε ισχύ 30 ημέρες μετά τη δεύτερη γραπτή ειδοποίηση από τα Συμβαλλόμενα Μέρη, με την οποία ανακοινώνουν την ολοκλήρωση των οικείων εθνικών νομικών διαδικασιών.

20.2 Η παρούσα Συμφωνία παραμένει σε ισχύ επ' αόριστον.

20.3 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη μπορούν να καταγγείλουν την παρούσα Συμφωνία με γραπτή γνωστοποίηση δια της διπλωματικής οδού. Η καταγγελία τίθεται σε ισχύ ένα μήνα μετά την ημερομηνία παραλαβής της γνωστοποίησης.

Έγινε στα Τίρανα στις 27.2.2006 σε δύο πρωτότυπα, το καθένα στην ελληνική, την αλβανική και την αγγλική γλώσσα. Όλα τα κείμενα είναι εξίσου αυθεντικά. Σε περίπτωση οποιασδήποτε διαφοράς κατά την ερμηνεία της παρούσας Συμφωνίας υπερισχύει το κείμενο στην αγγλική γλώσσα.

ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Ιβα Ζαΐμη

Άρθρο δεύτερο

Το Εθνικό Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας (Ε.Κ.Α.Κ.Β.) που ορίζεται ως "Υπεύθυνη Αρχή" κατά το άρθρο 7 § 2 εδάφιο 2 της Συμφωνίας (ΦΕΚ 258/Α717.10.2005) μετονομάζεται σε Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.).

Η Γενική Γραμματεία Πρόνοιας του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μετονομάζεται σε Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην νόμου του Κράτους, λόγω μεταβολής του τίτλου του Υπουργείου "Υγείας και Πρόνοιας" σε Υπουργείο "Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης" (ΦΕΚ 513/Β710.3.2004).

Άρθρο τρίτο

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευση του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και της Συμφωνίας που κυρώνεται από την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 20 § 1 αυτής. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεση του ως

Λευκάδα, 20 Αυγούστου 2008

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΡ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ Γ. ΑΛΟΓΟΣΚΟΥΦΗΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ Θ. ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ Ε. ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ Φ. ΠΑΛΛΗ-ΠΕΤΡΑΛΙΑ

ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ Δ. ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ Σ. ΧΑΤΖΗΓΑΚΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 22 Αυγούστου 2008

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Σ. ΧΑΤΖΗΓΑΚΗΣ